

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**11 EYLÜL DÖNEMİ SONRASI ABD VE AB'NİN TERÖR
KONUSUNDAKİ KURUMSAL BAKIŞ AÇILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa ERDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Tuncay KARDAŞ

OCAK-2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

11 EYLÜL DÖNEMİ SONRASI ABD VE AB'NİN TERÖR
KONUSUNDAKİ KURUMSAL BAKIŞ AÇILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa ERDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bu tez 28/01/2011 tarihinde aşağıda ki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Zeynep KARAS

Juri Başkanı

Yrd. Doç. Dr.
Zeynel Abidin KILINÇ

Juri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Murullah ALTUN

Juri üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mustafa ERDOĞAN

28/01/2011

ÖNSÖZ

11 Eylül 2001' de ABD'ye yönelik olarak gerçekleştirilen terörist saldırılar bir çok akademisyen tarafından dünya siyasi tarihinde yeni bir milat olarak değerlendirilmektedir. Bahse konu saldırıların ABD topraklarında yaşanan, 1812 yılından bu yana, İkinci Dünya Savaşı'ndaki Pearl Harbour saldırısından sonra ikinci saldırı olmasının yanında, olaylar sonrasında yaşanan gelişmelere bakıldığında, saldırıların 21. yüzyıl Dünya Siyasetinin en önemli olaylarından birisi olduğu söylenebilir.

Saldırılar sonrasında yaşanan gelişmeler tüm ülkelerce yakından takip edilmiş ve başta Orta Doğu ülkeleri olmak üzere, ülkemizin de dahil olduğu bir çok ülkeyi büyük ölçüde etkilemiştir. Bununla birlikte gelişmeler, özellikle son 30 yılda birlik olma yönünde büyük ilerleme kaydeden AB tarafından da dikkatle takip edilmiş ve birçok konuda önemli politika değişikliklerine gidilmesine neden olmuştur. Bu politika değişikliklerinde Madrid ve Londra Terörist Saldırıları'nın da rolü büyüktür.

Son dönem Dünya Siyaseti açısından çok önemli gelişmelere neden olan ve bir anlamda milat olarak değerlendirilen bahse konu terör saldırılarıyla ilgili çalışmaya beni yönlendiren, devamlı olarak çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan ve böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan, aynı zamanda kendisiyle çalışma onurunu yaşadığım değerli tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Tuncay KARDAŞ 'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezin tamamlanma aşamasında bilimsel yönlendirmeleri ile bana destek veren jüri üyelerim; Yrd Doç. Dr. Tuncay KARDAŞ, Yrd. Doç. Dr. Zeynel Abidin KILINÇ ve Yrd. Doç. Dr. Nurullah ALTUN'a, öğrencilik dönemim boyunca tüm çalışmalarım sırasında bana destek olan değerli arkadaşlarım Hüseyin DİNÇ ve Derya DEGER 'e ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Mustafa ERDOĞAN

28/01/2011

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: TERÖR NEDİR ?	6
1.1. Terör ve Terörizm Kavramları.....	6
1.1.1. Terör Kavramı.....	6
1.1.2. Terörizm Kavramı.....	7
1.2. Terörizmin Amaçları.....	8
1.3. Terörizmin Çeşitleri.....	9
1.3.1. Devlet Terörü	9
1.3.2. Devlete Karşı Terör.....	9
1.3.3. Kır Terörü.....	10
1.3.4. Şehir Terörü.....	11
1.3.5. Uluslararası Terör.....	11
1.4. Terörizmin Unsurları.....	12
1.4.1. İdeoloji.....	12
1.4.2. Örgüt.....	12
1.4.3. Eylem.....	12
1.5. Terörizmin Nedenleri.....	13
1.5.1. Ekonomik Nedenler.....	13
1.5.2. İdeolojik Nedenler.....	13
1.5.3. Sosyo Kültürel Nedenler.....	13
1.5.4. Psikolojik Nedenler.....	14
1.5.5. Etnik Nedenler.....	15
1.6. Terörizmin Tarihi ve Gelişimi.....	15
1.7. Terörizm ve Güvenlik İlişkisi.....	18
BÖLÜM 2: ABD VE TERÖRİZM	20
2.1. 11 Eylül 2001 Öncesi Dönem.....	20

2.1.1. Giriş.....	20
2.1.2. 11 Eylül Öncesi ABD’de Yaşanan Terör Saldırıları.....	20
2.1.3. ABD Güvenlik Stratejileri.....	21
2.1.3.1. 1991 Stratejisi.....	21
2.1.3.2. 1996 Stratejisi.....	22
2.1.3.3. 1997 Stratejisi.....	23
2.1.3.4. 1998 Stratejisi.....	24
2.1.3.5. 1999 Stratejisi.....	25
2.1.3.6. 2000 Stratejisi.....	25
2.2. 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları.....	25
2.2.1. Giriş.....	26
2.2.2. 11 Eylül 2001 Günü.....	26
2.2.3. Saldırıları Sonrası İlk Gelişmeler	27
2.3. 11 Eylül Sonrası Dönem.....	29
2.3.1. Giriş.....	29
2.3.2. Yeni Stratejiler.....	29
2.3.2.1. Neoconlar.....	29
2.3.2.2. Bush Doktrini.....	30
2.3.3. Yurt Savunması Düşüncesi ve ABD’nin Güvenlik Algısındaki Değişim.....	30
2.3.3.1. Yurt Savunması Düşüncesi ve Gerçekleştirilen Yasal Düzenlemeler.....	31
2.3.3.2. 2002 Stratejisi.....	38
2.3.3.3. 2006 Stratejisi.....	42
2.4. 11 Eylül Sonrası Alınan Uluslararası Tedbirler.....	44
2.4.1. NATO Nezdinde.....	44
2.4.2. BM Nezdinde.....	46
2.5. 11 Eylül Sonrası ABD Dış Politikası ve Askeri Müdahaleler.....	47
2.5.1. Afganistan Müdahalesi.....	47
2.5.2. Irak Müdahalesi.....	49
2.6. Barack Obama Dönemi ABD Dış Politikası.....	52

BÖLÜM 3: AB VE TERÖRİZM.....	55
3.1. 11 Eylül 2001 Öncesi Dönem.....	55
3.1.1. Maastricht Anlaşmasına Kadarki Dönem.....	55
3.1.1.1. Trevi İşbirliği.....	57
3.1.1.2. Avrupa Tek Senedi.....	60
3.1.1.3. Schengen Müktesebatı.....	61
3.1.2. Maastricht Anlaşması.....	64
3.1.3. Europol.....	66
3.1.4. Amsterdam Anlaşması.....	69
3.1.5. Tampere Zirvesi.....	71
3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları ve AB.....	72
3.2.1. Giriş.....	72
3.2.2. AB Tarafından Saldırıya Gösterilen İlk Tepkiler.....	73
3.2.3. Ghent Zirvesi.....	77
3.2.4. Laeken Zirvesi.....	78
3.3. AB’de Saldırı Sonrası Yapılan Yasal Düzenlemeler ve ODGP Oluşumu... 79	
3.3.1. 2580/2001 Sayılı Tüzük ve Tüzüğe İlişkin 2001/927/EC Sayılı Konsey Kararı.....	79
3.3.2. 2001/930 CFSP ve 2001/931 CFSP Sayılı Ortak Tutumlar.....	80
3.3.3. Eurojust Kurulması.....	81
3.3.4. AB Olarak Terörün Tanımlanması.....	82
3.3.5. Avrupa Tutuklama Emri.....	84
3.3.6. ODGP ve Terörle Mücadele.....	85
3.3.6.1. Giriş.....	85
3.3.6.2. ODGP Oluşumunun Gelişim Süreci.....	85
3.3.6.3. ODGP’nin Temel Özellikleri.....	87
3.3.6.4. AGSP.....	88
3.3.6.5. AGSP’nin Gelişim Süreciyle Alakalı Zirveler.....	90
3.3.6.6. Terörle Mücadele ve AGSP.....	91
3.4. Madrid ve Londra Saldırıları.....	94
3.4.1. Madrid Terörist Saldırıları.....	94
3.4.1.1. Terörizmle Mücadele Deklarasyonu.....	96

3.4.1.2. 17-18 Haziran 2004 Bürüksel Zirvesi.....	97
3.4.1.3. �GA (�zg�rl�k Güvenlik Adalet)'nin G�clendirilmesi Hakkında Lahey Programı.....	98
3.4.1.4. 16-17 Aralık 2004 Avrupa Konseyi Zirvesi.....	101
3.4.1.5. 16-17 Haziran 2005 Avrupa Konseyi Zirvesi.....	102
3.4.2. Londra Terörist Saldırılar ı	103
3.4.2.1. 3 Temmuz 2005 Olağanüstü Adalet ve İçişleri Konseyi.....	106
3.4.2.2. 01-02 Aralık 2005 AB İçişleri Bakanları Konseyi Toplantısı.....	107
BÖLÜM 4: ABD VE AB'NİN 11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARININ KARŐLAŐTIRILMASI	109
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABA	: Avrupa Birliği Anlaşması
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
Aİİ	: Adalet ve İçişlerinde İşbirliği
A.J.I.L.	: American Journal Of International Law (Amerikan Uluslararası Hukuk Dergisi)
AWACS	: Airborne Warning and Control Systems Aircraft (Havadan Erken Uyarı ve Kontrol Sistemleri)
AT	: Avrupa Topluluğu
ATA	: Avrupa Topluluğu Anlaşması
ATAD	: Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
ATS	: Avrupa Tek Senedi
AP	: Avrupa Parlamentosu
APEC	: Asian Pacific Economical Cooperation (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği)
AST	: Avrupa Savunma Topluluğu
ATA	: Avrupa Topluluğu Anlaşması
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: Central Intelligence Agency (Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı)
Der.	: Derleyen
Dr.	: Doktor
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
FBI	: Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu)
NATO	: North Atlantic Treatiy Organisation (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)

NSA	: National Security Agency (Ulusal Güvenlik Ajansı)
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
ÖGA	: Özgürlük, Güvenlik, Adalet
PATRIOT	: Provide Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (Terörizmi Durdurmak ve Engellemek İçin Gerekli Araçlar)
S.	: Sayfa
SBS	: Schengen Bilgi Sistemi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TREVI	: Terrorism, Radicalism, Extremism and International Violence (Terörizm, Radikalizm, Aşırıılık ve Uluslararası Şiddet)
USA	: United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)
USAK	: Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Merkezi
WMD	: Weapons of Mass Destruction (Kitle İmha Silahları)
WTC	: World Trade Center (Dünya Ticaret Merkezi)
y.y.	: Yüzyıl

Tezin Başlığı: 11 Eylül Dönemi Sonrası ABD ve AB'nin Terör Konusundaki Kurumsal Bakış Açılıarı	
Tezin Yazarı: Mustafa ERDOĞAN	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuncay KARDAŞ
Kabul Tarihi: 28.01.2011	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 127 (tez)
Anabilimdalı: Uluslararası İlişkiler	Bilimdalı: Uluslararası İlişkiler
<p>11 Eylül 2001 Terör Saldırılarının Yakın Dönem Siyasi Tarihinin en önemli olaylarından birisi olduğu ve son dönem Dünya Siyasetinin şekillenmesinde büyük pay sahibi olduğu kabul edilmektedir. Bu saldırılar özellikle, Amerikan Dış Politikasının Ortadoğu'ya yönelmesi ve Afganistan ile Irak Askeri Harekâtlarının yaşanmasına neden olması açısından oldukça önemlidir. AB açısından bakıldığında ise Birlik Olma yolunda hızla ilerlerken terörist saldırılar sonrasında Güvenlik konusuna verilen önemin artması gerektiği düşünölmeye başlanmış, bunun yanında özgürlükleri kısıtlayıcı bazı tedbirlerin alınması tartışılmaya başlanmıştır.</p> <p>Bu sırada Madrid ve Londra Terörist Saldırılarının yaşanması ile birlikte her zaman birinci planda tutulan İnsan Hakları ve Özgürlükler konuları, Güvenlik Olgusu karşısında değer kaybetmeye başlamış ve bunun sonucunda özgürlük kısıtlayıcı bazı uygulamalara gidildiği gözlemlenmeye başlanmıştır.</p> <p>Bu çalışmanın araştırma problemi; 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları sonrasında ABD ve AB'nin Güvenlik konusuna verdikleri önemin, dolayısıyla bu konuda geliştirdikleri yeni uygulamaların değerlendirilmesi olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amaçlarını şu şekilde ifade etmek mümkündür:</p> <ol style="list-style-type: none">11 Eylül 2001 sonrasında özellikle ABD'nin Terörizm'e bakış açısı nasıl değişmiştir ve bu değişimin etkileri kendini nasıl göstermiştir ?AB açısından, bahse konu Terör saldırıları ne tür yenilikler getirmiş, AB'nin Terörizm'e bakışı ne olmuş ve bu saldırılar AB'de neleri değiştirmiştir ? <p>Bu sorulara cevap ararken geniş manada bir literatür taraması yapılmıştır ve güncel kaynaklar kullanılmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: ABD, AB, 11 Eylül, Terörizm	

Title of the Thesis: Institutional Perspectives of USA and EU on Terror in the Aftermath of September 11	
Author: Mustafa ERDOĞAN	Supervisor: Assist. Prof. Dr. Tuncay KARDAŞ
Date: 28.01.2011	No. of pages: viii (pre text) + 127 (main body)
Department: International Relations	Subfield: International Relations
<p>September 11, 2001 terrorist attacks are accepted as one of the most important events for the recent part of the world political history and also having a great part in shaping the recent world political system. These attacks are substantially important in becoming a base for the operations against Afghanistan and Iraq and especially American Foreign Policy orienting towards the Middle East. If it is looked from the point of EU, when they were advancing quickly on the way of becoming a union, however, after the terrorist attacks, they began to think some measures restricting the freedom.</p> <p>After the terrorist attacks in Madrid and London in 2004 and 2005, respectively it has been observed that Human Rights and the Freedom issues have been always at the forefront for EU but these have begun to lose in value in the face of Terrorism Phenomenon and as a result some restrictive practices against freedom have been carried out.</p> <p>Research problem of this study is; to evaluate the importance given by USA and EU to the Terrorism issue after the September 11, 2001 terrorist attacks and, accordingly, their recently developed practices on this issue. In this context the main purposes of this study are as follows;</p> <ol style="list-style-type: none">a) How did the viewpoint, especially of USA, against terrorism change in the aftermath of September 11, 2001 and how did the effects of the change manifest itself?b) For EU, what kind of changes were introduced via these mentioned terrorists attacks, what has the standpoint of EU been against terrorism and what was changed in EU after these attacks? <p>During the research, an extensive literature search was carried out and contemporary resources were used.</p>	
Keywords: USA, EU, September 11, Terrorism	

GİRİŞ

Soğuk Savaş sonrası dönemde, tüm dünyada düzensiz ve nereden geleceği belli olmayan yeni tehdit ve riskler belirmiş ve devlet dışı aktörler artan şekilde önem kazanmaya başlamıştır. Dünyadaki mevcut askeri ve politik dengeler devletlerin birbirlerine doğrudan güç kullanmalarını güçleştirmekte, stratejik ve politik hedeflere ulaşabilmek için, daha etkili, maliyeti düşük ve örtülü bir mücadele yöntemi olan ve savaşın getireceği olumsuz sonuçlardan sakınma imkanı sağlayan “terörizm”i, düşük yoğunluklu çatışma ve psikolojik savaş yöntemi olarak öne çıkarmaktadır. Uluslar arası terörizm, bir yandan, bu sayede elde etmiş olduğu devlet desteğinin daha karmaşık hale gelmesi sayesinde, diğer yandan küreselleşmenin ve modern teknolojinin getirdiği olanakları kullanarak devletlerden özerk, esnek ve daha etkili hareket etme yeteneği kazanarak, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit olmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda, 11 Eylül 2001 terör saldırıları pek çok yazar tarafından yakın dönem dünya siyasetinde milat olarak kabul edilen ve dünyanın son dönemde en önde gelen siyasi aktörleri olan ABD ve AB gibi pek çok ülkenin güvenlik anlamında büyük düşünce değişimleri yaşamasını sağlayan ve bu değişim neticesinde pek çok olayın yaşandığı ve bir anlamda dengelerin yeniden kurulduğu bir sürecin başlangıcı olmuştur. Terör saldırıları dünya siyaseti açısından, çok da yeni olmayan ancak Soğuk Savaş döneminin devlet merkezli tehditlerinin gölgesinde kalmış terörizm olgusunu, dünyanın gündemine getirerek uluslar arası güvenlik düşüncesinin yeniden oluşmasını sağlamıştır. ABD ‘ye düzenlenen terör saldırılarının izleri ve etkisi henüz silinmeden, Madrid, İstanbul, Endonezya ve Moskova’da küresel terörizm zincirine yeni halkalar eklenmeye devam etmiş, bunlar içerisinde en dehşet verici halka olarak da Osetya’daki okul baskını olayı yaşanmıştır. Bu saldırıların işaret ettiği ortak nokta, kaynağı ve gerekçesi ne olursa olsun, terörizmin artık ulusal sınırları rahatça aşabilecek bir operasyonelliğe ve imkanlara sahip olduğudur. Bununla birlikte terör örgütleri sadece düşman ilan ettikleri yönetimlere değil, politik mücadelelerinin doğrudan tarafı olmayan devletlere, örgütlere, topluluklara ve kişilere de kolaylıkla yönelebilmekte, bu sayede amaçlarına daha kolay ve etkin bir biçimde dikkat çekebilmektedirler.

Bu açıdan bakıldığında günümüzde terörün belki de en önemli yanı, uluslar arası bir nitelik kazanması ve bu ilişkilerini oldukça geliştirmiş olmasıdır. Artık teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırları ile sınırlı kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Dolayısıyla teröristler, uluslar arası bağlantılarını ve modern teknolojiyi kullanmak suretiyle milletlerarası etki yapan eylemler düzenleyebilmektedirler (Alkan, 2002:10).

Süper güçlerin çekişmesinin Soğuk Savaş döneminde terör gibi sorunların ikinci planda kalmasına neden olması, Doğu Bloğunun dağılmasıyla bu tür sorunlarının yeniden ön plana çıkmasına neden olmuştur. Terörizmin bu dönemdeki belli başlı özellikleri : ideolojik kodlamaların yerini dini ve etnik motivasyonların alması, iletişim imkanlarının gelişmesi ile birlikte terör örgütlerinin yapılanma biçiminin değişmesi, terör örgütlerinin gelir kaynaklarını çeşitlendirme çabaları içine girerek zaman zaman organize suç örgütlerinin faaliyet sahalarına el atmaları, teknolojinin kullanımı ile birlikte terör örgütlerinin saldırı yöntemlerinde değişikliklere gitmeleri, Tokyo Metrosundaki Sarin gazı kullanımı ile birlikte kitle imha silahlarının terör örgütlerinin eline geçmesi ve kullanılma olasılığının artması, terör örgütlerinin, radyo, televizyon, internet vb. kitle iletişim araçlarıyla propaganda yaparak geniş kitlelere ulaşım imkanlarına sahip olmaları ve büyük saldırılarla sonuçlanan kitlesel saldırılara yönelik eğilimdir.

Herkesin kabul ettiği üzere ulusal sınırları aşan terörizmle mücadele edebilmek için, uluslar arası alanda işbirliğine gidilmesi gerekmektedir. Devletler; tek başlarına aldıkları önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda uluslar arası örgütler ve çok taraflı anlaşmalar aracılığıyla terörizme karşı kolektif güvenlik girişimleri oluşturmaya çalışmaktadırlar. Terörizmle mücadelede kolektif girişimlerin en dikkat çekicileri BM ve AB bünyesindeki girişimlerdir.

Çalışmada ABD ve AB'nin terörizmle mücadele politikaları 11 Eylül Saldırıları öncesi ve sonrası zaman dilimleri açısından teröre karşı uyguladıkları politikaları konuyla ilgili olarak kaleme alınmış birçok kaynakta yapılan değerlendirmeler ışığında her yönüyle ele alınmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede birinci bölümde terör olgusu, nedenleri ve tarihi ele alınacak, ikinci bölümde ABD'de 11 Eylül öncesi dönem ve saldırılar sonrasında yaşanan gelişmeler ortaya konulacak, üçüncü bölümde ise AB'de terörün

tarihi ve 11 Eylül öncesi ve sonrası değerlendirilecek, dördüncü bölümde ise ABD ve AB'nin saldırılar sonrasındaki dönem açısından terörle mücadele politikalarının mukayesesi yapılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın Konusu

SSCB'nin dağılmasıyla Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ve tek kutuplu bir dünya döneminin başlamasıyla dünya siyaseti açısından ABD bir çok konuda en belirleyici unsur olmuştur. Bu belirleyicilik unsuruyla birlikte hedef olma durumunun da söz konusu olduğu süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan yeni dünya, artık eskisi gibi net çizgilerle bloklara ayrılmış olmadığı gibi tehditler de, nereden geldiği belli olmayan ve hiçbir kural tanımayan, iyi organize olmuş teröristlerden oluşmaya başlamıştır. Ekonomik faaliyetlerin, teknolojinin, bilginin ve insan hareketliliğinin küreselleşmesi sonucu ortaya çok boyutlu, birbirine bağımlı karmakarışık bir yapı ve yeni bir dünya çıkmıştır. Bu yeni dünya 11 Eylül 2001 günü ABD'de meydana gelen Terörist Saldırıları ile saldırılar sonrasında ABD tarafından atılan adımlar ve ortaya konulan uygulamalar ile Güvenlik konusunda oldukça problemlili bir döneme adım atmış olmuştur.

Bu konu şüphesiz ki bir çok yönden ele alınabilecek, bir çok bakış açısından değerlendirilebilecek ve konuyla alakalı olarak ortaya konulan pek çok tez çerçevesinde ele alınabilecek genişlikte bir alana sahiptir. Ancak çalışmamızda konu daha çok yasalar çerçevesinde meydana gelen değişiklikler, atılan adımlar ve somut olayların deskriptif dökümünün yapılması ve süreç olarak da 11 Eylül 2001 öncesinin terörizm açısından nispeten kısa bir özeti ve daha çok 11 Eylül 2001 saldırılarının etkisinin en bariz hissedildiği 6-7 yıllık bir süreci kapsamaktadır. Bu değerlendirme dışında kalan diğer süreç ve konular da başka tezlerin konusu olabilecektir.

ABD'de yaşanan olaylar sonrasında sorumluların en ağır şekilde cezalandırılacağını söyleyen Bush Yönetimi bir dizi tedbirler serisine ve sonrasında Afganistan ve Irak Müdahalelerine imza atmıştır. Terörist Saldırıların sorumlusu olan El Kaide'yi koruduğu değerlendirilen Afganistan'a yapılan müdahale tüm dünyada destek bulurken Irak müdahalesinde ise önceki müdahalenin sonucunun başarıya kavuşmamış olması nedeniyle tam destek durumu söz konusu olmamıştır.

ABD'nin "önleyici savaş" ilkesiyle kullandığı askeri güç ile barışın sağlanması ve terörizmin önlenmesi mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte AB'de de sınır aşan suçlarla ilgili olarak ortaya konulan tartışmalara 11 Eylül Terörist Saldırıları ile terörizm konusu da dahil olmuş ve ODGP ve AGSP' nin gelişimi hız kazanmıştır. Ancak bu noktada İnsan Hakları ve Özgürlükler konusunda Birlik içerisinde fikir ayrılıkları meydana gelmiştir. Madrid ve Londra terörist saldırıları ile atılan yeni adımlar da tartışmaların sürmesine neden olmuştur.

Çalışmanın Önemi

ABD'nin maruz kaldığı saldırılar sonrasında attığı adımlar Ortadoğu'yu ve ülkemizin de içinde bulunduğu pek çok ülkeyi yakından etkilemiştir. Meydana gelen ve pek çok akademisyen tarafından "Yeni Dünya Düzeni" olarak ifade edilen durumun en önemli sebeplerinden birinin de 11 Eylül olayları olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu açıdan bakıldığında saldırılar ve sonrasında yaşanan gelişmelerin en ince ayrıntısına kadar değerlendirilmesi bugün Dünya Siyaseti'nde geline noktanın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 11 Eylül 2001 Terörist Saldırıları sonrasında ABD ve AB'nin dış politikalarındaki değişimin ve bu değişimin sonuçlarının ortaya konulması, olaylara gösterilen tepkiler ve olaylar sonrasında atılan adımların değerlendirilmeye çalışılmasıdır. Bu sürecin nasıl gerçekleştiği ve sonuçlarının ne olduğu ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada 11 Eylül 2001 dönemi sonrasında ABD ve AB tarafından atılan adımların deskriptif dökümü yapılmış ve atılan bu adımların analizden ziyade ülkelerin kurumsal politikalarındaki farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada konuyla alakalı yazılmış çok sayıda kaynak ele alınmış, bu kaynakların taranmasından elde edilen genel bakış açısı değerlendirilerek kronolojik olarak ve konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde ele alınmıştır. Çalışmada 11 Eylül öncesi dönem ve Terör konusu özetlenerek genel bir bilgi sahibi olunması sağlanmaya çalışılmış, 11 Eylül dönemi ve saldırıların etkisinin daha fazla olduğu saldırılar sonrası 6-7 yıllık süreç ayrıntılı bir şekilde ortaya

konulmuştur. Çalışmanın dördüncü bölümünde konuyla alakalı 1,2 ve 3. bölümlerde ortaya konulan bilgiler çerçevesinde ABD ve AB'nin kurumsal politikalarının karşılaştırma yöntemiyle değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmada genel manada 11 Eylül 2001 Terörist Saldırıları çerçevesinde ABD ve AB politikalarında meydana yasal, idari askeri ve daha bir çok değişiklik ele alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde Terörizm kavramının ne olduğu, unsurları, çeşitleri ve sebepleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ABD'nin maruz kaldığı terörist eylemler ve 11 Eylül Terörist Saldırıları ve ABD'nin olaylar sonrasında attığı adımlar ele alınmaya çalışılmıştır. AB'nin Terörizme bakış açısının 11 Eylül öncesi ve sonrası olarak anlatıldığı üçüncü bölümde, AB'nin gelişim süreciyle alakalı anlaşma ve toplantılar terörizm konusu çerçevesinde değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise ABD ve AB'nin 11 Eylül 2001 sonrası dönemde attıkları adımlar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

1.BÖLÜM: TERÖR NEDİR?

1.1. Terör ve Terörizm Kavramları:

Konu ile ilgili kaynaklar tarandığında ilk etapta göze çarpan şey kavramlar konusunda tam bir fikir birliğine varılamamış olmasıdır. Bu noktada yapılmaya çalışılacak şey kavramları tanımlamaya çalışmak olacaktır. Değişen dünya dengeleri ve uluslar arası ilişkilerde farklılaşmalar sonucunda, sıcak savaşlar yerini soğuk savaş metotlarına bırakmıştır. Soğuk savaşın gereği olarak ortaya çıkan psikolojik savaş türü ve bu savaşın vazgeçilmez unsuru olan düşük yoğunluktaki çalışmalar (Low Intensity Conflict), terör kavramını da beraberinde getirmiştir. Terörizm genel olarak geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerin içerisinde sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok alandaki eksikliklerin istismar edilmesine bağlı olarak; zaten var olan ya da suni olarak oluşması sağlanan ihtilalci fikir ve hareketlerin, belirli bir amaç için harekete geçirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Dilmaç, 1997:19). Günümüzde bu iki kavram sıklıkla birbirinin yerine kullanılarak karıştırılıyor olsa da aslında farklı anlamlar ifade etmektedirler. Terör kavramının sonuna eklenen “izm” basit bir türevden ziyade, çok daha geniş kapsamlı ve birçok açıdan da kökten bağımsız bir kavramın oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle öncelikle bu iki terim arasındaki farkın ortaya konulması gerekmektedir.

1.1.1. Terör Kavramı:

Günümüzde uluslar arası bir boyut kazanmış olmasına rağmen ne Türkiye’de ne de Dünya’da terör teriminin tanımı ve kapsamı konusunda tam bir görüş birliği yoktur (Tacar, 1999:30). Bununla birlikte; Latince “*terere*”den gelen terör sözcüğünün “korkutmak, dehşete düşürmek, korkup kaçırmak, caydırmak” (Güzel, 2002:15) gibi anlamları vardır. Türkçedeki karşılığı “korkutma yıldırma ve tedhiş” (TDK 1988:1459) anlamına gelmektedir. Ancak bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, yoğunluk olarak büyük çaplı, birey ya da bireylerin ruhsal yapılarını birdenbire kaplayan korku durumunu ve şiddet halini ifade etmektedir (Çağlar, 1997:119).

Türk Kanunlarında ise terörün genel tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik,

ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir” (TMK).

Hukukçu Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer terörü; şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması olarak tanımlamaktadır (Dönmezer, 1985:9).

1.1.2. Terörizm Kavramı:

Terörizm kavramı daha çok bir stratejik bir söylemi ifade eder ve İngiliz Terörle Mücadele Kanunu'nda terörizm tanımı “siyasi kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması maksadıyla şiddet kullanılmasıdır.” (İng.T.M.K. Md. 20). Siyaset Bilimci Doğu Ergil ise terörizmi; “kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır” şeklinde tanımlamıştır (Ergil, 1980:1). Anglo-Amerikan hukuk sistemlerinde tanım konularında ilk olarak başvuru kaynaklarından biri olan Black's Law Dictionary'de terörizm, “özellikle siyasal tutumu etkilemek amacıyla, panik oluşturmak veya paniğe neden olmak için şiddetin kullanılması veya kullanılma tehdidinde bulunması” olarak tanımlanmaktadır.

Yukarıda kavramların tanımlama çalışılması sırasında dikkat edileceği üzere; terör kavramı çoğu kez gayri iradi olarak meydana gelebilen olayları da kapsamaktadır, yani tek başına ele alındığında her türlü şiddet hareketini terör olarak tanımlamak mümkündür. Terörizm'de ise siyasal unsuru içeren, yani bir ideolojisi bulunan ve mevcut sistemi şiddet yoluyla tahribe yönelmiş olan bir durum söz konusudur. Aynı zamanda terör kavramında; herhangi bir amaca ulaşmak için sivillerin ve güvenlik görevlilerinin propagandaya yönelik, ses getirici eylemlerle öldürülmesi ve bu eylemlerin mümkün olduğunca vahşi, kural tanımaz ve duygusallıktan öte olma durumu söz konusuysen terörizm ise, aynı amaçlara yönelik ve aynı nitelikteki eylemleri savunan stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini ya da akımı olarak tanımlanabilir.

1.2. Terörizmin Amaçları:

Terörizmin birçok farklı amaca hizmet edebilecek olduğu düşünülmele birlikte temel amacının; “hedef alınan rejimi sistemi, şiddet yoluyla yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir yönetim tesis etmek” olduğu söylenebilir (Dilmaç, 1997:39). Bir diğer amaç ise, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasal zaafalarını deşifre ederek, arkasındaki halk desteğini zayıflatmaktır. Bu amaca ulaşmak için de terör, toplumda var olan eşitsizliklerden, haksızlıklardan, dengesizliklerden, resmi makamların olumsuz uygulamalarından faydalanmaktadır. Sonra da bu olumsuzlukların sembolik fail ve kurumlarına saldırarak onlardan sözde “*halk adına*” intikam almaktadır (Korkmaz, 1999:18). Terörizm yine bazı güçler tarafından siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamak amacıyla da araç olarak kullanılabilir.

Hedef alınan sistemin normal yollardan değiştirilmesinin imkansızlığı silahlı mücadeleyi tek çare olarak göstermekte ve güç dengesizliğini ancak terör eylemlerine başvurarak gidermeye çalışmaktadırlar. Ancak terörün kamuoyunda görünen amacı, uzun vadede hedef aldığı siyasi rejimi devirmek gibi görünmektedir (Günşen, 2002:175). Böyle olunca, kısa vadede de bazı amaçlarının bulunması gerekir. Terörizmin, birbiriyle iç içe geçmiş bulunan kısa dönem amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür.

Öncelikle hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak, iç ve dış kamuoyunda davalarının duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları davanın üzerine çekmek, oluşturdukları tedhişe, toplumun direnme gücünü kırarak kendi davalarına karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak ve kitleleri itaate zorlamaktır. Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı ve kitle desteği sağlamak ve bu amaçla globalleşmenin sağladığı her türlü teknolojik araçlardan, yazılı ve görüntülü basın da içerisinde olan her türlü kitle haberleşme araçlarını kullanarak amaçlarını dünya kamuoyuna duyurmaktır (Topal, 2005:44).

Terörizmin, bazı güçler tarafından, birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamak için araç olarak kullanıldığı dikkate alındığında ise, amaç oldukça farklı olmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı, bir kazanım elde etmek amacıyla, hedef alınan ülke ve toplumda, belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir (Joyner ve Wittes,1996:2).

Kısaca amaç; devleti siyasi şiddet hareketleriyle ele geçirerek rejimini değiştirmek veya bir ülkeyi ekonomik, siyasi, kültürel ve askeri açıdan zaafa uğratarak yıpratmaktır.

1.3. Terörizm Çeşitleri:

Değişik araştırmacı, yazar ve ülkelere göre terörizmle alakalı sınıflandırmalar çeşitlilik göstermekle birlikte bu çalışmada devlet terörü, devlete karşı terör, kır terörü, şehir terörü ve uluslar arası terör şeklinde bir sınıflandırma yapılarak konu incelenecektir.

1.3.1. Devlet Terörü:

Devletin, mevcut siyasi rejimi korumak amacıyla, vatandaşlarına karşı, kendi koymuş olduğu hukuk kurallarının dışına taşarak, sindirme, işkence, korkutma, kötü muamele, belirsiz bir şekilde insanların ortadan kaybolmasına neden olma veya bunlara göz yumma şeklinde gerçekleşen tutum ve davranışlara devlet terörü denmektedir. Devlet terörü daha çok totaliter rejime sahip devletlerin veya iç karışıklıkları yaygın olan ülkelerin başvurduğu bir araçtır (Dilmaç, 1997:135). İnsanların kalbine korku salarak yöneten Neron'un imparatorluğu, Hitler Almanya'sı ve Stalin Rusya'sı bunun en çarpıcı örnekleridir (Ersoy, 2000:999). Devlet terörünün bir sonraki basamağında da soykırım bulunmaktadır.

Bununla birlikte devletlerin her uyguladığı şiddetin devlet terörü şeklinde değerlendirilmemesi gerekmektedir. Savaşlar ve yasal zorlamalar ile devletler şiddete başvurabilir. Devlet teröründe kast edilen bu iki durum dışında kalan güç ve şiddet kullanımıdır.

1.3.2. Devlet ve Siyasal Sisteme Karşı Terör:

Örgütlü kişi ve gruplarca, "toplumsal düzene, onun devlet, siyasi iktidar ve siyasi kurumlar gibi simgelerine yöneltilen şiddet eylemleri" devlete karşı terör olarak ifade edilmektedir (Keleş ve Ünsal, 1996:92).

Devlete karşı terör kavramı da ülkelere ve bakış açısına göre çeşitlilikler gösterebilmektedir. Belirli bir ırk ya da dinin üstünlüğüne dayalı, onu, tek ve egemen ideoloji konumuna getirmeyi amaçlayan grupların uyguladıkları şiddet hareketlerine "Sağ Terör" denebilir (Gündüz, 1996:64). Burada amaç mevcut düzeni yıkararak yerine din veya ırk esasına dayalı bir devlet kurmaktır. Yine Marksist felsefeye dayalı bir

toplum yaratmak için, mevcut düzen ve onun dayandığı toplumsal kurumları, kökten değiştirmeyi amaçlayan grupların uyguladıkları şiddet eylemlerine de” Sol Terör” denebilir. Bir başka sınıflandırma ise “*Bölücü Terör*” şeklinde yapılabilir. Bunda da amaç bölme kelimesinin sözlük anlamı olan “ayırma ve parçalama”dır. Bir bütün olan toplumun unsurlarının, ayrı ırk, ayrı din ve ayrı mezhep olduklarını iddia ederek toplumu bölmek amacıyla yapılan faaliyetlerdir.

Yine sıkça duyduğumuz bir diğer kavram da “*Gerilla Savaşı*” kavramıdır. Küçük savaş anlamına gelen bu terim, Napolyon’un 1808 deki istilasına İspanyol direnişinden türemiştir. Bu terim dilimizde de düzensiz çeteler anlamına gelmektedir. Karıştırılmaması gereken bu iki kavramdan Gerilla savaşında, hedefler askeridir ancak terörizmde şiddet rastgele ve kontrolsüz olarak uygulanmaktadır. Yine gerillalar savaş kurallarına uyarken teröristlerin kuralları yoktur. Bu özellikleri ile gerilla eylemleri, savaş eylemleri ile daha çok benzerlik gösterir, çünkü bu iki durumun uluslar arası hukuktaki tarifleri bir yana bırakılacak olursa her ikisinin de silahlı çatışmalarla sonuç almaya yönelik faaliyetler olduğu söylenebilir. Buna karşın terörizmde ise önemli olan doğrudan doğruya işlenen o fiil değil, fiilin yaratacağı propagandadır (Başeren, 2000: 6).

1.3.3. Kır Terörü:

Kır terörünün teorik temelleri Mao’ya kadar uzanmaktadır. Bunun yanında, Fidel Castro, Erneste Che Quewera ve Fransız asıllı Queweracı Regis Debray kır terörüyle ilgili teorilerin geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu terör türünde amaç, kırlardan şehirlerin fethedilmesidir. Turhan Feyzioğlu TKP/ML terör örgütünün kurucularından İbrahim Kaypakkaya’nın hayat hikayesini anlattığı kitabında hareket felsefesini şöyle anlatıyor: “Kırlar esastır. Savaşın kırlardan başlatılması gerekir. Bir kıvılcım tüm bir bozkırı tutuşturur. Her şey yoktan var edilmeli ve kendi gücüne dayanmalıdır. Asıl olan halk savaşı teorisi. Bu amaçla pratikte adım atılmasını ve şehirlerdeki kadroların kırlara çekilmesini talep ediyoruz. Buna engel olan her şey aşılmalı, gerekirse yayın organları bile kapatılmalıdır” (Feyzioğlu, 2000:15).

1.3.4. Şehir Terörü:

Şehir terörünün iki önemli teorisyeni vardır : Uruguay'daki Tupamaro hareketinin teorisyeni Abraham Guillen ve “*Şehir Gerillası El Kitabı*”nı yazan Brezilyalı terörist Carlos Marighella'dır (Avşar, 1992:27). Şehir terörünü Carlos Marighella ve Abraham Guillen gibi Güney Amerikalı teorisyenler de uygulamaya dönüştürdükleri halde, kentlerde fazla başarı sağlayamamış, neticede mücadele kırsal alana da yönelmek zorunda kalmıştır.

Kır ve şehir terörü ayrımı, yalnızca stratejik açıdan yapılan bir ayrımdır. Her ne kadar iki strateji de sol terör örgütlerince geliştirilmiş olsa da ülkemizde olduğu gibi yıkıcı ve bölücü terör örgütleri tarafından da kullanılmaktadırlar. Dini motifli terör örgütleri ise daha çok şehir terörünü kullanmaktadır.

1.3.5. Uluslararası Terör:

Günümüzde Devletler, doğrudan ya da dolaylı olarak dış terörizmi desteklemeyi hep tercih etmektedir. Bununla birlikte Küreselleşme ve yeni dünya düzenin bir sonucu olarak devletler arasındaki sınırların esnemesi ya da önemini yitirmesi, devletlerin güvenliğine yönelik en büyük tehdit halini alan terörizmin de sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Bu bağlamda, 20. yüzyıl uluslararası terörizmin tartışıldığı bir yüzyıl olmuştur. Her ne kadar ilk örneklerini Filistin'deki (M.Ö. 73-66) kutsal savaşçı Zealot-Siccari'lerin yapmış olduğu eylemler oluştursa da; terörizmin nitelik değiştirerek uluslararası boyut kazanması, 20. yüzyılın ikinci yarısında olmuştur.

Bir eylemin uluslar arası terörizm olarak nitelenebilmesi için aşağıdaki maddelerin dikkate alınması gerekmektedir.

- 1-Terör olayı, bir ülkede planlanır, bir diğer ülkede icra edilir,
- 2-Fail olayı bir ülkede işler, bir diğer ülkeye kaçır,
- 3-Terör örgütü bir ülkede kurulup konuşlanır, bir başka ülkeyi hedef alır,
- 4-Teör örgütü faaliyet yürüttüğü ülkenin dışında bir başka ülkeden silah, malzeme, eğitim, parasal kaynak ve destek alır,

5-Terör örgütleri amaçlarına ulaşmak için, başka terör örgütleriyle işbirliğine girerler (Şahin, 1994:16).

1.4. Terörizmin Unsurları:

1.4.1. İdeoloji:

İdeoloji , “insanın doğayı ve toplumları açıklamaya yönelik duygularını, düşüncelerini, tutumlarını içeren düşünce ve fikir sistemine denir (Kızılcelik ve Erjem, 1992:273). Bir örgütün faaliyet yürüttüğü toplumun içerisinde taban bulabilmesi ve eleman kazanabilmesi, ancak, ideolojik olarak kabul görmesinden geçmektedir.

Bir terörist organizasyondan söz edebilmek için siyasi bir fikir etrafında, belirli bir hedefe yönelik hareket eden insanların varlığı söz konusudur. Ancak burada ideolojiyi çok geniş anlamı içerisinde mütalaa etmek bizi yanıltabilir. Çünkü her türlü yapılanma, yıkıcı olsun veya olmasın, bir ideoloji taşımaktadır.

1.4.2. Örgüt:

TDK sözlüğü örgüt kelimesini, “ortak bir amaç ya da eylemi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumlar ya da kişilerin oluşturduğu birlik” olarak tanımlamıştır. Legal ve İlegal örgütlenme olmak üzere iki şekilde vukuu bulabilen örgütlerin, aynı amaç etrafında bir araya gelerek, amaçlarına ulaşmak için terörizmi kullanan grup veya yapılanmaları terör örgütü olarak adlandırılmaktadır.

1.4.3. Eylem:

Eylem,” belirli bir amaca yönelik iş, hareket veya davranış”ı ifade etmektedir. Terör örgütleri örgütlenme aşamasından sonra belirli bir alt yapı oluşturduklarına kani olunca, kendilerini kamuoyuna duyurabilmek ve dikkatleri yürüttükleri mücadelenin üzerine çekebilmek için eylemsel faaliyetlere başlarlar. Bu faaliyetler eylem aşamasıdır.

Şiddet unsuru, örgütlerin temel dayanak noktalarının başında gelmektedir. Eylemsiz bir terör örgütünün varlığını sürdürebilmesi çok zordur. Eylemsizlik belli bir süre sonra örgütleri çürümeye sevk ettiğinden, her örgüt derecesi farklı da olsa eyleme, yani şiddete yönelmektedir (Dilmaç, 1997:107).

1.5. Terörizmin Nedenleri:

1.5.1. Ekonomik Nedenler:

Ekonomik şartların zorluğu, insanları maddi yönden etkilediği gibi psikolojik ve moral yönünden de etkiler. Bu nedenle toplumdaki dengesiz gelir dağılımı, terör odakları için yararlanılması gereken en önemli unsurlardan biridir. Konu propaganda malzemesi yapılarak, mümkün olduğunca istismar edilmeye çalışılmaktadır (Erdoğan, 1999:29).

Ekonomik sorunların bir sonucu olan eğitimsizlik, tatmin edilmemiş duygular ve işsizlik terör ortamına zemin hazırlayabilmektedir. Bu çerçevede, ekonomik sorunlar, güçlü konumdakilerin haksız kazanç elde etmeleri ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler bazıları için teröre elverişli bir ortam yaratabilmektedir.

1.5.2. İdeolojik Nedenler:

İdeolojik akımlar, yani belirli ideolojilerin öngördüğü siyasî ve sosyal yapıyı değiştirme arzusu kişileri teröre iten temel sebeplerden birisidir. Ancak ilginçtir, birçok olayda örgütün özellikle ideolojik ve siyasî maksatları kişilerin terör örgütlerine girmesine sebep olmaktan ziyade, belki çekirdek kadro için söz konusu olabilmıştır. Örgütü yönlendiren kimselerde eylemlerin ötesinde belirli bir yapıya, siyasî amaca ulaşma arzusu vardır. Ama özellikle daha sonra örgüte kaydedilmiş kimselerde bu ideolojik düşünce terör örgütüne kaymada etkili olmamış, daha ziyade örgüte girmesinden sonra orada aldıkları eğitim sebebiyle ideolojik düşüncelerinin şekillendiği ve pekiştiği ortaya çıkmıştır (Özcan,2003:98). Yani ideoloji örgüte girdikten sonra yerleşmiş ve birinci amaç hâline gelmiştir. Değişik ideolojiler vardır: Sağ, sol, faşist, Marksist vb gibi. Terörizmin kendisi bir düşünceler bütünü değildir. Dolayısıyla kendi ideolojisi yoktur. Terörizm sadece mevcut bir ideolojiyi, siyasi düşünceyi hayata geçirebilmek için bir araç, bir eylem bütünüdür. (Özcan,2003:99).

1.5.3. Sosyo Kültürel Nedenler:

Esas itibariyle sosyal bir olay olan terörizm, şüphesiz ki çok boyutlu, çok yönlü ve karmaşık bir sorunlar yumağıdır. Terörü sosyal bir olay olarak ele alırken, toplumun değer yargılarını, alışkanlıklarını, gelenek ve göreneklerini inceleyerek gözden geçirmek gerekmektedir. Bu noktada, sosyal değerlerdeki hızlı değişimler, toplumda

artan sapmalara ve uyuşmazlıklara sebep olabilmektedir. Bu değişim döneminde yaşanan sıkıntı, buhran ve kaoslar, hem teröristleri ve şiddet yanlılarını besleyebilmekte, hem de onların toplumu etkilemelerine elverişli bir ortam yaratmaktadır (İsen, 1983:196).

Sosyal değerlerdeki değişim ne ölçüde olursa olsun, toplumun genelini ilgilendiren ve sosyal bütünleşmenin temelini oluşturan değer yargılarında uzlaşmanın sağlanmış olması gerekmektedir. Tarih, dil, örf ve adetler, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültür unsurları ulusal karakteri sürekliliğini gösterir. Bunlar arasındaki gelişmeci ve tekamülcü bağın koparılması toplulukta anormal belirtilerin görülmesine yol açar. Bu anormal belirtiler genellikle anarşi, şiddet ve sosyal çözülme olarak kendini gösterir. Esas itibariyle de şiddet ve anarşi taraftarları da özellikle kültür, dil, din, ahlak, aile ile ilgili kavramlarda kargaşalık yaratarak toplumu ve onu oluşturan fertleri neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyecek bir duruma getirmek ve böylece kendi sundukları reçeteyi itirazsız kabul etmelerini sağlamak amacıyla güderler (İsen, 1983:197).

1.5.4. Psikolojik Nedenler:

Kişisel becerisi, yetisi, yeteneği yetersiz olan insanlar, içinde buldukları toplumsal durumu, konumu, rolü, yeri beğenmezler. Toplum tarafından engellendiklerini ilgi, sevgi, saygı görmediklerini düşünürler. İlgi görmek, saygınlık kazanmak, kendilerini gerçekleştirmek için, saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine değer ve yer veren davranış kalıplarını ve örneklerini kullanırlar. Saygınlık kazanacak, kendini gerçekleştirecek doğru, güzel, iyi, olumlu, yaratıcı, üretici yol ve yöntem bulamayan insanlar, ruhsal çatışmalarını, kaygılarını, korkularını, öfkelerini, can sıkıntılarını saldırgan davranışlarla, şiddet eylemleriyle gidermeye çalışırlar. Gerekli gereksiz saldırı ve şiddet olayları yaratırlar ya da ilgili ilgisiz bu tip olayların içinde yer alırlar (Dönmezer ve Erhan, 1985: 409).

Toplumda azınlık durumunda olduğunu, kendilerine farklı davranıldığını algılayan ya da böyle olduğunu sanan insanlar başkalarına güven duymazlar. Bu insanlar güvensizlik duygusunun etkisi altında kimi kez doğru, kimi kez hatalı değerlendirmeler sonucu, toplumun, yöneticilerin, güvenlik güçlerinin, kendilerine karşı art niyetli, ön yargılı, haksız ve yanlı davrandıklarını düşünürler. Bu nedenle onlara güvenmezler. Güvensizlikten kaynaklanan katı, sert, saldırgan içerikli davranış kalıplarını

benimserler. Bu tip davranış kalıplarını alt kültürlerinden kaynaklanan ortak değerler yüklerler. Bu davranış kalıpların saygınlık simgesi olarak kabul ederler. Değerlerini, saygınlıklarını korumak için şiddet eylem biçimi olarak benimserler. Din, mezhep, tarikat, etnik kökenden kaynaklanan terör örgütlerinde bulunan genç militanlar saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerinde bulunarak bağlı oldukları alt kültüre san, şeref ve üstünlük sağladıklarını sanıp insan ve çevreyi yakıp yıkıp yok ederler (Dönmezer ve Erhan, 1985: 220).

1.5.5. Etnik Nedenler:

İrk, dil, din veya kültürel bakımdan kendisini farklı hissedeni yapılar, düşünce alt yapısı açısından çeşitli gelişim süreçleri sonrasında yaptıkları ayrılıkçı terör eylemleriyle uluslar arası arenada haklılık konusunda menfaatçi ülkeler tarafından kolaylıkla destek bulduğu için ve kendilerini özgürlük savaşçısı olarak tanıtabilmelerinden ve de uluslararası camiada çok hızlı meşruluk bulabilmelerinden dolayı etnik sorunları gruplar terörü vasıta gibi kullanarak çözüme yoluna gidebilmektedirler.

Özellikle ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra sıkça yaşanan ve özellikle sömürge olan devletler bağımsızlıklarını ilan edebilmek için gerilla taktiklerinin yanında terörist faaliyetleri de kullanmışlardır. Yani devletlerin işgal edilmesi ya da sömürgeleştirilmesi de terörizme zemin hazırlayan bir başka nedendir. Diğer bir sebep ise "ülke yönetim biçimine tepkiler"dir (Balbay, 2004).

1.6. Terörizmin Tarihi ve Gelişimi:

Terörizmi; uluslararası ilişkilerin siyasi tarihi açısından ele alacak olursak, Habil'in kardeşi Kabil'i öldürmesine kadar gitmek mümkündür (Başeren,2003:58). Bununla birlikte tarihte son derece etkili terör olayları da yaşanmıştır. Avusturya İmparatorluğu Velihtı Arsidük Franz Ferdinand' ın Bosna'da öldürülmesi, islam tarihinde dinin mezheplere bölünmesine yol açan Hz. Ali'nin öldürülmesi bunlardan bazılarıdır. Roma İmparatoru Julius Ceasar'ın M.Ö. 44 yılında öldürülmesi ise tamamen siyasi bir nitelik taşımaktadır. Brutus bir cumhuriyetçidir ve amacı Ceasar'ı öldürerek imparatorluğa son vermektir (Kongar, 2003:77).

Tarihte terörizm, genelde ideolojik bir amaç ya da ulusal kurtuluş mücadelesi gibi politik güdü ile yapılan bir olgu iken, artık sadece ideolojik nedenlerle ortaya çıkan bir

olgunun ötesine geçmiştir. Geçmiştekinden farklı olarak terörizmin farklı motivasyonları farklı aktörleri, farklı kesimlerden destekçileri bulunmaktadır ve terörizm geçmişe oranla artık daha fazla seviyede öldürücü olabilmektedir. Geçmişin, ideolojik, etnik, ulusal ya da ayrılıkçı olarak nitelendirilen geleneksel terörist grupları günümüzde yerini daha az ulusal ya da ideolojik olan gruplara bırakmıştır. Bu gruplar, üyelerinin daha sıkı bağlarla birbirine bağlı olması nedeniyle çözümleri de oldukça güçtür (Göçer, 2005:58).

1990'lı yıllardan sonra ise terör, temel mantığı aynı kalmakla birlikte, amaca ulaşma yolundaki tanımlamalarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikleri daha net biçimde ortaya koymak için karşılaştırmalı olarak gelişmeler değerlendirildiğinde özellikle soğuk savaş döneminde terörist eylemler bir komuta kontrol mekanizmasına ve tanımlanmış siyasi, toplumsal ve ekonomik araçlara sahip tanımlanabilir bir örgüte mensup kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir (Hoffman,1999:8). Japon Kızıl Ordusu, Alman kızıl ordu ve İtalyan kızıl tugaylar gibi solcu örgütler ve etnik milliyetçiliğe dayanan IRA, ETA gibi örgütler bu geleneksel terörist grup tiplerine uyuyordu. Bahse konu örgütler hedefleri konusunda çok seçici davranırlardı. Genellikle eylemlerindeki şiddetin dozunun yüksek olmasından kaçınmaya çalışan bu örgütler hedeflerini belirlerken düşman gördükleri düzenin en önemli sembollerini hedef seçerek hareket ederlerdi. Hedef belirlemenin ideolojik boyutunun öne çıkması 1990'lar sonrası terörizmi için de sıklıkla rastlanan bir durumdur (Drake, 1998:55).

Bugün gelinen noktada hedef belirlemedeki temel mantık aynı kalsa da eylemlerdeki şiddet dozunun yükselmesi yeni dönem örgütlerinin önemli bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. 1990'larda terörist eylemlerinin sayısında azalma olmasına rağmen saldırılar sonucunda ölenlerin sayısı artmıştır. Yapılan istatistiki çalışmalar terör eylemlerinin sayısı azalırken bu eylemlerin sonucu olarak ortaya çıkan ölü ve yaralı sayısı arttığını göstermektedir. 1991 deki olayların sadece %14 ü ölümlle sonuçlanırken bu oran 1992 de % 17.5, 1996 da % 24 olmuştur (Hoffman,1999:12). Terör eylemlerindeki şiddet boyutunun artmasının nedenlerinden birisi de teröristlerin eylem yapma deneyimleri ve kendilerine destek veren ülkeler sayesinde gelişmiş silahlarının artmasıdır. Eylemler sonucunda ölü ve yaralı sayısının artmasının en önemli nedeni ise

bu yeni nesil terörist örgütlerin eskiden daha az kanlı eylemler sonucunda eylemin yaptığı etkiyi artık bugün ölü sayısının fazlalığıyla sağlandığını düşünmeleridir (Hoffman,1999:13).

Son dönem terörizmde rastlanılan olgulardan bir diğeri de yeni grupların üyelerinin nitelikleri açısından değerlendirilmeleridir. Bu örgütlerin şehirlerde büyük hedeflere yönelik eylemler yapmalarına rağmen bu grupların örgütlenme biçimi öncekilerden farklılıklar göstermektedir. Eski grupların üye sayısı az iken (Japon kızıl ordusu 20-30, Kızıl Tugaylar 50-70, IRA ve ETA 200- 400 civarında militanla eylem yaparken) bugün EL Kaide'nin 5000 civarında militanı olduğu söylenmektedir. Bunun yanında önemli değişikliklerden bir diğeri de örgütlerin hiyerarşik yapılarında meydana gelen farklılaşmadır. Geçmişte Leninist hücre modeline dayanan örgütlenme modeli bugün artık çok daha gevsek bir durumdadır.

Son on yılda terörün ideolojik boyutlarındaki değişimlerden bir diğeri de örgütlerin ideolojik konumlanmalarındaki değişimlerdir. 1960'lar ve 70'ler boyunca terör örgütleri çoğunlukla aşırı solcu ve aşırı sağcı kanatlarda yer almalarına rağmen 1990'larda din, terörün özellikle de ideolojik boyutunda ön plana çıkan bir olgu olmaya başladı. İslamcı hareketlerin yanı sıra Japonya'daki Aum tarikatı gibi oluşumlar da dine dayalı terörist faaliyet yapan örgütler olarak ortaya çıkmaktadırlar (Reaader,2000:112). 60 lı yıllarda henüz bilinen dini terörist grup yokken 90 lı yıllarda ise 20 den fazla dini istismar eden terör örgütü bulunduğu düşünülmektedir. Önceki dönemde kökleri atılmış olan bu terör örgütlerinin bir çoğunun menşei 1960'ların sonu ve 70'lerin başına dayanmaktadır. Bunlar, tipik olarak bürokratik örgütlerdir. Çoğunlukla Marksist veya milliyetçi söylemi kullanır. 1980'lerde ve 1990'larda ise son dönemde çokça gündeme gelen örgütlerin bir kısmı ortaya çıkmıştır. Hizbullah, Mısır İslami Cihadı, El Kaide gibi örgütler ise bahse konu yeni tip örgütlere girmektedirler.

Terör örgütlerinin geçirdiği yapısal dönüşümle alakalı en önemli belirtilerinden bir diğeri de militanların niteliğidir. Bugün hala birçok örgütte ağırlıklı olarak profesyonel eylemciler önemli yer tutmalarına rağmen eylemlerde kullanılan amatörlerin çoğalması terörist eylemlerin öldürücülüğünün artmasına katkıda bulunmuştur. Örgüt üyesi olmanın yanı sıra sıradan insanlar da kitaplardan ya da internetten birçok şey öğrenebilmektedirler. Bu kişilerin deşifre edilebilmesi ihtimalinin de az olması onları

profesyonellerle karşılaştırıldığında daha öldürücü kılabilmektedir (Hoffman,1999:21). Bu amatör eylemciler üzerinde bir merkezi komuta otoritesinin yokluğu ölü ve yaralı sayıları üzerindeki kısıtlamaları ve hedefler üzerindeki sınırlamaları kaldırdığında çok tehlikeli olabilmektedirler (Hoffman,1999:22). Örgütler artık alt gruplar oluşturup bunlar aracılığıyla faaliyet göstermektedirler. Bu sisteme göre eylemden önce yeni bir grup örgütlenmediğinden istihbarat servislerinin sürekli bir yapısı olan örgütleri izlemekte kullandıkları yöntemler yetersiz kalmakta, polisin ve istihbaratçıların şüphelenebileceği ve izleyebileceği bir grup bulunamamaktadır. Bahse konu terörist örgütler bazı devletler veya hükümet dışı örgütler tarafından etkilenebilmekte veya kontrol edilebilmektedir. Terör eylemlerindeki gelişmeye etki eden bir diğer faktör de geçmiş deneyimlerden ders alınmasıdır. Yani her yeni terörist nesil öncülerinden daha akıllı, daha katı ve yakalanması daha zor kişiler haline gelmektedir. Örgüt üyeleri kendilerinden öncekilerin yaptıkları hataları görerek yeni eylem tarzları geliştirmektedirler.

Konuyla alakalı olarak söylenebilecek belki de son şey artık örgütlerin gerçekleştirdikleri çok sayıda büyük eylemi üstlenmemeleridir. 1995'te Tokyo metrosundaki sarin gazı saldırısı , ABD'de yaşanan Oklahoma City olayı, 1993'te Bombay da 317 kişinin ölümüyle sonuçlanan araba bombalama serisi, 1994' te Buenos Aires'te 96 kişinin ölümüyle sonuçlanan Yahudi topluluğu merkezinin bombalanması son yıllarda gerçekleştirilen ancak hiçbir örgütün üstlenmediği olaylar olarak göze çarpmaktadır.

1.7. Terörizm ve Güvenlik İlişkisi:

Geçmişten günümüze güvenlik tehditler ile tanımlanmış bir olgudur. Tehditler değişince güvenlik kavramı da değişip yeni duruma adapte olmuştur. Çünkü güvenlik etkenleri de değişen uluslararası ortam ile birlikte değişmekte, değişime adapte olmaktadır. Bu doğrultuda günümüzde de uluslararası güvenliği tehdit eden unsurlar değişmiştir. Soğuk Savaş sonrasında askeri tehditlerin giderek azalmasına karşın askeri olmayan tehditler giderek artmıştır. Artık dünyanın büyük bir bölümünde güvenliğe karşı tehditler, aslında bir komşu ülkenin ordusundan değil, ekonomik çöküş, politik baskı, kıtlık, aşırı nüfus artışı, etnik ayrılıklar, doğanın tahribatı, terörizm, suç ve hastalıklar gibi diğer sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu tehditler arasında son dönemde en çok göze batanı

ise terörizmdir. Aslında terörizm ilk kez Soğuk Savaşın sonrasında bir güvenlik tehdidi olarak ortaya çıkmış değildir. Zira devletler geçmişte de terörizmi bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirmişler. Kendi hukuk düzenlerince bu tehdide karşı önlemler almışlardır. Fakat önceki dönemlerde terörizm genelde her devletin bir iç sorunu olarak değerlendirilmiştir. Soğuk Savaş ve bilhassa 11 Eylül saldırıları sonrasında ise terörizm uluslararası güvenlik için en önemli tehditlerden birisi olarak tanımlanmıştır. Güvenlik karşısında terörizm şiddeti öngörülemeyen bir tehdit olarak belirmektedir. Düşman bir devletin ordusundan gelecek tehditler çoğu zaman görülebilir, şiddeti tahmin edilebilir niteliktedir. Bu şekilde düşman bir devletten gelebilecek bu tehditlerin bir adım sonra yapacakları şeyler kestirilebilirdi. Bir tehdit olarak terörizm ise çok adama ve silaha sahip olmadan çabucak ortaya çıkabilmektedir. Bu çerçevede gelişen teknolojinin etkisi ile daha kolay örgütlenen ve daha kolay eylemler gerçekleştirebilen terörizm birden ortaya çıkıp eski tehditlere göre yapılanan güvenliği gafil avlayabilmektedir.

Terörizmin giderek yükselen bir tehdit olması ile birlikte güvenliğin coğrafyası da değişmiştir. Geçmişte güvenliğin coğrafyası dış sınırlar kullanılarak tanımlanmıştır. Tehlikeli düşmanların öncelikle büyük ve güçlü bir orduya, donanmaya ve hava kuvvetlerine sahip olması ve onları saldırı planına göre konuşlandırmaları gerekirdi. Bu sebeple güvenlik de bu tehlikenin durdurulacağı coğrafyada tanımlanırdı, oysa günümüzde güvenliğin coğrafyası her yerdir. Çünkü güvenlik tehditleri her yeredir. Diğer bir deyişle terörizm her yeredir. Güvenliğin sağlanacağı yer daha fazla, komşu devletler ile olan sınırlar ya da düşman devletin ülkesi değildir.

2.BÖLÜM: ABD VE TERÖRİZM

2.1. 11 Eylül 2001 Öncesi Dönemde ABD ve Terörizm:

2.1.1. Giriş:

FBI, ABD’de yaşanan terörist saldırılara ilişkin hazırladığı raporda, ABD’yi hedef alan terörist saldırıları ülke içi örgütlerce gerçekleştirilen saldırılar ve uluslar arası örgüt saldırıları olarak ikiye ayırmaktadır. Ülke içi örgütler de kendi aralarında sağ kanat, sol kanat ve hayvan hakları, kadın hakları, çevreciler gibi özel amaçlarla kurulan örgütler olarak ayrılmaktadır. Uluslar arası terör saldırılarını ise El Kaide, Hamas ve Hizbullah gibi radikal İslamcı örgütlerin başı çektiği grupların gerçekleştirdiği saldırılar ve devlet destekli terör saldırıları oluşturmaktadır (FBI Raporu, 1996).

2.1.2. 11 Eylül Öncesi Dönemde ABD’ye Yönelik Terör Saldırıları:

Aynı rapora göre; ABD’ye yönelik saldırılar daha çok radikal İslamcı terör örgütlerinden gelmektedir. 1983 yılında Hizbullah tarafından Beyrut’taki ABD Büyükelçiliği’ne ve ABD Deniz Kuvvetleri’ne ait kışlalara yönelik saldırılar gerçekleşmiş, bu saldırılarda 241 ABD denizcisi ölmüştür (Clark, 2004). Beyrut’ta 1984 yılında da ABD elçilik ek binasındaki bombalı saldırıda 16 kişi ölmüştür. Daha sonra 14 Mayıs 1986 da Endonezya’nın başkenti Jakarta ’daki ABD Büyükelçiliği’ne Japon Kızıl Ordusu tarafından başarısız bir bombalı saldırı gerçekleştirilmiştir (FBI Raporu 1996:6). 26 Şubat 1993 tarihinde Remzi Ahmet Yusuf isimli bir şahsın organize ettiği bir grup tarafından WTC (Dünya Ticaret Merkezi)’ye yönelik 550 kg patlayıcı yüklü bir kamyonetle gerçekleştirilen bombalı saldırıda 6 kişi hayatını kaybetmiş, 1000 den fazla kişi yaralanmış ve 500 milyon doların üzerinde bir maddi hasar meydana gelmiştir (FBI Raporu,1996:13). Yine 1993 yılının Haziran ayında New York’taki Lincoln ve Hollanda tünellerini havaya uçurmayı planlayan bir İslami terör örgütü üyeleri saldırıyı gerçekleştirilmeden FBI tarafından yakalanmışlardır (Clark, 2004: 48).

1993 yılında gerçekleşen bir başka saldırıda, Somali’de El Kaide bağlantılı olduğu düşünülen bir şahsın düşürdüğü ABD savaş helikopterinde 18 kişi ölmüş, 70’e yakın kişi de yaralanmıştır (Özeren ve Cinoğlu, 2006:181). 1995 yılında Oklahoma şehrindeki Murrah Federal binasına yönelik daha sonradan Amerikan hükümeti karşıtı aşırı sağcı Timothy Mc Veight ve Terry Nichols adlı şahısların gerçekleştirdiği anlaşılabilir bombalı

saldırıda çoğu çocuk 168 kişi ölmüş, 800 den fazla kişi de yaralanmıştır (Clark, 2004:100).

25 Haziran 1996'da ise Suudi Arabistan Zehran şehrinde ABD askerlerinin bulunduğu Hobar kulelerine gerçekleşen bomba yüklü araçla yapılan saldırıda 19 Amerikalı ölmüş, 370 den fazla kişi de yaralanmıştır (Clark, 2004:60). 27 Temmuz 1996'da Olimpiyatların yapıldığı esnada Georgia eyaletinde Centennial Olympic Park'ta gerçekleşen saldırıda 2 milyon izleyicinin bulunduğu bölgede şans eseri 1 kişi ölmüş, 112 kişi yaralanmıştır (FBI Raporu, 1996:12). Aynı olayda TRT kameramanı Melih Uzunyol'da kalp krizi geçirerek yaşamını yitirmiştir. 7 Ağustos 1998 yılında ise El Kaide Tanzanya ve Kenya'daki ABD büyükelçiliklerine bomba yüklü kamyonlarla saldırmış, 14 ü Amerikalı, 224 kişinin ölümüne neden olmuştur. 12 Ekim 2000'de ise Yemen'in Aden Limanı'nda petrol ikmali yapan UUS Cole gemisine yapılan bombalı saldırıda 17 Amerikan askeri ölmüş, 40 mürettebat da yaralanmıştır. (<http://www.biglook.com/usa/terror.html> e.t. 12.08.2010).

2.1.2. ABD Güvenlik Stratejileri:

Bir kısmı ABD toprakları dışında gerçekleşen ve ABD'yi hedef alan bu saldırılar, yakın tarihte saldırıların bir çoğunun baş aktörü olan El Kaide'nin strateji değiştirmesi sonucu daha çok ABD topraklarına doğru yönelmiştir. Yukarıda önemlileri belirtilen terör saldırılarının gerçekleştiği dönemlerde ABD tarafından çeşitli aralıklarla Ulusal Güvenlik Stratejileri belirlenmiş ve yayınlanmıştır.

2.1.2.1. 1991 Stratejisi:

Küreselleşmenin vurgu yaptığı küresel güvenlik çerçevesinde, ABD'nin özgür ve bağımsız bir ülke olarak kalmasının temel hedefi olduğunun vurgulandığı Ağustos 1991 tarihli "Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde" ABD'nin öncelikleri şu şekilde belirlenmiştir:

a. Askeri Açıdan: ABD'nin ve müttefiklerinin güvenliğini tehdit edecek her türlü saldırıyı caydırmak; hakkaniyete uygun ve denetlenebilir silahların kontrolü anlaşmalarıyla istikrarı artırmak, sınırlı balistik füze saldırılarını önleyecek sistemler geliştirmek ve gerekli konvansiyonel kapasiteyi zenginleştirmek, dünyada silahlanma harcamalarının kısıtlanmasına çalışmak, gelişmiş askeri teknolojiler ile nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların düşman ülke ve gruplara transferinin önüne geçmek,

ABD ve müttefikleri arasında, küresel liderliğin ve sorumlulukların daha fazla paylaşıldığı daha dengeli bir ortaklık kurmak, bölgesel hakimiyet kurmak isteyen ülkeleri caydıracak bölgesel askeri dengeleri sağlamak (Erhan, 2002:65).

b. Ekonomik Açıdan: Ulusal güvenliğin ve ekonomik gücün ayrılmaz parçaları olduğundan hareketle, güçlü, müreffeh ve rekabete dayanabilir bir ulusal ekonomi oluşturmak, uluslararası pazarlara enerji ve maden kaynaklarıyla, okyanuslara ve uzaya açılmayı güvence altına almak, pazar ilkelerine dayalı, ticaret ve yatırımı engellemeyen, istikrarlı para kurlarına sahip, açık ve genişleyen bir uluslar arası ekonomiyi teşvik etmek, ekonomik gelişme ile sosyal ve siyasi ilerlemeyi sağlamak için yardım, ticaret ve yatırım politikalarını desteklemek (Erhan, 2002:68).

c. Siyasal Açıdan: Sovyetler Birliğindeki demokratik değişimi desteklemek, demokratik değerlere ve bireysel haklara bağlı, özgür uluslar camiasını genişletmek, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütleri, barışı sağlama konusunda daha etkin hale getirmek, Batı Avrupa'nın siyasi ve ekonomik bütünleşmesini desteklemek, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) kapsamında Avrupa güvenlik kimliğinin oluşumuna imkan sağlamak, tüm Avrupa'ya istikrar, demokrasi ve güvenlik getirme amacına matuf olarak NATO müttefikleriyle Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) arasında yardımlaşmanın geliştirilmesini sağlamak, bölgesel ihtilafların giderilmesinde diplomatik çözüm yollarına ağırlık vermek, insan haklarının, ekonomik ve sosyal ilerlemenin teminine yönelik özgür ve demokratik kurumların gelişimine katkı sağlamak (Çakmak, 2003:259).

ç. Diğer Alanlar: Uluslararası terörizm başta olmak üzere ABD'nin ve Amerikan vatandaşlarının güvenliğine yönelik yeni tehdit alanlarını ortadan kaldırmak, dış üretimi azaltma, kaçakçılıkla mücadele ve iç talebi azaltma yoluyla yasa dışı uyuşturucu ticaretini engellemek, demokratik kurumlara yönelmiş terörizm ve yasa dışı uyuşturucu ticareti kaynaklı tehditleri ortadan kaldırmak (Erhan, 2002:72).

2.1.2.2. 1996 Stratejisi:

1991 stratejisinden 5 yıl sonra 1996'da gündeme alınan ve Başkan Bill Clinton tarafından açıklanan 1996 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde, 1991 yılında belirlenen hedeflere ulaşılmakta olduğu ve evvelce tespit edilen güvenlik önceliklerinde de çok

fazla değişiklik olmadığı belirtilmiştir. Clinton; 1996 Ulusal Güvenlik Stratejisinin de “savaşmayı ve ülke dışına gönderilmesine her an hazır bir silahlı kuvvetle güvenliği sağlamayı, ABD’nin iktisadi canlanmasını hızlandırmayı ve ülke dışında demokrasiyi teşvik etmeyi” kapsadığını ve ABD’nin dünya liderliğinin daha önce hiç olmadığı kadar gerekli olduğunu açıklamıştır (Çakmak, 2002:260).

1996 stratejisinde, ulusal güvenliği güçlendirmek için ABD’nin Ürdün ve İsrail ile Filistin ve İsrail arasındaki barış sürecine yardımcı olduğu, Bosna bunalımının çözümünde etkin rol üstlenerek Dayton Barış anlaşmasının imzalanmasını sağladığı, NATO ile eski doğu bloğu ülkeleri arasında “*Barış için Ortaklık*” girişimini başlattığı, Rusya, Ukrayna, Kazakistan ve Beyaz Rusya ile nükleer silahların sınırlandırılması yönünde yakın işbirliği ortamının yaratıldığı ve Kuzey Kore’nin nükleer programını durdurması için yoğun çaba gösterildiği ifade edilmiştir (Erhan, 2002:57). Ayrıca, ABD 1996 Ulusal Güvenlik Stratejisi çerçevesinde NAFTA ve GATT Uruguay Raundu’nun tamamlanmasına ve Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ/WTO) formlarının oluşturulmasına öncülük etmiştir. Bu strateji çerçevesinde Asya- Pasifik Ekonomik işbirliği (APEC) formlarının oluşturulmasına ön ayak olmuş, AB ile “*Atlantik Ötesi Pazar*” yaratılması için ticaret ve yatırım önündeki engellerin karşılıklı olarak azaltılması konusunda mutabık kalınmış, Çin’e ticarete “en çok gözetilen ulus” statüsünün tanınmasına neden olan uygulamalarda bulunulmuştur. ABD bu strateji belgesinde de demokrasiyi yaymak, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü sağlamak amacıyla, Güney Afrika’daki siyasal dönüşümü destekleyip, orta ve doğu Avrupa ülkelerinin demokratikleşme süreçlerine yardımda bulunulmuştur. Bu stratejinin en önemli özelliklerinden biri de artık ABD’nin uluslar arası bunalımlara müdahale konusunda seçici davranacağıının açık bir şekilde dile getirilmiş olmasıdır.

2.1.2.3. 1997 Stratejisi:

ABD başkanı Bill Clinton’un 1997’de açıkladığı “*Yeni Bir Yüzyıl İçin Ulusal Güvenlik Stratejisi*”nde ise, daha önce belirtilen hedef ve ilkelerin geçerliliği aynen kabul edilirken ABD çıkarlarına yönelik tehditlerin sınıflandırılmasına yönelik bir ayrıma gidilmiştir. Bu noktada “bölgesel ya da devlet-merkezli tehditler” başlığı altında ayrılacak bu bölgelerin ABD için bir tehdit unsuru ortaya çıkardığı belirtilmiştir. Ayrıca bu bölge ya da ülkelerin ABD’ye tehdit oluşturmak amacıyla nükleer, biyolojik ve

kimyasal silahlar da dahil olmak üzere tüm tehdit unsurlarını geliştirilen yerler olduğu öne sürülmüştür. “Kitle İmha Silahlarından Kaynaklanan Tehdit” başlığı altında ise bu silahlara sahip olan ülkelerin başta ABD ve dünya düzenine büyük tehdit oluşturduğu öne sürülmüştür. “Ulus-ötesi tehditler” başlığında ise; terörizm, silah kaçakçılığı, yasa dışı uyuşturucu ticareti, uluslararası örgütlü suçlar, denetim dışı göçmen taşımacılığı ve çevreye verilen zararlar belirtilirken bu unsurların ABD politikasında büyük tehdit unsuru olarak yer aldığı belirtilmiştir (Çakmak, 2002:260). Ayrıca 1997 stratejisiyle ilgili en önemli noktalardan biri de belirtilen bu tehlikelere karşı ABD’nin tek başına mücadele etmesinin mümkün olmayıp dünyanın diğer belli başlı ülkeleriyle güvenlik çatısı altında işbirliğine gitmesinin gerekliliğini vurgulamasının yapılmış olmasıdır. ABD’nin uluslararası ortamı şekillendirirken başvurduğu yöntemlerin belirtilmesi de 1997 yılı Ulusal Güvenlik Stratejisi’nde göze çarpan bir diğer özelliktir. Sonuç olarak bu stratejide ilk olarak savunma hattının diplomatik yöntemlerle oluşturulması öngörülmüştür. İkinci adım olarak, ABD çıkarlarına zarar vermesini engellemek için, bölgesel ve ulusal istikrarsızlıkların giderilmesi amacıyla gerekli görülen yerlere Amerikan yardımlarının gönderilmesi belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise silahların kontrolü ve silahsızlanma yöntemi öngörülmüş en son ve belki de en etkili yöntem olarak ise gerekli görüldüğünde askeri gücün kullanılması konusu belirtilmiştir.

2.1.2.4. 1998 Stratejisi:

1998 yılında “*Yeni Bir Yüzyıl İçin Ulusal Güvenlik Stratejisi*” yayınlanmış ve bu strateji ABD çıkarlarını üç temel gruba ayıran özelliğiyle diğer stratejilerden ayrılmıştır (Erhan, 2002:68). “Hayati Çıkarlar” başlığı altında ABD’nin güvenliğine doğrudan yönelen tehditler yer almıştır. Bu çerçevede ABD’nin veya müttefiklerinin ülke bütünlüğüne, vatandaşlarının güvenliğine, iktisadi çıkarına yönelik tehditler karşısında ABD’nin tek başına kuvvet kullanması da dahil olmak üzere tehlikeyi her türlü yöntemle bertaraf edecek yetkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Diğer bir sınıflandırma ise “Önemli Ulusal Çıkarlar” başlığı altında ABD’nin varlığına doğrudan tehdit unsuru oluşturmamakla beraber ülkenin ve dünyanın mevcut yapısını tehlikeye düşüren olgu, davranış ve eylemleri içermektedir. Örnek olarak Haiti’de “demokrasinin yeniden tesisi” için ABD müdahalesi ve Bosna’daki NATO harekatı, bu tür tehditleri ortadan kaldırmaya yönelik eylemler “İnsani ve diğer çıkarlar” başlığını taşımakta ve bazı durumlarda, sırf ulusal

değerler gerektirdiği için ABD'nin harekete geçeceğini belirten bir yaklaşımı içermektedir. Doğal ve insan kaynaklı afetler ile insan hakları ihlalleri durumunda ve demokratikleşmenin desteklenmesi, ordunun sivil denetiminin sağlanması ve sürdürülebilir kalkınma amacıyla ABD'nin başka ülkelerle birlikte ya da tek başına davranabileceği belirtilmiştir (Erhan, 2002:69).

1998 stratejisinde, daha önceki stratejilere ek olarak, yabancı devletler tarafından gerçekleştirilen, ABD'nin askeri, diplomatik, teknolojik yada ticari sınırlarını ele geçirmeyi hedefleyen casusluk faaliyetleri, kendi haklarını korumaktan aciz ve yönetim konusunda başarısız, ülkelerindeki iç karışıklığı önleyemeyen ve bu nedenle insani ve bölgesel bunalımlara neden olan “*başarısız devletler*” de ABD çıkarlarını tehlikeye düşüren tehditler olarak sayılmıştır

2.1.2.5. 1999 Stratejisi:

1999 yılında ABD başkanı Bill Clinton tarafından açıklanan “*Yeni Bir Yüzyıl İçin Ulusal Güvenlik Stratejisi*” ‘de önceki stratejinin değerlerine atıfta bulunmuş, küreselleşmeye önem veren bir yaklaşım göstermiştir. Kitle imha silahları, terörizm ve uluslararası suçların tüm devletler için endişe yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca, 1998 Ulusal Güvenlik Stratejisinde “füze savunması” başlığında ele alınan konu 1999 Ulusal Güvenlik Stratejisinde “ulusal füze savunma sistemi” şeklinde daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Stratejide ABD'nin uzun menzilli kitle imha silahları geliştirmekte olan devletleri tehdit olarak algıladığı vurgulanarak, “*serseri devletler*”den (rogue states) gelebilecek kıtalararası balistik füzeler (ICBM) ile saldırı ihtimalinin her geçen gün arttığı ifade edilmiştir (Erhan, 2002:72). Söz konusu tehditleri ortadan kaldırmak için ABD'nin 2000 yılından itibaren, sınırlı bir füze savunma sistemini gerçekleştirmeyi düşünmekte olduğu, bunun için, 1972 tarihli Anti-Balistik anlaşmasında değişiklikler yapılmak üzere diplomatik müzakerelere ağırlık verileceği ifade edilmiştir (Erhan, 2002:70).

2.1.2.6. 2000 Stratejisi:

2001 saldırıları öncesi son olarak 2000 yılında ortaya konan Ulusal Güvenlik Stratejisi de ABD dış politikasında tabiri caizse dönüm noktası olmuştur. Amerika bu stratejiden önce dış politika uygulamalarını “*klasik diplomasi*” anlayışına oturtmuştur. Ancak, 2000

yılında yayınlanan bu stratejiyle birlikte ABD dış politikasında bugün internet ve medya kanalıyla diğer ülkeleri de etkileyecek bir strateji olan “açık diplomasi”ye geçilmiştir. Açık diplomasi ile ilk defa, ABD istihbarat sistemleri de açıkça belirlenmiştir. ABD istihbarat birimleri sadece tehlikelerin önceden ortaya çıkarılmasını ve tehditlerin caydırılmasını sağlamakla kalmayacak, sorunlara çözüm getiren, ABD çıkarlarına hizmet eden fırsat ve imkanları da gerçek zamanlı olarak ortaya koyacaktı.

Bu stratejilerden 1991 stratejisinde ABD ve müttefikleri arasında küresel liderlik ortaklığından söz edilebilmekte ve ABD’nin uzaya ve okyanuslara açılmasının güvence altına alınması öngörülmektedir. 1996 stratejisinde ise; ulus ötesi terör, silah kaçakçılığı, kitle imha silahlarına sahip devletler ve yasadışı uyuşturucu ticareti ABD için tehdit unsurları olarak kabul edilmişlerdir. 1998 stratejisinde de kendi halklarını yönetmekten aciz ve başarısız ülkeler de bölgesel ve insani bunalımlara sebep oldukları gerekçesiyle ABD güvenliğini tehdit eden unsur olarak belirtilmiştir. 2000 stratejisinde ise; ABD açık diplomasiye geçerek istihbarat birimlerinin ülke güvenliğindeki önemi arttırılmıştır.

2.2. 11 Eylül Terör Saldırıları:

2.2.1. Giriş:

Dünya yakın tarihinin en önemli olaylarından birisi olan ve sıklıkla dile getirildiği gibi yeni bir milat sayılan 11 Eylül 2001 terör saldırıları, tüm dünyada büyük yankı uyandırmış, bu saldırıların dünyanın en iyi şekilde korunduğu düşünülen bir ülkesine karşı nasıl gerçekleştiği sorusuna bir türlü cevap bulunamamıştır. Buna bağlı olarak saldırılarla ilgili olarak sayısız komplo teorileri ortaya atılmış ve bu teorilerin doğruluğu ya da yanlışlığı hiçbir zaman ispatlanamamış bir durumda olay tarih sayfalarındaki yerini almıştır.

2.2.2. 11 Eylül 2001 Günü:

11 Eylül 2001 Salı sabahı iki United Airlines ve iki American Airlines uçağı olmak üzere 4 adet yolcu uçağı El Kaide üyesi toplam 19 kişi tarafından kaçırıldı. Uçaklardan American Airlines’a ait 11 sefer sayılı Boeing 767 tipi uçak, Los Angeles’a gitmek üzere Boston Logan Havaalanı’ndan kalkmıştı. Kalkıştan kısa süre sonra Muhammed Atta isimli hava korsanı tarafından ele geçirilen uçak saat 08.46’da Dünya Ticaret

Merkezi(WTC)'nin Kuzey Kulesi'ne çarptı. Yaklaşık iki saat sonra kule çöktü. Olay ABD basınında inanılmaz kaza olarak adlandırılarak canlı yayınlara başlandı. İkinci olarak Boston Logan Havaalanı'ndan Los Angeles'a gitmek üzere kalkan United Airlines'a ait 175 sefer sayılı Boeing 767 tipi başka bir yolcu uçağı da Dünya Ticaret Merkezi(WTC)'nin Güney Kulesi'ne 09.05 te çarptı. Bu olay ilk olaydan dolayı canlı yayında bulunan kameraların kulelere dönük olduğu bir anda gerçekleşti ve tüm dünya bu çarpma anını canlı yayından saniye saniye izledi. Güney Kule, çarpmanın ardından yaklaşık 50 dakika sonra çöktü (Turhan, 2004:27).

Üçüncü olarak American Airlines'a ait 77 sefer sayılı Boeing 757 tipi bir yolcu uçağı da, Washington D.C.' ye doğru yönelmiş ve Pentagon'un yani ABD Savunma Bakanlığı binasının güney batısına saat 09.40 ta çarpmıştır. Uçak, 20 binden fazla çalışanı bulunan Pentagon'un neredeyse tamamen boşaltılmış ve tadilatla olan katına çarpması sonucu binadaki 125 çalışan hayatını kaybetmiştir. Son olarak United Airlines'a ait 93 sefer sayılı Boeing 757 tipi yolcu uçağı Pennsylvania'daki Stony Creek Township arazisine çakılmıştır. Bu uçakla ilgili olarak, net kanıtlar bulunmamasına karşın, asıl hedefinin Beyaz Saray olduğu, ancak başarılı olunamadığı yönünde bazı görüşler bulunmaktadır (Turhan, 2004:28).

2.2.3. Saldırılar Sonrası İlk Gelişmeler:

Saldırılar sonrasında ülkede en yüksek alarm olan “*savaş alarmı*” verildi, tüm uçuşlar iptal edilerek uluslar arası uçuşlar Kanada'ya yönlendirildi, Meksika ve Kanada sınırları kapatıldı, okullar tatil edildi. Saatler 10.25 i gösterirken Washington'daki Dışişleri Bakanlığı binası önünde bomba yüklü bir araç patladı (Kılıç ve Sever 2001:22). Saldırıyla ilgili olarak ilk etapta Filistinli bir örgüt tarafından üstlenildiği iddiasının Filistinli yetkililerce reddedildiği açıklandı (Gökdağ, 2001 :25).

Saldırılar sırasında Florida'da bir okul ziyaretinde bulunan başkan Bush, güvenlik gerekçesiyle uzun bir süre Washington'a gidemedi ve dolayısıyla Ulusal Güvenlik Konseyi de toplanamadı.

Başkan Bush saldırılarla ilgili olarak Amerikan halkına yönelik yaptığı açıklamada şunları söylemiştir:

“Amerika’nın askeri gücü yerindedir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın. Terörizme karşı savaşı kazanacağız. Cinayet eylemlerinin çapı çok genişti ama Amerika’nın sağlam yapısını bozamazlar. Çünkü biz büyük ülkeyiz. En büyük binaların temelini sarsmış olabilirler ama Amerika’nın çelikten temelini sarsamazlar. Biz dünyadaki özgürlük ve fırsatların en güçlü meşalesiyiz. Bugün insan doğasının gerçekleştireceği en kötü saldırıya, en iyi şekilde karşılık verdik. Dostlarımız ve komşularımız yardıma koştular. Bugün en büyük kötülükleri gördük. Hayat durdu ama yarın devam edecek. Ekonomi işlemeye devam edecek. Acil durum planını uygulamaya koyduk. Önceliğimiz yaralıları yardımcı olmaktır. Bu eylemleri gerçekleştirenler elbet yakalanacak ve adalet önüne çıkarılacak. Müttefiklerimizle birlikte terörizme karşı verdiğimiz savaşı kazanacağız. 23. ayet şöyle der: “Ölümün gölgesinin vadisinden geçiyorum ama ölümden korkmuyorum”. Amerika bütün zorluların üstesinden geldi ve bunun da üstesinden geleceğiz. Tanrı Amerika’yı korusun” (Sever ve Kılıç, 2001:27). ABD’nin farklı bir düşmanla yüzleştiğini ve bu düşmanın ‘gölgeler arkasında saklandığını’ söyleyen Bush “ABD’nin düşmanı yenmek için tüm kaynaklarını kullanacaktır. Bu saldırıların faillerinin sonsuza kadar saklanamayacaklarını ve sürekli güven içinde olamayacaklarını, bu terörist eylemleri gerçekleştirenlere finansal destek ve sığınak sağlayan, cesaret veren kişi ve ülkelerin de cezalandırılacağını” söyleyerek konuşmasını tamamladı.

Saldırıyı Japon Kızılordu üstlendi fakat kimse tarafından ciddiye alınmadı; çünkü gücü neredeyse sıfıra inmiş bu örgütün bu tür bir eylem yapamayacağıydı. Ayrıca bu iddia ABD’nin yapmak istediği yeni düzenlemelere imkan verecek gerekli koşulları hazırlayacak özelliklere sahip değildi (Sever ve Kılıç 2001: 29-30). Birkaç saat sonra ABD, El Kaide ve Usame Bin Ladin’i saldırılardan sorumlu tutarak hedef olarak bu teröristlere kucak açan Taliban rejimi ve Afganistan’ı gösterdi.

Bu noktada yapılan saldırılarla ilgili olarak Dünya Ticaret Merkezi (WTC)’ne yönelik olması sebebiyle küreselleşmeye yönelik olduğu düşünülebilir. Ancak bu konuda genel düşünce; “11 Eylül, her ne kadar “küreselleşme” sürecine bir darbe indirmeyi amaçlamış olsa da, aslında “küresel güvenlik” kavramının ortaya çıkmasına yol açmış ve bu çerçevede, ABD’nin yeni küresel hedeflerle yeni küresel politikalar ortaya koyması sonucunu da doğurmuştur” şeklinde olmuştur.

2.3. 11 Eylül Sonrası Dönem:

2.3.1. Giriş:

Yaşanılan olaylar sonrasında ABD, uluslar arası terörizmle mücadeledeki bakış açısı olarak, insan hakları ve demokrasi ihlalleri çerçevesinden bakmaktan vazgeçmiş, ülke üstünlüğü, kamu düzeni ve kamu güvenliğini koruma gibi değerleri ön plana çıkarmıştır.

11 Eylül sonrası dönemde, sadece terörizmle mücadeleye yönelik değil; ABD'nin genel iç, dış ve güvenlik politikalarının belirlenmesinde iki unsurun çok önemli olduğu söylenebilir. Bu unsurlardan ilki; komünizm karşıtı olan Musevi sol kanat entelektüellerden oluşan Yeni Muhafazakarlar'dır. "Neoconlar" olarak da bilinen bu grup, kurdukları düşünce kuruluşları ve yazdıkları yazılarla Amerikan politikalarının şekillenmesinde önemli ölçüde söz sahibidir. ABD'nin 11 Eylül sonrası dönemde yeni güvenlik stratejilerinin belirlenmesinde etkin rol oynayan diğer bir unsur ise, yine yeni muhafazakarlığın etkisinde şekil bulan "Bush Doktrini"dir. Bu nedenle ilk olarak bu iki unsurun ne olduğu üzerinde durulacaktır.

2.3.2. Yeni Stratejiler:

2.3.2.1. Neoconlar (Yeni Muhafazakarlık):

Yeni Muhafazakarlar, çoğu Yahudi olan ancak temelde bir din olan Yahudilikten de öte aşırı Siyonist olarak değerlendirilebilecek bir gruptur. Yeni muhafazakarların temel düşüncesi, ülke güvenliğini hedef alabilecek bir saldırganlığın ancak militan milliyetçi bir devlet yapısıyla engellenebileceğine dayanmaktadır. Böylesi bir milliyetçiliğin geliştirilmesi için bir "dış tehdit" gerektiğine inanan yeni muhafazakarlar'a göre, dış tehdit eğer mevcut değilse yaratılmalıdır. Ayrıca "Armageddon" olarak bilinen dinsel bir inançla beslenen yeni muhafazakarlık, bu inanç gereği İsrail'in güvenliğine büyük önem atfetmektedir. Yeni muhafazakarlar'ın Amerikan dış politikasıyla ilgili olarak hazırlanan çeşitli taslaklarda önemli roller oynadıkları iddia edilmiş, 1997 yılında "Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi" ilkeler bildirgesini imzalamışlar, yine başkan Clinton'a bir mektup sunarak Ortadoğu ve Irak'la ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunmuşlar ve özetle ABD'nin Saddam Hüseyin yönetimini devirmesi yönünde ısrarcı olunması

gerektiğine işaret etmişlerdir (“Letter To President Clinton on Iraq”, <http://www.newamericancentury.org/iraqclintonletter.htm>, erişim: 22.10.2010).

2.3.2.2. Bush Doktrini:

11 Eylül 2001 terör saldırısı neticesinde yaşanan gelişmeler ve Irak’tan algılanan tehdidin sonucunda Amerika 17 Eylül 2002’de imzalanan ve 20 Eylül 2002’de kamuoyuna sunulan The National Security Strategy of the United States of America (Amerika Birleşik Devletlerinin Ulusal Güvenlik Stratejisi; NSS) başlığında “*Stratejik Önleyici Saldırı (Pre-emptive Strike) Doktrini*” ya da yaygın kullanımıyla Bush Doktrinini yayınlamıştır. Bush yönetiminin 20. ayında ve 11 Eylül saldırılarından bir yıl sonra kaleme alınan stratejinin amacı; “dünyayı sadece daha güvenli değil, aynı zamanda daha iyi yapmak” olarak açıklanmış ve bu strateji Soğuk Savaş döneminde benimsenmiş olan SSCB’yi çevreleme politikasının yerini almıştır ve temelde de terörizme karşı başlatılan önleyici savaş (*pre-emptive war*) ilkesine dayanmaktadır.

Başkan Bush tarafından dile getiriler şu sözler Bush Doktrini’nin en temel özelliği olan önleyici savaş stratejisinin altını çizmiştir: “Amerika Birleşik Devletleri, vatandaşlarını ve nerede olursa olsun çıkarlarını korumak için tehdit, sınırlarına ulaşmadan teşhis ve imha yoluna gidecek; bu konuda gerektiğinde tek başına hareket etmekte tereddüt etmeksizin kendini koruma hakkını kullanarak bu teröristlere karşı önceden davranıp (by acting preemptively), ülkeye ve halka zarar vermelerinin önüne geçecektir.” (Taşdemir, 2006 : 259). Yeni muhafazakar tutumunu ifade eden bu konuşma, bu kesimde büyük memnuniyetle karşılanmış ve daha önce Clinton Yönetimi’nin politikalarını eleştirmek için mektup yazanlar bu defa Bush Yönetimine 20 Eylül 2002 de övgü dolu bir mektup yazmışlardır.

2.3.3. Yurt Savunması Düşüncesi ile ABD’nin Güvenlik Algısındaki Değişim:

Saldırı sonrası alınan ilk tepkiler değerlendirildiğinde, ABD’nin ülke sınırları içinde yeni bir saldırıya maruz kalmamak için tüm güvenlik tedbirlerini aldığını görülmektedir. Olayların üzerinden henüz 24 saat geçmişken, atılan adımlarla; 50 bin yedek kuvvetin aktif göreve çağırılması için askeri yetkililere talimat verilmiş, ulusal acil durum ilan edilmiş ve istihbarat birimlerinin yürüttüğü çalışmalar sonrasında uçakları kaçıran 19 kişinin isimleri yayınlanmıştır. Bu durum ABD’nin yeni bir dünya sürecini

yaratacağının da ilk sinyallerini oluşturmuştur. Bu süreçte Amerikan halkının yaşamış olduğu psikolojik çöküntü atılacak adımlara desteğin artmasını sağlamıştır.

Amerikan halkında bu travma yaşanırken, ABD yönetimi de terörle mücadele adı altında olağanüstü önlemler almaya başlamıştır. Özellikle de 1 Ekim 2001 de “Milli Güvenlik Giriş Çıkış Kayıt Sistemi” ni yürürlüğe koymuştur. Yürürlüğe konulan bu yasanın en temel özelliği; Arap ve Müslüman halkın vatandaşlarına yönelik uygulama göze çarpmaktadır. Bu yeni sistemde Arap ve Müslüman halkın vatandaşları ABD’ye ayak bastıklarında resimler çekilip, parmak izleri alınarak bir tür fişleme işlemlerine tabi tutulacaklardır. Ayrıca; bu işlemleri gerçekleştirmek zorunda kalan birçok müslüman halkın Göçmen ve Vatandaşlık Dairesi (INS) bürolarına giden çok sayıda Müslüman vize sürelerinin dolduğu ya da arandıkları öne sürülerek tutuklanmışlardır. “Fişleme” işlemleri çerçevesinde başlangıçta 19 Müslüman ülkenin vatandaşlarını kapsayan göçmen ve Vatandaşlık Dairesi bürolarına kayıt yaptırma ve belirli aralıklarla durumlarını bildirme yükümlülüğü 2003 yılı itibariyle 23 ülke vatandaşını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Ülker, 2003:2).

Sonuç olarak 11 Eylül Terör saldırısı ABD halkında psikolojik bir travma yaratmış, halk ciddi bir güvenlik sendromu içine düşmüştür. ABD halkı saldırı sonrasında kendilerinin ve yakınlarının yeni bir saldırıya maruz kalabileceğine yönelik ciddi bir korku yaşamaya başlamıştır. Halkın yaşamış olduğu bu korku beraberinde yabancılara karşı da bir kamuoyu tepkisinin oluşmasını beraberinde getirmiştir. ABD bu çerçevede terörizmle mücadele konusunda ulusal ve uluslar arası düzenlemelerde bulunmuştur. Bu bağlamda 11 Eylül teröründen sonra ABD’nin geçirdiği yasal ve sosyal süreci şu şekilde inceleyebiliriz.

2.3.3.1. Yurt Savunması Düşüncesi ve Gerçekleştirilen Yasal Düzenlemeler:

Soğuk savaş boyunca ABD ordusu sürekli olarak sınırları dışındaki konvansiyonel ve nükleer silahların kompleks ağına karşı kendisini örgütlemişken, iç güvenlik sorunlarını daha çok kolluk kuvvetlerine devretmiştir. Bu durum 11 Eylül saldırılarıyla ciddi değişime uğramış ve ABD yönetimini yeni güvenlik arayışlarına yöneltmiştir. Özellikle de ABD ordusu “yurt savunması” bağlamında yeni bir yapılanma sürecine girmiştir. Pentagon ve ordu yurt savunmasını, tehditlerin afetlerin ve saldırıların etkilerini azaltmak, bunlarla mücadele etmek; toplumu alt yapıyı ve sınırları, gerektiğinde kriz

yönetimi çerçevesinde sivil otoriteleri de kullanarak korumayı; kritik ulusal varlıkların üstünlüğü ve devamlılığı sağlamayı hedefleyen aktif ve pasif önlemler olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanımda ise, “*yurt savunması*” kavramının, yurt içi hazırlık, operasyonlarının devamlılığı, hükümetlerin devamlılığı, sınır ve kıyı savunması ve ulusal füze güvenliğini kapsadığı ifade edilmiştir (Larson ve Peters, 2001 :24). Buna paralel yurt savunmasını güçlendirici örgütsel değişimler yaratmak için “Kamu Güvenliği Bakanlığı” oluşturulmuştur. Federal hükümetle diğer güvenlik birimleri arasındaki yurt savunma faaliyetleri geliştirilmesi amaçlanarak, bu amaca hizmet eden askeri birimlerde “Kuzey Komutanlığı” (NORTHCOM) devredilmiştir. Bu birim aynı zamanda daha önce “Ortak Kuvvetler Komutanlığı (Joint Forces Command) tarafından gerçekleştirilen faaliyetler artık bu birim tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca yurt savunması konusunda yetkili olan diğer birim ise “Savunma Birimi” dir. Amerikan savunma güvenliğinin en güçlü organizasyonu olan bu birimin temel amacı; ABD’ye yönelik iç ve dış bütün tehditlerin önlenmesidir. Bu noktada ABD gibi güçlü bir devletin terörle mücadele stratejisini orduya dayandırması, küresel sınırları değiştirmeye yönelik radikal adımları da beraberinde getirmiştir.

Terörle mücadelede temel olarak; diplomasi yönteminin, ikinci plana itilerek doğrudan askeri donanımın artırılması ve bu mücadeleyi yasal zemine oturtacak yeni düzenlemelerle takviye etmek yolunda ilerlemiştir. Oluşturulan düzenlemeler, ABD ordusunu ve savunma birimlerini güçlendirmekle kalmamış, bunu, terörizmi önlemeye yönelik yasal süreci oluşturacak yeni düzenlemeler takip etmiştir.

Amerika’nın terörizmi önlemeye yönelik oluşturduğu yasal düzenlemeleri şu şekilde özetleyebiliriz:

a. Patriot Yasası (Terörü Engellemek İçin Gerekli Şartlar Kanunu) : Sayıları 15’den fazla olan yasal düzenlemeyi kökünden değiştiren PATRIOT Yasası (Terörü Engellemek İçin Gerekli Şartlar Kanunu) 2001 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun tasarısı Başkan tarafından 11 Eylül saldırılarının tam 45 gün sonrasında imzalanarak kanunlaşmıştır. İşte bu yüzden üzerinde yeterince tartışılmadan çok acele çıkartılmış yasal bir düzenleme olduğu şeklinde eleştirilmiştir. Bu tasarı ayrıca, insan hakları ihlali ve özel yaşamın dokunulmazlığı ilkesiyle çelişebilecek uygulamaların önünü açma potansiyelinden dolayı da çokça eleştiri almıştır. Bazılarına göre, e-mail

iletişimini de kontrol yetkisi altına alan hükümetin, insanların okuduğu kitapların bile listesine izin almadan ulaşabilecek olması, devletin daha fazla alanda kendini hissettireceği anlamına gelebilmektedir (Özeren ve Cinoğlu 2010 : 10).

ABD'nin 2 Ekim 2001 tarihinde Vatanseverlik Yasası (Provide Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism-Patriot-) yürürlüğe girmiştir. "Patriot yasası dört temel uygulama alanına sahiptir.

- 1) Bilgi edinimi ve paylaşımı
- 2) Ceza hukuku ve uygulaması konusundaki prosedürler,
- 3) Terörle bağlantılı suçların cezalarının sertleştirilmesi,
- 4) Sınır kontrolü ve göçmenlik prosedürleri.

Bu kanun aslında terör ve terörle ilgili konular için çıkarılmış olmasına rağmen, aynı zamanda kara para aklama, dinleme, arama izinlerinin yetki alanlarının arttırılması, Uluslararası İstihbarat Takip Kanunu (FISA), çeşitli bilgisayar teknolojilerinin kullanılarak soruşturmaların yürütülmesi gibi alanlarda da bağlayıcı hükümler içermektedir. Bu bağlamda patriot kanununun temel amacı; herhangi bir terör faaliyetinin oluşmasını önlemek bağlamında sivil hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması şeklinde özetleyebiliriz (Bal, 2006 : 186).

Destekleyicilerine göre ise bu kanun güvenlik alanında mevcut boşlukları dolduracak nitelikte bir yasa olarak görülmektedir. Bu yasanın en temel amacı, topluma zarar verme potansiyelinde olan kişi ve grupları çok kısa bir sürede teşhis etmek ve bunları mahkemelerin önüne çıkarabilmektir. Bu kanun aslında terör ve terörle ilgili konularla mücadele maksatlı çıkartılmış olmasına rağmen, kara para aklama, dinleme yapma, arama izinlerinin yetki alanlarının arttırılması, Uluslararası İstihbarat Takip Kanunu (FISA), çeşitli bilgisayar teknolojilerini kullanarak soruşturmaların yürütülmesi gibi alanlarda da bağlayıcı hükümler içermektedir. Kanunla gelen en önemli farklılık ise federal ve yerel kolluk güçlerine herhangi bir terör örgütü üyesi olmasından şüphelenilen kişilerin dinlenmesi ve takip edilmesinde sıra dışı yetkileri tanınmasıdır. Fakat yetkileri bu kadar genişletilmiş kurumların insan hakları konusunda

gösterebilecekleri zafiyetler de doğal olarak dikkatlerden kaçmamıştır (Özeren ve Cinoğlu, 2010 : 10).

b. Teröristleri Finanse Edenlerle Mücadele Yasası: Terörizmi besleyen temel dayanak, terör örgütlerini destekleyen mali kaynakların varlığına dayanmaktadır. Bu nedenle terörizmi önlemek amacıyla alınacak tedbirlerden belki de en önemlisi, teröre destek veren mali kaynakların kesilmesidir. Bu amaçla Amerika, 24 Eylül 2001’de “Teröristleri Finanse Eden Güçlerle Mücadele Yasası”nı çıkartmıştır. Yasanın amacı, teröristleri destekleyen mali kaynakların kesilmesi ile birlikte terör örgütlerinin varlığını ortadan kaldırmaktır. ABD bu amaca ulaşabilmek için terörizme destek veren ülke, grup, kurum ya da kişileri tespit ederek onlarla olan hukuki ilişkilerini sona erdirecektir. Bu yasa sadece ABD sınırlarında terörizmi önlemeyi değil aynı zamanda küresel düzende tüm ülkelerin terörizmin soğuk yüzünden kurtulmasını amaçlamaktadır. ABD terörizmi besleyen kaynakları tamamıyla ortadan kaldırmak amacıyla hazine harcamalarının bir kısmını bu bölüme aktararak konu ile ilgili çalışmalara başlanmasını sağlamıştır.

c. İç Güvenlik Bakanlığı’nın Kurulması : 2002 yılında bir yasayla kurulmasına rağmen İç Güvenlik Bakanlığı uzun süren tartışmaların sonucunda ancak 2003 yılında aktif faaliyetlerine başlayabilmiştir. Yirmi iki kurumun bir çatı altında toplanmasıyla oluşturulmuş olan bu Bakanlık, 180.000’e yakın personeliyle ABD’de bulunan en büyük federal kurumlarından birisi durumundadır. Bu kurumun, İç Güvenlik Bakanlığı Stratejik Planına göre üç temel misyonu bulunmaktadır. Birincisi, ABD sınırları içerisinde bir daha terör saldırısı olmamasını sağlayarak bu ülkede yaşayan insanlara daha güvenli bir ortam oluşturmak. İkincisi, ülkeyi terör saldırılarına kapalı hale getirmek. Üçüncüsü ise terör saldırıları neticesinde verilmesi muhtemel zararları azaltmak ve diğer kurumlara stratejik destekler sunmaktır. İç Güvenlik Bakanlığı, her türden felaket ve acil durumlara hazırlık olması bakımından diğer kurumların personeline hazırlık ve müdahale eğitimleri vermekle de görevlendirilmiştir. Bu kurumun seyahat ve taşımacılık alanlarında da yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bazılarınca temel insan haklarına saygısızlık olarak görülen ABD’ye giren herkesin fotoğraf ve parmak izlerinin alınması buna örnektir. Yeni kanunla, bu kuruma göçmenlikle ve göçmenlerin ABD’de çalışmalarıyla ilgili bazı yetkiler de verilmiştir.

Bu örgütün başka bir sorumluluğu da gerek yerel gerekse federal kurumlara, terörle veya afetlerle mücadele konularında yeni bulunan teknolojik gelişmeleri kazandıracak mali çalışmalar yapmaktır. Yukarıda sayılan görevlerin yerine getirilmesinde İç güvenlik Örgütüne gerekli gördüğü kişi veya kurumlarla direkt iletişim kurarak, onların katkılarını alma kolaylığı da tanınmıştır (Özeren ve Cinoğlu, 2010 : 10).

ç. Askeri Güç Kullanımına Yetki Veren Yasa: Yasa; ABD'nin herhangi bir terör saldırısına maruz kaldığı durumlarda “meşru müdafaa” hakkını kullanma şeklinde ABD yönetimine kuvvet kullanma yetkisi tanımıştır. Yasa, ABD başkanının yetkilerini 11 Eylül eylemlerine direk veya dolaylı yoldan iştirak etmiş kişi kurum, kuruluş, ulus veya ülkelere karşı gerekli ve uygun güç kullanımı hususlarında arttırmıştır. Ancak bu yasada “*meşru müdafaa hakkı*”nın tanımlanmaması Amerikan yönetiminin tehdit algılama kriterlerini nasıl ve neye göre gerçekleştireceği sorusunu da gündeme getirmiştir. Bu durumun ABD için Afganistan ve Irak askeri müdahalesinin hukuki zemini yaratan bir yasa niteliği taşıdığını söyleyebiliriz.

d. İstihbarat ve Bilgi Paylaşımı: 11 Eylül 2001 saldırılarının ABD'nin istihbarat yapılanması üzerinde de ciddi etkileri olmuştur. Bunun ana nedeni olarak, gerçekleştirilen terör saldırılarının mevcut istihbarat yapılanmasının etkisizliğinden gerçekleşebildiği, dolayısıyla benzer trajedilerin bir daha yaşanmaması için bu yapılarda ciddi reformlara gidilmesi zorunluluğu görülmektedir. ABD yönetiminin işe istihbarat toplama ve işleme yetkisi bulunan tüm kurumlar arası iletişimin seviye ve kalitesini artırmayla başladı. Bunu sağlamak amacıyla 2005 yılında Ulusal İstihbarat Direktörlüğü (Director of National Intelligence) kurulmuştur. Bu kurum, ABD'de istihbarat birimlerinin en üst birimi olarak Ulusal İstihbarat Programına göre faaliyetlerini yürütmektedir. Ayrıca bu kurumun başkanı; ABD Başkanının, Ulusal Güvenlik Konseyi'nin ve İç Güvenlik Bakanlığı'nın ulusal güvenlik bağlamında istihbaratla ilgili her konuda başdanışmanı olarak görevlendirilmiştir¹¹. Ulusal İstihbarat Direktörlüğünün altında ise Ulusal İstihbarat Konseyi (National Intelligence Council) kurulmuştur. Bu Konsey, toplanan ulusal ve uluslararası istihbarat bilgilerinin analizinden, hükümete geleceğe yönelik eylemsel strateji ve öneriler hazırlamaya kadar geniş bir yelpazede işlevi olan bir kurumdur. Diğer bir ifadeyle ABD hükümetine strateji ve öngörü sunan bir düşünce kuruluşudur (Özeren ve Cinoğlu, 2010 : 11).

e. 2002 Mali Yılı İçin Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası: Yasa savunma alanındaki yeni düzenlemelerle, Savunma Bakanlığının 2002 yılı bütçesinden alacağı payı belirlemek amacıyla oluşturulmuş. Bu yasayla öngörülen düzenlemeleri de şu başlıklarda toplayabiliriz:

1- Silahlı Kuvvetler personelinin yetkilendirilmesi, buna bağlı ordu programları ve bu konudaki araştırma, geliştirme, değerlendirme birimlerinin kuvvetlendirilmesi.

2- Balistik füze savunma sistemi,

3- Hava Kuvvetlerinin 21. yüzyıla uygun gelişiminin denetlenmesi,

4- Yasada ortaya konulan birimler arasında koordinasyonun sağlanması ve bu birimlerin eğitimlerinin denetlenmesi.

5- İlgili hususların gerçekleştirilmesi için harcamaların yapılacağı bir fon oluşturulması (Özeren ve Cinoğlu 2010 : 11).

f. Operasyona Hazır Askeri Birliklerin Savunma ve Ulaştırma Bakanlıklarının Emriyle Harekete Geçirilmeleri Yasası: 18 Eylül 2001 tarihli bu yasa ile, Amerikan Savunma Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı'na, devam eden ya da gelecekte ortaya çıkabilecek olan terörist saldırılara ve saldırı tehditlerine karşılık ek yetkiler tanıyan bir yasadır. ABD Anayasası'nın 10. maddesine dayanarak yetki artırımını öngören yasa, bu çerçevede Savunma ve Ulaştırma Bakanlığı'na ABD'ye yönelik gerçekleşecek bir terör saldırı durumunda Amerikan Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri'ne bağlı bulunan hazır birliklerden gerekli gördüklerini 24 aydan daha uzun sürmemek şartıyla operasyona geçirebilme yetkisi vermiştir. Bunlara ek olarak söz konusu yasa, bu birliklere bağlı olarak çalışmış ancak emeklilik veya diğer sebeplerle görevinden ayrılmış personellerin de gerektiğinde aktif göreve çağırılmasını öngörmektedir. Yasanın en dikkat çekici unsurlarından biri de, adı geçen bu bakanlıkların hazır birlikleri harekete geçirmek için ABD Başkanı'nın onayına ihtiyaç duymamalarıdır.

g. Hava Taşımacılığı Güvenliği ve Sistem İstikrarı Yasası: Neredeyse 3000 insanın ölümüne neden olan 11 Eylül Terör Saldırıları, ABD'nin sadece güvenliğini değil ekonomisini de büyük ölçüde etkilemiştir. Özellikle saldırılarda silah olarak yolcu uçaklarının kullanılmış olması, ABD'deki havacılık sektörüne ağır darbe vurmuştur.

Terörizmin yarattığı psikolojik travma, insanları uçak taşımacılığını kullanma konusunda tedirginliğe sürüklemiştir; bu da özellikle Amerikan hava taşımacılığı için ciddi kriz tehdidi oluşturmuştur. Havacılık sektörüne büyük ölçüde zarar veren saldırılardan kısa bir süre sonra, hem havacılık sektörünü yeniden canlandırmak hem de hava ulaşım sisteminin terörist saldırılara karşı daha güvenli olmasını sağlamak amacıyla bir yasa çıkartılmıştır. 22 Eylül 2001 tarihinde Başkan Bush'un onayıyla yürürlüğe giren ve oldukça geniş kapsamlı olan Hava Taşımacılığı Güvenliği ve Sistem İstikrarı Yasası, öncelikle hava yolu taşımacılığına olan kamu inancını sağlamlaştırmak için başkana 3 milyar dolarlık bir bütçe sunmaktadır. Ayrıca ABD Başkanı gerekli gördüğü takdirde federal kredilendirme araçlarını kullanarak ve Federal Kredi Reform Yasası 'na uygun olarak, hava taşımacılığında gereken istikrarı sağlayabilmek için 10 milyar doları geçmeyecek şekilde bir sübvansiyon kullanmaya yetkili kılınmıştır. Ayrıca, 11 Eylül'de zarar gören kişilerle ilgili hükümler de yasada yer almaktadır. Alınan karara göre, 11 Eylül terör saldırısından fiziksel zarar gören kişi veya kişilerin kendilerine ve yakınlarına gereken yardımların yapılması ve bu amaca yönelik olarak '11 Eylül Kurbanları Tazmin Fonu'nun oluşturulması karara bağlanmıştır ("Air Transportation Safety and System Stabilization Act", <http://www.ustreas.gov/offices/domestic-finance/atsb/hr2926.pdf>, 03.03.2008.erişim:26.07.2010).

ğ. Amerika'yı Koruma Yasası: 5 Ağustos 2007 tarihli Amerika'yı Koruma Yasası'nın en önemli özelliği, Dış İstihbarat İzleme Yasası'nı (FISA) yeniden düzenleyerek, ABD istihbarat kurumlarının mahkeme emri olmaksızın telefon konuşmalarını ve Amerikalıların yurt dışına gönderdikleri e-mailleri okuma yetkisi tanımasıdır. Altı aylık geçici bir süre için çıkartılan yasa özellikle Başkan Bush ve Ulusal İstihbarat Başkanı Mike Mc Connell tarafından, terörist örgütlerin kullandıkları teknolojiye ayak uydurmak gerekçesiyle desteklenmiştir. Bir yandan düşmanların olası saldırıları hakkında önceden istihbarat alarak bu saldırıları gerçekleştirmeden önlemek diğer yandan da Amerikan halkının sivil hak ve özgürlüklerini muhafaza etmek açısından önem atfedilen yasa, mevcut FISA 'yı dört önemli noktada yeniden düzenlemektedir. İlk olarak yasa, Amerikan istihbarat birimlerine mahkeme emrine gerek olmadan yabancı ülkelerdeki hedeflere ilişkin dış istihbarat toplamaları için yetki vermiştir. İkinci olarak, Dış İstihbarat İzleme Mahkemesi'ne istihbarat birimlerinin dış istihbarat toplama

faaliyetlerini takip ve teftiş etme açısından önemli bir rol yüklemektedir. Yasanın getirdiği üçüncü yenilik, mahkemeye istihbarat birimlerinin dış istihbarat toplama çabalarına yardımcı olmak amacıyla özel telekomünikasyon şirketlerini yönlendirme yetkisi vermesidir. Bu çerçevede başsavcı ve ulusal istihbarat başkanı bu şirketlerle işbirliği yaparak şüpheli kişiler hakkında bilgi alma, onları dinleme gibi faaliyetlerde bulunabilirler. Son olarak, yasa bu özel telekomünikasyon şirketleri gibi üçüncü tarafları kendileri hakkında bilgi verilen şahısların açacağı özel davalara karşı korumayı öngörmüştür. Böylece bu şirketler müşterilerinin kendileri hakkında dava açma kaygısı olmaksızın istihbarat birimlerine, kişileri dinleme ve haklarında bilgi verme gibi konularda yardımcı olacaklardır. Ülkedeki sivil hak ve özgürlük kuruluşları tarafından insan hak ve özgürlüklerine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilen yasa, yönetim nezdinde ABD'nin 11 Eylül benzeri saldırılara karşı korunması için daha etkin bir istihbaratın önündeki engelleri kaldırması açısından desteklenmiştir (“Fact Sheet: The Protect America Act of 2007”, [http://www.whitehouse.gov/news /releases/2007/08 /20070806-5.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/08/20070806-5.html), erişim: 12.09. 2010).

2.3.3.2. 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi:

ABD'nin 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi, öncelikli olarak Başkan Bush'un West Point'te yaptığı konuşmasındaki şu sözleriyle başlamaktadır:

“Ulusumuzun hedefleri daima savunmamızdan daha büyük olmuştur. Barış için - ki o barış özgürlüğün koruyucusudur- her zaman savaştığımız gibi savaşıyoruz. Biz barışı teröristlerin ve zorbalardan tehdiine karşı koruyacağız. Biz barışı büyük güçler arasında iyi ilişkilerin kurulması yoluyla sürdüreceğiz. Ve biz barışı tüm kıtalarda özgür ve açık toplumların oluşmasını teşvik ederek yayacağız.”

Başkan Bush'un “*barış için savaş*” ilkesiyle özetlenebilecek bu konuşmasının ardından söz konusu belgede, ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinin, Amerikan değerleri ve ulusal çıkarlarının bütünlüğünü yansıtan bir “Amerikan Uluslar arası ilişkileri” temeline dayandığı belirtilmiştir. Bu stratejinin temel amacının dünyayı sadece daha güvenli değil aynı zamanda her yönden daha iyi hale getirmek olduğu vurgulanmıştır. Bu süreçte, ABD'nin kendine yüklediği misyonlarda, siyasal ve ekonomik özgürlük, diğer ülkelerle güçlü ilişkiler ve insanlık değerlerine saygı ilkelerinin önem taşıdığı vurgulanmıştır. Amerikan Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde ilk sırayı küresel terörizmle

mücadele almış; terörizmin sadece ABD'yi değil; diğer dost ve müttefik ülkeleri de hedef aldığı özellikle vurgulanmıştır. Bu da Amerikan Yönetimi'nin terörizmle ancak uluslararası çapta oluşturulacak bir işbirliği çerçevesinde mücadele edilebileceğine inandığının ve bu yönde bir destek arayışı içinde olduğunun bir göstergesidir. ABD kendine yüklediği misyonlardan ikincisinde “Küresel terörizmi yenebilmek, bizi ve dostlarımızı hedef alan saldırıları önleyebilmek için oluşturulacak ittifakı güçlendirmek” başlığı altında terörist örgütleri yok etmek için izlenecek stratejileri şu şekilde belirtmiştir: Ulusal ve uluslararası alandaki tüm güç unsurlarını doğrudan ve sürekli bir şekilde kullanmak. Bu bağlamda öncelikli hedefimiz Kitle İmha Silahları'nı (WMD) veya bunların türevlerini kullanma riski taşıyan ve uluslararası çapta eylem yapma kapasitesine sahip ve/veya bazı yönetimler tarafından desteklendiğine inanılan terör örgütleriyle mücadele etmek olacaktır. ABD'yi, Amerikan halkını ve hem ulusal sınırlar içindeki hem de yurtdışındaki kurumlarımızı savunmak ve tehlikeleri sınırlarımıza ulaşmadan engellemek. ABD bu mücadelesinde uluslararası desteği almak için elinden geleni yaparken, gerektiğinde teröristlerin ülkemize ve insanlarımıza zarar vermesini engellemek ve meşru müdafaa hakkını kullanmak için yalnız basına müdahale etmekte tereddüt etmeyecektir. Terörizme destek veren devletlere önceden sağlanan her türlü desteğini durdurarak gerekirse bu ülkelere çeşitli yaptırımlar uygulayarak onların terörizme verdikleri desteği durdurmalarını sağlamak. Amerikan Ulusal Güvenlik Stratejisi Programı'nda belirlenen amaçlarda terörizmle mücadeleye ilişkin öncelikli unsur, kitle imha silahlarının terörist örgütlerin eline geçmesinin önlenmesidir (The National Security of The United States of America, September 2002, www.whitehouse.gov/nsc/nss/2002/nss.pdf, erişim:05.03.2010).

Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ABD'nin güvenlik çerçevesinin değiştiğine vurgu yapılan belgede, ABD'nin yeni dönemde artık uluslararası terör örgütleri ve onları destekleyen haydut devletler tarafından tehdit edildiği belirtilmiştir. Raporda, bu devletlerden ilkinin Körfez Savaşı zamanında İran'a ve kendi halkına karşı kimyasal silah kullanan ve sonra biyolojik ve nükleer silah üretimine geçen Irak olduğu belirtilmiştir. Rapora göre ABD, kendisi ve diğer dost ve müttefik ülkeleri tehdit eden bu devletlerin kitle imha silahı elde etmelerini ve bu silahların teröristlerin eline geçmesini engellemek için büyük bir kararlılıkla ve uluslararası işbirliği içinde harekete geçmelidir. Bu ise, güçlü ittifakların tüm

imkânlarından en iyi şekilde yararlanmaya ve eski rakip devletlerle yeni işbirlikleri oluşturmaya bağlıdır. Ayrıca silahlı kuvvetler ve modern teknoloji alanlarında füze savunma sisteminin geliştirilmesini de kapsayan bir dizi yenilikler gerçekleştirmek ve son olarak istihbaratı güçlendirmek büyük önem taşımaktadır (The National Security of The United States of America, September 2002, www.whitehouse.gov/nsc/nss/2002/nss.pdf, erişim:05.03.2010).

Diğer yandan Füze Savunma Sistemi'nin geliştirilmesine ilişkin olarak, Amerikan Yönetimi'nin bu raporu yayınlamasından yaklaşık bir yıl önce Aralık 2001'de, 1972'den beri yürürlükte olan "*Anti Balistik Füze Anlaşması*"ndan resmen çekildiğini açıkladığı hatırlatılmalıdır. Bu karar, ABD'nin bir füze savunma sistemi kurmak konusundaki kararlılığını göstermektedir. Strateji Bölümler olarak incelendiğinde;

Ulusal Güvenlik Stratejisinin birinci bölümü "Amerika'nın Uluslararası Stratejisine Genel Bakış" başlığında belgenin ana stratejisi ve bu stratejiye yönelik izlenecek politikaların çizgisi çizilmeye çalışılmıştır.

Ulusal Güvenlik Stratejisinin "*İnsanlık Onurunun Savunucusu Olmak*" başlıklı ikinci bölümünden ise, ABD'nin ulusal varlığının temel amacı tanımlanmakta ve buna yönelik benimsenen politikaların ana hatları çizilmiştir. Bu belgeye göre ABD herkes için gerçek kabul edilen özgürlük ve adalet meşalesinin savunucusu olmalıdır.

Ulusal güvenlik strateji belgesinin üçüncü bölümü "Küresel Terörizmi Yenmek için İttifakları Güçlendirmek ve Bize ve Dostlarımıza Yönelik Saldırıları Önlemek İçin Çalışmak" başlığında terörizm fenomenini ele almıştır. Strateji belgesinin bu bölümde ABD, düşmanını hiçbir ideoloji ve rejime dayandırmadan uluslararası terörizm olarak belirlemiştir

Ulusal güvenlik stratejisinin dördüncü bölümü; "Bölgesel Çatışmaların Ötekilerle İşbirliği" başlığında; bölgesel krizleri güvenlik tehdidi olarak belirleyerek, bu krizlerin önlenmesinde uluslararası işbirliğinin önemine değinilmiştir.

Belgenin beşinci bölümü "Düşmanlarımızın bizi, müttefiklerimizi ve dostlarımızı kitle imha silahlarıyla tehdit etmesini önlemek" başlığında ise; kitle imha silahlarının küresel barışı tehdit eden en tehlikeli öge olduğunu dile getirerek bu silahlara sahip olmaya çalışan örgüt ve devletlere karşı nasıl mücadele edilmesi gerektiğini ele alınmıştır.

Uluslararası güvenlik stratejisinin altıncı bölümü; “Serbest Piyasalar ve Serbest Ticaret Yoluyla Yeni Bir Küresel Ekonomik Büyüme Çağı Başlatmak” başlığındaki bölümde ABD küresel bazda ekonomik eşitsizlik durumunu global barışı etkileyen önemli bir unsur olarak görmektedir

Stratejinin yedinci bölümünde ise; “Toplumları Açık Hale Getirerek ve Demokrasinin Alt Yapısının Kurarak kalkınma Çemberini Genişletmek” başlığındaki bölümde ise; ABD’nin eski klasik kalkınma yöntemlerinden vazgeçerek hibe ağırlıklı, eğitime daha çok önem veren yeni kalkınma programları oluşturulmuştur Ayrıca ABD bu stratejiyi dış politikasında en baştaki öncelikler arasında koyarak bunun aynı zamanda bir ahlaki sorumluluk olduğunu belirtmiştir.

Stratejinin sekizinci bölümünde “İşbirliğine yönelik faaliyet için küresel gücün diğer merkezleriyle gündemler hazırlamak” başlığında ise; devletler ve uluslararası örgütlere yönelik stratejiler benimsenerek NATO başta olmak üzere Rusya, Hindistan ve Çin’le olan ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Stratejinin dokuzuncu bölümde “Amerika’nın milli güvenlik kurumlarını yirmi birinci yüzyılın tehditleriyle başa çıkabilecek şekilde dönüştürmek” başlığıyla belirlenen bölümde, ABD’nin ulusal güvenlik kurumlarının yeni reformlar geçirmesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle de; ABD ordusunun ıslah ve tanzim edileceği, modernizasyon sürecine hız verilmesi ve istihbarat teşkilatının faaliyetlerine önem verileceği açıklanmıştır (Ökten, 2004:160-169).

2.3.3.3. 2006 Tarihli ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi:

Bush döneminin ikinci iktidar dönemine ait 54 sayfa ve 9 bölümden oluşan ABD’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi 16 Mart 2006 tarihinde yayınlanmıştır. Bu strateji belgesini, 20 Eylül 2002 Ulusal Güvenlik Strateji belgesiyle karşılaştırdığımızda büyük bir farklılığın olmadığı göze çarpmaktadır. Her iki stratejide de, ABD’nin dış politikadaki temel amacının ne olduğu açıklanmış, bununla birlikte global barışın istikrarlı bir piyasa ekonomisi ile gerçekleşeceği dile getirilmiştir. ABD, 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisinde de kendisini demokratikleşme öncüsü olarak görmüş, geçmişte faşizm ile komünizme karşı savaşını daha çok dostları ve müttefikleri için gerçekleştirdiğini dile getirerek bugün de demokratikleşme bayrağını dostları adına taşıdığını ifade etmiştir.

Diğer taraftan 2002 ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi demokrasi kavramını daha dar ve kapalı bir ifade olarak kullanırken, 2006 stratejisi daha geniş bir demokrasi tanımlaması yer almaktadır. Ayrıca, bu stratejide terörizm önemini korurken, demokrasi ve insan haklarına verilen önem de ayrıca belirtilmiştir. Bush doktrinin en önemli noktası olan, “önleyici saldırı” yaklaşımını ABD, bu stratejisinde de terk etmemiştir. Bu stratejide “kitle imha silahlarıyla düzenlenecek bir saldırının sonuçlarının çok yıkıcı olma olasılığı içinde, büyük tehlikelere karşı boş durulamayacağı” ifade edilmiş, “önleyici saldırı” politikasının, ulusal güvenlik stratejisindeki yerini koruduğu belirtilmiştir (Hurriyetusa.com, 12.10.2006, erişim:08.07.2010). Bu da göstermektedir ki; ABD’nin askeri müdahaleleri Afganistan ve Irak operasyonları ile sınırlı kalmaması muhtemeldir. Yani uluslararası sistemin yeni özgürlük operasyonları ile karşı karşıya kalması muhtemeldir. ABD bu stratejide de bölgesel istikrarsız alanlarının bir tehdit unsuru yaratacağını öne sürmüş özellikle de hızlı bir nükleer silahlanma içerisinde olan İran’ın büyük bir tehdit unsuru olduğunu belirtmiştir. İran’ın nükleer güç elde etme gayretinin de, uluslararası diplomasi ve işbirliği alanlarının genişletilmesiyle durdurulabileceğini dile getirilmektedir. Nükleer ve diğer benzer silahların yayılmasının durdurulmasında diplomasinin ABD’nin önceliği olduğu ifade edilen belgede, “Ancak gerekirse, uzun süredir varlığını koruyan meşru müdafaa ilkeleri uyarınca, karşı saldırıdan önce, düşman saldırısının zaman ve yerinin belirsizliği söz konusu olsa da, güç kullanmayı bertaraf etmiyoruz” denilmiştir. (Hurriyetusa.com, 12.10.2006, erişim: 08.07.2010) Bu arada belgede, İran’a ilişkin diğer kaygılarda da, Tahran’ın “terörizmi desteklediği, İsrail’in tehdit ettiği Ortadoğu barışını engellemeye çalıştığı, Irak’ta demokrasiyi bozduğu ve İranlıların özgürlüklerini tanımadığı” yorumları yer almıştır (Hurriyetusa.com, 12.10.2006, erişim: 08.07.2010). Yeni stratejide İran’ın yanı sıra Suriye, Kuzey Kore, Küba, Belarus, Burma ve Zimbabve de diktatörlükle yönetilen ülkeler olarak sayılmaktadır. Yeni tehdit alanları olarak sayılan bu bölgelerde de ABD’nin yeni operasyonları gerçekleştirebileceği kabul edilen bir gerçeklik oluşturmaktadır. “*Militan İslam*” ile müdahalenin “21. yüzyılın ilk yıllarının büyük ideolojik çatışması” olarak tanımlandığı belgede Rusya “*özgürlük davası*” nı önlememeye çağırılırken Çin’in barışlı kalkınmaya doğru ilerlemesi istenmektedir (Ntvmsnbc.com, 28.12.2006, erişim: 09.07.2010). Bu çerçevede Başkan George W. Bush’a göre, ABD’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi iki esasa dayanmaktadır. Birincisi,

özgürlüklerin, adaletin, insan haysiyetinin yaygınlaştırılması, baskıların sona erdirilmesi, demokrasinin geliştirilmesi ve serbest ticaret ile refahın artırılmasıdır. İkincisi ise salgın hastalıkların, kitle imha silahlarının yayılmasının, terörün, insan güçlerinin ve afetlerin oluşturduğu tehditlerle mücadeledir. ABD yönetimi bölgesel sorunlar için çatışmanın önlenmesi ve çözümlenmesi; çatışmayı müdahale, çatışma sonrası istikrar ve yeniden yapılandırma olmak üzere üç seviyeli strateji uygulanacaktır. 2006 ABD Ulusal Güvenlik Strateji belgesinde Çin tehdit unsuru olarak algılanmaktadır. Özellikle de Çin'in eski usul ve yöntemlerle yönetildiğini ve bu uygulamanın da küresel barışı tehdit ettiği dile getirilmiştir. Bu eski usuller, Çin'in şeffaf olmayan bir tarzda askeri gücünü arttırması, ticaretini geliştirmesi, ancak küresel enerji kanallarını kilitlemesi, merkantilizmi uygulamak yerine doğrudan pazarlar araştırması; rejimlerinin uygun olmayan davranışlarını dikkate almadan kaynak zengini ülkelerle ilişkilere girmesi olarak ifade edilmektedir. Hedeflerin idealist, araçlarının ise realist olduğu ifade edilen Ulusal Güvenlik Stratejisi, diplomatik tedbirleri ve işbirliğini daha da ön plana çıkarsa bile, yeni stratejinin, ABD'nin küresel ve bölgesel sorunlara bakış açısında önemli değişiklikler getirdiğini söylemek zordur. Bu belgede diplomatik tedbirlerin ön planda yer aldığını savunulsa da, önleyici müdahale doktrininden vazgeçmediği görülmektedir. Ayrıca; 2002 belgesine göre düşman konusundaki değişiklik de göze çarpmaktadır, çünkü daha önceki belgede düşman olarak tanımlanan "rejim"lerin terimi Eski Yunan siyasal düşünce sistemine ya da John Locke ile William Pitt'e gönderme yapılarak kullanılmış, barbarlıkla ilişkilendirilebilecek tiranlar almıştır. Bu bağlamda ABD'nin daha önce tanımladığı "*serseri devlet*" ve "*otoriter rejim*" kavramlarının yerini tiranlık kavramıyla değiştirmiştir. Tiranlıklar, despotların yönetimindeki acımasızlık, fakirlik, istikrarsızlık, yolsuzluk ve ızdırap kombinasyonları olarak tanımlanmaktadır. Tanımlamadan anlaşıldığı üzere tüm otoriter rejimler tehlike unsuru olarak alınmayarak sadece tehlike unsuru yaratabilecek olanlar tiranlıkla adlandırılmıştır. Tiranlar, terörizm ideolojisini savunan, demokratikleşmeye karşı çıkan ve kitle imha silahlarını bulundurup saklayanlar ve tehlikeli net workler kullananlar olarak tanımlanmaktadır. ABD yapmış olduğu bu tanımlamayla küresel barışı hazırlama gücünü, ideolojik bir zemine oturtmaya çalışmıştır. Bu bağlamda ABD'nin 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisinde yapmış olduğu hatalardan ders çıkardığını söylememiz pek doğru bir varsayım olmamaktadır. ABD'nin 11 Eylül'den sonra benimsediği politikalar biraz

yumuşatılmaya çalışılsa da ABD bu belgede de küresel düzeni yeniden şekillendirme çabalarında bulunacağı şüphesizdir. Bu da küresel düzende yeni askeri operasyonları da beraberinde getireceği şüphesizdir. Ayrıca belgede belirtilen istikrarsız alanları ABD'nin bir tehdit unsuru olarak algıladığı alanları ifade etmektedir. Eğer bu belge 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi gibi tehdit alanlarını yapılandırmaya yönelik bir çizgide seyir ederse gelecekte ABD'nin yeni alanlarda özgürlük kanı akıtacağına bir delili olarak nitelendirmek yanlış bir ifade olmayacaktır. Bu da ABD'nin küresel düzeni yapılandırma çabasından vazgeçmediğini göstermekle birlikte; ilerleyen yıllarda ABD'nin demokratikleştirme çabası altında yeni askeri operasyonlarda bulunma amacını taşıdığını söyleyebiliriz.

2.4. 11 Eylül Sonrası Alınan Uluslararası Tedbirler:

2.4.1. NATO Kapsamında Alınan Kararlar:

11 Eylül, getirdiği yeni tehdit algılamalarıyla tüm dünyada yeni bir dönemi başlattığı gibi, NATO'nun da uluslararası güvenliğe yönelik tehdit algısını büyük ölçüde değiştirmiştir. NATO nezdinde de terörizm, uluslararası güvenliğe yönelik tehditler sıralamasında en üst sırayı almıştır. NATO'nun 11 Eylül Saldırıları'na ilk tepkisi, 24 saatten daha kısa bir süre içinde 12 Eylül 2001'de NATO tarihinde ilk kez, NATO'nun kurucu anlaşması olan Washington Anlaşması'nın, "müttefiklerden birine yönelik saldırının tüm müttefiklere yapıldığını" ilan eden 5. maddesinin işletileceğini kabul etmiştir. Aynı tarihte NATO'nun Avrupa Ortaklık Konseyi de, ABD'ye yapılan terörist saldırıları kınadıklarını belirterek ABD'ye olan desteklerini ifade etmişler ve terörizmle mücadele için tüm çabaları üstleneceklerini taahhüt etmişlerdir ("NATO's Contribution to the Fight against Terrorism" <http://www.nato.int/terrorism/factsheet.htm>,25.03.2010) 4 Ekim 2001'de NATO ABD'nin de önerisiyle terörizmle mücadele için sekiz maddelik bir önlemler dizisi benimsemiştir.

- Öncelikle terörizm ve diğer tehditlere karşı hem karşılıklı hem de NATO üyesi devletler arasında istihbarat paylaşımının ve işbirliğinin artırılması,
- İkinci olarak, İttifak üyelerine ve terörizmle mücadelede destek verdikleri için tehdit altında olan diğer ülkelere kapasitelerine göre bireysel ya da kolektif olarak gerekli yardım ve desteğin sağlanması,

- ABD'nin ve diğer müttefiklerin bölgelerinde güvenlik önlemlerini arttırmalarını sağlayacak önlemlerin alınması,
- NATO'nun sorumlu olduğu bölgelerde terörizmle mücadelede ihtiyaç duyacağı teçhizatın sağlanması,
- Hava trafiği düzenlemeleri ve ulusal prosedürler çerçevesinde Amerikan savaş uçaklarına ve diğer müttefik ülkelerin uçaklarına, terörizmle mücadele operasyonları için acil ve izinsiz iniş-kalkış izni verilmesi,
- Terörle mücadeleye ilişkin operasyonlar için NATO'ya üye ülkelerin topraklarında bulunan liman ve havaalanlarının yakıt ikmalini de kapsayacak şekilde ulusal prosedürlere uygun olarak ABD ve diğer müttefiklerin girişine açık tutulması.
- NATO ayrıca, Doğu Akdeniz Bölgesi'nde kendi varlığını ve terörizmle mücadeledeki kararlılığını göstermek için NATO Daimi Deniz Kuvvetleri'nin bölgeye konuşlandırılmak üzere hazır olduğuna
- Son olarak aynı amaçla terörizmle mücadele operasyonlarına destek sağlamak için NATO Havadan Erken Uyarı ve Kontrol Sistemi Uçakları'nın Afganistan'da konuşlandırılan Amerikan AWACS 'larının yerini almak üzere ABD'ye sevkine karar vermiştir (Nelson, 2004).

2.4.2. BM Nezdinde Alınan Kararlar:

BM saldırıların gerçekleşmesinden bir gün sonra 12 Eylül 2001 tarihinde Genel Kurul'un almış olduğu 56 sayılı karar ile saldırıları kınamış ve saldırıları düzenleyen ve destekleyenlerin yakalanıp adalete teslim edilmesi için uluslararası işbirliği çağrısında bulunmuştur. Aynı gün BM Güvenlik Konseyi de 4370 sayılı toplantısında 1368 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu kararda öncelikle, 11 Eylül Saldırıları sert bir şekilde kınanmış; saldırıların uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir tehdit oluşturduğu ve BM Anlaşması'na uygun olarak bireysel ve ortak meşru müdafaa hakkının tanındığı ifade edilmiştir. BM Güvenlik Konseyi saldırılara ilişkin daha kapsamlı bir kararı 28 Eylül 2001 tarihinde 4385 sayılı toplantısında almıştır. 1373 sayılı bu kararda Konsey, BM Anlaşması gereğince bireysel ya da kolektif meşru müdafaa hakkı başta olmak üzere 1368 sayılı kararda belirtilen hususları tekrarlamış; bunların yanı sıra uluslararası

terörizmle mücadele konusunda alınacak önlemler kapsamında bütün devletlerin uyması gereken yükümlülükleri detaylı olarak düzenlemiştir

BM Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı bu kararında, ABD'ye 11 Eylül Saldırıları'na karşı kuvvet kullanımı için izin verdiği şeklinde yorumlanabilecek bir üslup kullanıldığı düşünülmektedir. Bu üslubun "terörist varlıkların" dondurulmasına ilişkin çok sayıdaki hüküm arasına gizlenmiş olduğuna dikkat çeken bazı uzmanlar anahtar pasajın kararın 2(b) paragrafında yer aldığını ifade etmektedirler. 1373 sayılı kararın 2(b) paragrafında su ifade yer almaktadır: "Güvenlik Konseyi... BM Kurucu Anlaşması'nın VII. Bölümü altında hareket ederek, tüm devletlerin, diğer devletlerle yapılacak bilgi değişimi aracılığı ile erkenden haber alınan hazırlık aşamasındaki eylemler de dâhil olmak üzere tüm terörist eylemlerin engellenmesi için gerekli adımları atmalarına da karar verir" (Taşdemir, 2002:159).

Güvenlik Konseyi'nin konuyla ilgili aldığı başka bir karar ise, 12 Kasım 2001 tarihi ve 4413 sayılı toplantıda aldığı 1377 (2001) sayılı karardır. Kararda 1229 (1999), 1368 (2001) ve 1373 (2001) sayılı önceki kararlara atıfta bulunularak bu sefer daha kesin bir ifadeyle 21. yüzyılda uluslararası terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe yönelik en önemli tehdit olduğunu belirtilmiş ve 1373 sayılı kararda belirtilen tüm önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır. 1377 (2001) sayılı karardan iki gün sonra 14 Kasım 2001 tarihinde ise BM Güvenlik Konseyi 4415 sayılı toplantısında 1378 (2001) sayılı kararını almıştır. Bu karar da ise diğer kararlardan farklı olarak Taliban Yönetimi, El Kaide terör örgütü ve diğer örgütlerin Afganistan'ı kullanmasına izin verdiği, örgüt lideri Usame Bin Ladin ve diğer liderler için Afganistan topraklarında güvenli sığınak ve bölgeler sağladığı gibi gerekçelerle açık şekilde kınanmıştır ([S. J. RES. 23] "Authorization for Use of Military Force", <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010918-10.html>, erişim: 03.09.2010).

BM Güvenlik Konseyi bu kararların dışında terörizmle mücadeleye ilişkin genel olarak çok sayıda karar almış; bu kararlardan bazıları ise, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan terörist saldırılara ilişkin spesifik kararlar olmuştur. Uluslararası terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe yönelik en büyük tehdit olduğu sık sık yinelenen bu kararlarda, tüm devletler uluslararası terörizmle mücadeleye ilişkin olarak işbirliği yapmaya

çağrılmaktadır. Ayrıca alınan kararlarda devletlerin, bu işbirliği çerçevesindeki icraatlarını, 1373 (2001) sayılı kararla kurulan Terörizmle Mücadele Komitesi'ne (Counter-Terrorism Committee) bildirmesi gerektiği belirtilmiştir (Çaycı, 2006:67).

2.5. 11 Eylül Sonrası ABD Dış Politikası ve Askeri Müdahaleler:

2.5.1. Afganistan Müdahalesi:

ABD 11 Eylül saldırılarına bir cevap olarak, İngiliz güçlerinin de desteğiyle BM Güvenlik Konseyi'nde alınan bu kararlar çerçevesinde değil de bu kararların atıfta bulunduğu BM Kurucu Anlaşması'nın bireysel ya da ortak meşru müdafaayı öngören 51. maddesi kapsamında 7 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'a yönelik askeri bir operasyon başlatmıştır. “*Kalıcı Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom)*” adı verilen operasyon, ABD ve İngiltere tarafından 11 Eylül Saldırıları'nın sorumlusu olarak görülen El Kaide ve ona topraklarında destek sağlayan Afganistan'daki Taliban Yönetimi'ni hedef almaktadır.

Başkan Bush 20 Eylül 2001 tarihinde yaptığı konuşmasında 11 Eylül Saldırıları'ndan, daha önce de Tanzanya ve Kenya'daki Amerikan Büyükelçilikleri ile Yemen'deki USS Cole gemisine düzenlenen diğer terörist saldırıların faili olan El Kaide Örgütü'nün sorumlu olduğunu ve bunun için yeterli delillerin bulunduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde İngiliz Hükümeti de yayınladığı bildiriye 11 Eylül Saldırıları'nın münferit saldırılar olmadığını, El Kaide tarafından 1993 yılından beri düzenlenen terörist saldırıların bir devamı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. İngiltere ayrıca, var olan kanıtların saldırıların arkasında El Kaide'nin bulunduğunu söylemek için yeterli olduğunu kamuoyuna ilan etmiştir. ABD, Taliban Yönetimi'nden El Kaide'nin lider kadrosu dahil Afganistan topraklarında saklanan bütün teröristlerin ABD'ye teslim edilmesini, ülkedeki terörist kamplarının kapatılmasını, Amerikan vatandaşları ve yabancıların korunmasını istemiştir Taliban Yönetimi ise hemen saldırıları kınayarak Bin Ladin'in söz konusu eylemleri gerçekleştirdiğine dair yeterli delilin bulunmadığını ve Ladin'in bu çaptaki saldırıları gerçekleştirebilecek potansiyeli olmadığını ileri sürmüştür (Halatçı, 2000:82). Diğer yandan saldırıları Ladin'in gerçekleştirdiğine dair yeterli delillerin sunulması durumunda, ABD ile görüşmeye açık olacakları mesajını veren Taliban Yönetimi'nin bu cevabı da ABD tarafından reddedilmiştir 6 Ekim 2001 tarihinde Bin Ladin'in Afganistan'da gizli bir yerde kontrol altında tutulduğunu belirten

Taliban Yönetimi, Bin Ladin'in resmen iadesinin talep edilmesi ve yeterli delil sunulması kaydıyla Ladin'in İslami kurallara göre yargılanmak üzere tarafsız bir ülkeye iade edilebileceğini ve bu amaçla görüşmelere başlamak istediğini bildirmiştir. ABD ise herhangi bir pazarlığı kabul etmeyeceğini bildirerek Taliban Yönetimi'nin isteğini yine reddetmiştir. Ancak bu seferki reddediş diğerinden farklı olarak Afganistan'a yönelik planlanan operasyonun da başlangıcı olmuştur (Topal, 2004:246).

7 Ekim 2001 tarihinde ABD ve İngiliz savaş uçakları El Kaide Örgütü'ne ait eğitim kampları ile Taliban Yönetimi'ne ait askeri tesisleri vurmaya başlamıştır. B- 52 ağır bombardıman uçaklarının kullanıldığı harekât kapsamında Kabil basta olmak üzere Kandahar, Celalabad ve Herat şehirleri yoğun bir şekilde bombalanmıştır (Topal, 2004:243). Halı bombardımanı olarak adlandırılan bu bombardıman ile Taliban'ın mevzileri dağıtılmış; mevzilerdeki birçok Taliban askeri öldürülmüş, çok sayıda tank, zırhlı araç ve mühimmat yok edilmiştir (Ertan, 2003:356). 12 Kasım'da ise, ABD'nin itirazlarına rağmen Amerikan ve İngiliz kuvvetleriyle beraber başkent Kabil'e giren Kuzey İttifakı, burada Taliban askerlerine karşı büyük bir üstünlük sağlamıştır. Aralık ayının ortasına kadar Taliban ve El Kaide kuvvetleri tamamen mağlup edilmiş ve yüzlercesi esir alınmıştır. Böylece Aralık ayı sonuna kadar ABD ve İngiliz kuvvetleri ile Kuzey İttifakı Afganistan'ın genelinde kontrolü büyük ölçüde sağlamıştır. Kalıcı Özgürlük Operasyonu başladıktan toplam kırk üç gün sonra Taliban kuvvetleri başkent Kabil'den çekilmiş ve Koalisyon Güçleri şehri ele geçirmiştir. Harekat kapsamında El Kaide'nin önemli bütün tesisleri tahrip edilmiş ve Taliban Yönetimi'ne karşı uzun bir süreden beri mücadele veren Kuzey İttifakı'nın da katkısıyla Taliban Yönetimi devrilmiştir.

2.5.2. Irak Müdahalesi:

Uluslararası güvenliği tehdit eden terörizmle mücadelenin, Soğuk Savaş dönemi mantığıyla çözülmesinin mümkün olmadığı; bu nedenle tehlikenin ülke sınırlarına ulaşmadan tespiti ve önlenmesi için önceden saldırma düşüncesine dayanan önleyici savaş kavramı ve Amerikan Yönetimi'nin yaptığı açıklamalarda terörizmle mücadelenin kısa süreli bir mücadele olmayacağı; aksine birden fazla cephede ve çok uzun süreli bir savaş olacağını vurgulaması Afganistan'dan sonra sıranın Irak'a geleceğini işaret etmiştir. Bu söylemler ABD'nin terörizmle mücadelesinin Afganistan ile sınırlı

kalmayacağıının, operasyonların farklı bölgelerde devam edeceğinin en açık göstergesi olmuştur. Ancak Afganistan'a yönelik operasyonda önemli ölçüde uluslararası destek sağlayan ABD'nin ikinci hedefi olan Irak'ta aynı desteği sağlayıp sağlayamayacağı ise şüphe yaratmıştır. Öyle ki; Afganistan Operasyonu'nun basından beri sıkı bir işbirliği yürüten doğal müttefikler ABD ve İngiltere'nin bile arası, Beyaz Saray'daki bazı görevlilerin, Irak'a operasyon yapılması yönündeki ısrarıyla açılmıştır (Bozkurt, 2007:171). Diğer yandan Rusya, telaffuz edilmeye başlayan olası Irak'a yönelik askeri operasyona karşı çıktığını açıklarken, Almanya terörizme karşı sürdürülen mücadelenin Afganistan dışındaki ülkelere kaydırılmaması gerektiğini dile getirmiştir (Bozkurt, 2007:171). Aynı şekilde bölgeye olan yakınlığı ve ilişkileri açısından önemli bir noktada bulunan Türkiye de, olası Irak Operasyonu tartışmalarına ilişkin tavrını ortaya koymuş; böyle bir operasyonun arzu edilmediğini ifade etmiştir.

11 Eylül Saldırıları'nın sorumlusu El Kaide ile bağlantısı olduğu iddia edilen Saddam Hüseyin, yeni muhafazakarlar 'a göre, Irak'ta kitle imha silahları üretmekte; söz konusu silahların kullanılma ihtimali ve teröristlerin eline geçmesi ise, basta ABD ve müttefikleri olmak üzere uluslararası düzen için en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Diğer yandan Saddam'ın iktidarda kalması 11 Eylül Saldırıları ile ortaya çıkan manzarada ABD'ye karşı olası saldırıların devamına neden olabilecektir (Bozkurt, 2007:172). Bu nedenle bu tehdit, teröristler faaliyete geçmeden önce önleyici savaş kapsamında engellenmelidir. Bunun için tek geçerli yol ise, diktatör Saddam Hüseyin rejimini devirmeyi ve Irak'ta demokratik bir yönetim biçimi oluşturmayı hedefleyen askeri bir operasyondur. Nitekim Bush Doktrini çerçevesinde şekillenmiş Amerikan dış politikasında Saddam Hüseyin'i iktidardan uzaklaştırmaya yönelik bir askeri operasyon için çok sayıda neden gösterilmiştir: Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu yönündeki kaygılar; Ortadoğu'daki istikrasızlık; petrole erişim ve hatta Başkan Bush'un, babası George H. W. Bush'a 1993 yılında Kuveyt'te Saddam tarafından düzenlenen başarısız suikast girişiminden doğan kişisel kını de dahil olmak üzere, birbiriyle iç içe geçmiş çok sayıda neden görünürde bu operasyonun gerekçelerini oluşturmaktaydı (Byers, 2002:401).

Bush liderliğindeki Amerikan Yönetimi, Irak'a yönelik bir operasyon için temkinli davranmaya çalışmıştır. Yapılan basın açıklamalarında Irak'a yönelik kesin bir

operasyon ya da savaş ifadelerini kullanmamaya özen gösteren hükümet yetkilileri, ABD'nin terörizmle savaş politikalarının Afganistan yönüne vurgu yapmışlardır. Irak konusunda ise, gözlerin kitle imha silahları ürettiğinden şüphelendikleri Saddam'ın üzerinde olduğunu söylemekle yetinmişlerdir. ABD'nin bu temkinli tavrının arkasında Afganistan Operasyonu'nda aldığı güçlü uluslararası desteği kaybetme endişesi yer almaktadır. Çünkü daha önce de değinildiği üzere, bölgede olası operasyon için büyük ölçüde ihtiyaç duyacağı Türkiye de dahil olmak üzere Rusya, Çin, Fransa ve Almanya gibi çok sayıda devlet, Irak'a yönelik başlatılacak bir operasyonun arzu edilmediğini bildirmişlerdir.

11 Eylül Saldırıları sonrasında Irak'ı tehlike algısında ilk sıralara yerleştiren ABD 1991 yılındaki Irak müdahalesinde BM Güvenlik Konseyi bünyesinde aldığı tam desteği bu defa almakta zorluk çekmiştir. Ancak yapılacak operasyonun meşru bir zemine oturması açısından BM Güvenlik Konseyi'nin desteğinin alınmasını öncelikli amaç olarak belirten ABD, doğal müttefiki İngiltere ile bu yönde çalışmalara başlamıştır (Taşdemir, 2006:243).

ABD ve İngiltere bu gerekçelerle Irak Operasyonu'nu BM çerçevesinde meşruiyet zeminine oturtmaya çalışırken, diğer yandan Amerikan ve İngiliz uçakları 6 Eylül 2002 tarihinde Kuveyt üzerinden Irak'ın batısındaki hava savunma donanımını hedef alan hava saldırısı başlatmıştır. Amerikan ve İngiliz hava kuvvetlerinden 100 uçağın katıldığı operasyon son beş yıl içinde Irak'a yapılan en büyük hava saldırısı olarak nitelendirilmiştir. Irak'a yönelik bir operasyon hazırlığının başladığını gösteren bu saldırının ardından ABD, 25 Ekim 2002 tarihinde yine aynı gerekçelerle BM Güvenlik Konseyi'nin izni olmaksızın oluşturulacak bir koalisyon ile Irak'a karşı kuvvet kullanabileceğini resmen açıklamıştır (Taşdemir, 2006:243). ABD'nin bu açıklaması BM'ye, harekete geçmezse ABD'nin tek başına harekete geçeceğine ilişkin bir meydan okuma; hatta tehdit şeklinde değerlendirilmiştir. Nitekim böylesine bir operasyon için BM'nin askeri desteğine ihtiyacı olmayacak kadar güçlü bir devlet olan ABD, ne olursa olsun yapmak istediği bir savaş için BM'nin onayını almak istemiştir. ABD ve BM Güvenlik Konseyi arasında yaşanan yoğun pazarlıkların ardından ABD, İngiltere'nin de desteğiyle 8 Kasım 2002 tarihinde 1441 sayılı kararı BM Güvenlik Konseyi'nden oybirliği ile çıkartmayı başarmıştır. Bu karar, Irak'a yönelik bir harekâtın meşruiyet

temellerini sağlamlaştırmak açısından büyük önem arz etmektedir. Bu kararın çıkması diplomaside süregelen bir ironiyi de destekler niteliktedir: “Tek başına hareket etme tehdidi bazen birlikte hareket etmeyi cesaretlendirmek için kullanılacak en uygun araçtır” (Clark, 2004:33). BM Güvenlik Konseyi’nin 4644 sayılı oturumunda kabul edilen 1441 sayılı kararda, geçmişte alınan çok sayıda karara atıfta bulunulmuştur. Özellikle 3 Nisan 1991 tarihli 687 sayılı kararıyla Irak’a bölgedeki uluslararası barış ve güvenliğin tekrar kurulmasının üzerinde durulduğu kararın yerine getirilmesi konusunda Irak’ın gerekli adımları atması için ileri bir kararı hatırlatılmıştır. 687(1991) sayılı kararda öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesini uluslararası denetim altında bir takvime bağlayan ve yükümlülüklerin sürekli ihlalden ötürü ciddi sonuçlarla karşılaşacağı konusunda Irak’ı uyanan 1441(2002) sayılı karar, kısaca şu şekilde özetlenebilir: Irak’a kararda öngörülen yükümlülükleri yerine getirmesi için bir haftalık; kitle imha silahları ve nükleer silah programı hakkında BM’ye tam, doğru ve eksiksiz bilgi sunması için ise bir aylık süre tanınmaktadır. Irak’ın bu kararda öngörülen şartları yerine getirmeyi kabul etmesi halinde BM silah denetçileri hemen çalışmalara başlayacak, çalışmalardan elde ettikleri sonuçları rapor halinde 60 gün içerisinde en geç 21 Şubat 2003 tarihine kadar sunacaklardır. Denetimler başkanlık saraylarını da kapsayacaktır (Bozkurt, 2007:179). Irak’ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve bu nedenle teröriste destek vererek basta ABD olmak üzere uluslararası güvenliği tehdit ettiği iddiasıyla ABD tarafından İngiltere’nin desteği ile çıkartılan karar, Irak’a yönelik askeri operasyonun fitilini ateşlemiştir. Her ne kadar BM Güvenlik Konseyi’nden çıkmış olan 1441 (2002) sayılı bu kararın Irak’a yönelik bir operasyon için yetki veren bir karar olarak nitelendirilmesi mümkün değilse de, henüz bu karar çıkmadan Irak’a hava operasyonu başlatarak yakında bir askeri harekâtın başlayacağı sinyali veren ABD için yine de bir başarıdır.

Aslında BM kararına ihtiyaç duymayan ancak bu yönde alınacak kararın meşruiyet açısından yararlı olacağını düşünen ABD Irak’a yönelik bir askeri operasyon başlatacağı sinyallerini çok önceden vermeye başlamıştır. İngiltere’den sonra İspanya Başbakanı Aznar ’ın desteğinden de güç alarak, BM Güvenlik Konseyi kararı olmaksızın 20 Mart 2003’te Irak’ı Özgürleştirme Operasyonu’nu (Operation Iraqi Freedom) başlatmıştır. Aslında operasyonun adı da, operasyonun Irak’taki kitle imha silahlarının varlığından ziyade, ülkede ABD’nin bölgedeki çıkarlarına uygun hareket edecek bir yönetim

oluşturulması amacını taşıdığına dair bir göstergedir. Zira başlangıçta güçlü şekilde Saddam Yönetimi'ndeki Irak'ın 11 Eylül Saldırıları'na destek verdiği ve kitle imha silahlarına sahip olduğu iddiasına dayanan Irak Operasyonu söylemi, söz konusu argümanlar BM raporlarıyla zayıflayınca, Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu adını almıştır. Operasyonun başlamasından kısa bir süre sonra 9 Nisan 2003 tarihinde Bağdat'taki Saddam heykelinin Amerikalı askerlerce yıkılmasıyla Saddam Hüseyin rejimi de devrilmiştir. 13 Aralık 2003'te ABD askerlerince yakalanan Saddam Hüseyin, hukuksal meşruiyeti tartışılan Irak Yüksek Mahkemesi'nde yargılanmış ve 5 Kasım 2006'da verilen idam kararının ardından 30 Aralık 2006 tarihinde asılarak idam edilmiştir.

2.6. Barack Obama Dönemi ABD Dış Politikası:

Barack Obama dönemi ABD Dış Politikası konusu başlı başına bir tez konusu olmakla birlikte bu bölümde birkaç cümle ile özetlenmeye çalışılacaktır.

Son dönem ABD dış politikası açısından müdahaleci, tek taraflı dış politikanın izlendiği George W. Bush'un yaklaşımı ile değişim söylemiyle çok taraflı politika ve geleneksel değerlere önem veren uygulamaları ortaya koyan Barack Obama'nın izlediği politikalar arasındaki farklılıklar bulunmaktadır ("Strenghtening Homeland Security", <http://www.barackobama.com>, 02.01.2011). George W. Bush ve ekibinin 11 Eylül ile birlikte "Amerikan değerlerine düşman bir dünyada, Amerikan demokrasisinin barınamayacağı" ve diğer toplumlara örnek olma söylemi ile ABD dış politikası müdahalecilik eksenine kaymıştır. Müdahaleci yaklaşımın temellerini Thomas Paine'in 1776'da "Dünya'yı yeni baştan yaratma gücünün Amerikalılara verildiği" söyleminde aramak mümkündür. Anılan yaklaşım, demokrasi ve insan haklarının savunulması ve yaygınlaşması adı altında 2001 sonrası dönemde Afganistan ve Irak müdahaleleri ile somutlaşmıştır. Ancak, Bush yönetiminin terörle mücadele kapsamında Irak ve Afganistan'a yaptığı askeri operasyonlar tek taraflı olarak nitelendirilmiş, ABD'nin uluslararası kamuoyunda itibarı zedelenmiştir. Aynı dönemde terörle mücadele önlemlerini içeren yeni düzenlemeler kapsamında özellikle "*Patriot*" yasası uluslararası alanda ciddi tepkilere neden olmuştur. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve demokrasi gerekçesiyle diğer ülkelerin terörle mücadele girişimlerine müdahalelerde bulunan ABD'nin, Patriot yasası ile benzer hak ihlallerini bu defa kendisinin yaptığı

kanısı yaygınlaşmıştır (Müderrişoğlu,2002:17). Müdahaleler sonrasında ise gerek Irak gerekse Afganistan'da ABD'nin temel hedefi olarak açıklanan siyasi istikrar ve demokratik gelişmelerin sağlandığını söylemek mümkün olmadığı gibi bu bölgeler siyasi istikrarsızlık ve şiddetin kaynağına dönüşmüştür. Öte yandan Irak ve Afganistan savaşlarının, dolayısıyla müdahalecilik politikasının ABD'ye maliyetinin tahmin edilenden çok daha yüksek olması ve Amerikan ekonomisine büyük bir yük getirmesi de ortaya çıkan küresel finansal krizle birlikte Amerikan iç kamuoyunda ciddi rahatsızlığa neden olmuştur. Dolayısıyla uluslararası alanda prestij kaybı ve iç kamuoyundaki rahatsızlıklarla birlikte Bush'un müdahaleci, tek taraflı politikalarının kendi tepkisini yarattığı ve dış politika değişime doğru ivme kazandığı değerlendirilebilir. Demokratların değişik yaş, etnik, dini ve ekonomik grupları bir araya getirerek oluşturdukları seçim vizyonu ve dış politikada Bush döneminin aşırılıklarına duyulan tepkiler, yerel ve küresel değişime ihtiyacı olduğu vurgusu ile birlikte seçim kampanyalarının temel odak noktası olmuştur. Bu bağlamda Obama'nın temsil ettiği Demokratların daha uzlaşmacı, sorunların çözümünde diplomatik yöntem odaklı yaklaşımı ve azınlık sorunlarına karşı hassasiyetinin önümüzdeki dönem ABD dış politikasında belirleyiciliğinin artacağı varsayımı seçim sürecinde ağırlık kazanmıştır. Ancak yakın geçmişte başkan adaylarının seçim döneminde vaat ettiklerinden farklı dış politika tercihleri yapmak durumunda kalabildikleri dikkatlerden uzak tutulmamalıdır Obama'nın seçim öncesi uygulayacağını belirttiği politikalar değerlendirilirken bunların orta ve uzun vadede değişim ve dönüşüme açık olabileceği göz ardı edilmemelidir. Obama hükümeti yönetimi devralmadan önce dış politika üzerine seçim vaatleri incelendiğinde dört önemli noktanın vurgulandığı görülmektedir;

- 1- Demokrasi ve İnsan Hakları'nın önceliği,
- 2- Amerikan değerlerinin askeri yolla da savunulabileceği,
- 3- Uluslararası örgütlerin uluslararası sorunların çözümlenmesinde yetersiz kaldığı ve güçlendirilmesi gerekliliği,
- 4- *"Toplum Mühendisliği"* yapılamayacağı. (Fukuyama,2008:14)

Anılan noktalar önümüzdeki dönemde ABD'nin içe kapanmadan, çok taraflı barışçıl müdahalelerle dünya sahnesinde etkinleşeceği, gerek duyulduğu takdirde askeri

müdahaleden çekinmeyebileceğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu düşünceler çerçevesinde atılan en önemli adımlardan biri de ABD askerlerinin Irak'tan Ağustos 2010 itibariyle çekilmeleri olmuştur. Bu bağlamda Obama'nın ekonomik konulara daha fazla önem verdiği, diplomasinin daha fazla kullanılarak barışçıl adımların atılmasını düşündüğü ve küresel terörizmle mücadelenin tek başına ABD tarafından değil küresel olarak yapılması gerektiği düşünceleri ABD dış politikasının yeni yaklaşımları olarak uygulamaya konulmaya başlanmıştır. (Obama kişisel web sitesi, <http://www.barackobama.com/issue/defense/> erişim:10.01.2011)

3.BÖLÜM: AB VE TERÖRİZM

3.1. 11 Eylül Öncesi Dönem:

Terörizmin ne olduğu, sebeplerinin neler olduğu ve terörizmle nasıl mücadele edileceği konuları üzerinde uzlaşmaya varılması oldukça zor olduğu herkesçe kabul edilmekte ve aslında, dünyanın hemen hemen tüm demokrasilerinde olduğu gibi AB üye ülkelerinde de terörizme karşı mücadele konusu, bir iç mesele ya da polisiye-yargısal bir olgu olarak ele alınmaktadır. Çünkü terör ya da terörizm, en temel anlamıyla ceza adalet sistemi içerisinde bir suçtur, teröristler de suçludur. Bu bağlamda demokrasiyi şiddetle savunan bu ülkelerde terörizme karşı mücadele, ya da terörle mücadele etme görevi de, suçluları takip ederek yakalamak ve tutuklamak suretiyle kamu düzenini sağlayan polis teşkilatlarına ve hukuk sistemine emanet edilmiştir.

Avrupa Birliği'ni kuran anlaşma (ABA) imzalanmadan önce Avrupa Topluluğu'na (AT) üye ülkelerin içselleştirmeleri zorunlu politikalar arasında iç güvenlikle ilgili konular olmadığı için bu alanda ele alınan terörizme karşı mücadele, üye ülkeler arasında, genel uluslararası hukuk kurallarının geçerli olduğu, daha çok ikili ya da çok taraflı yakın işbirliği temelinde uygulama alanı bulabiliyordu. Yani konu, etkililik bakımından ulusal nitelikten öte gidemiyor, istekli ülkeler arasında var olan ve ülkelere katı yükümlülükler getirmeyen düzenlemeler çerçevesindeki işbirlikleriyle ortak zemin kazanabiliyordu. Çünkü, iç güvenlik meselelerinde, yani adalet ve içişleri alanlarında egemenlik devri, çoğu üye ülke tarafından bugün olduğu gibi o zaman da kolay kabul edilebilir bir konu değildi. AB'nin oluşumunda önemli bir aşama olan iç pazarla beraber sınır aşan suç aktiviteleri ile nasıl mücadele edileceği konusunun gündeme gelmesi ile birlikte güvenlik konuları AB'nin gündemine alınmıştır.

3.1.1. Maastricht Antlaşmasına Kadarki Dönem :

AB üyesi ülkeler, ilk zamanlarda, temelde bireylerle ilgili özgürlük, güvenlik ile adalet gibi içişleri ve adli konulardaki işbirliğini, kendi iç meseleleriyle alakalı çıkarlar söz konusu olduğundan birleşmeden tamamen bağımsız, öncelikle ulusal, ikili veya Avrupa Konseyi bünyesinde olduğu gibi bölgesel, ya da Interpol ve BM nezdinde olduğu gibi küresel bir biçimde sürdürmek ve geliştirmek düşüncesi içinde olmuşlardır. İç güvenlik alanında devletin egemenlik yetkisini devretmesi henüz akla gelen bir konu olmamakla

birlikte, o zamanki tüm üye ülkelerce geçerli bir kavramdı. Bu ülkelerin, ulusal çıkarları doğrultusunda daha çok ekonomik ve sosyal alanlarda yaptıkları yetki paylaşımı sayesinde, dünya tarihinde benzeri şimdiye dek görülmemiş bir devletler sistemi haline gelmeye çalışan ve bunu da giderek geliştiren AB'nin kuramsal çerçevesinde gerçekleştirilen iç güvenlikle ilgili gelişmeler ise oldukça yenidir.

Önceleri, üye ülkelerin sosyal ve bireysel anlamda yakın işbirliği ile bu alanlardaki ortak politika konularında uyum sağlamaları ikinci planda kalmış ve AB, ekonomik yönden bir çok ortak noktayı kuruluş amacına uygun olarak kısa sürede hayata geçirmişse de, toplumsal ve bireysel yaşam ile ilgili kazanımların ortak bir çerçevede ele alınmasında oldukça gecikmiştir. Özellikle Avrupa Savunma Topluluğu (AST) girişiminin de başarısızlıkla sonuçlanması ve siyasal birlik hedeflerinin ertelenmesi, Avrupa entegrasyonunu ekonomik ve endüstriyel sektörler üzerine yoğunlaştırmıştır (Bozkurt ve Köktaş, 2004:10). AT üyesi ülkeler, iç güvenlik ve adaletle ilgili ulusal yetkilerini AT kurumları ile paylaşmaktan ısrarla kaçınmışlardır. Göç, iltica, terörizmle mücadele, polislik uygulamaları ve ceza hukuku gibi konuların hassasiyetlerinin, üye ülkelerin birçoğu tarafından sürekli olarak özel anlamda algılanması, bu konuların Topluluk Müktesebatı konuları içinde üzerinde en son durulanlar haline gelmesine neden olmuştur. Ancak, bireyin özgürlüğünü ve güvenliğini hedef alan ve adeta bu noktaya odaklanan konu ile ilgili çalışmaların, ekonomik entegrasyonun sağlanması amacıyla olsa bile, ilk zamanlarda da entegrasyon dışında ele alındığını söylemek yanlış olmaz. Ancak yine de bu çalışmaların bu günkü seviyenin oluşturulması yönünde, yapılan temel girişimler olarak da karşımıza çıktığını belirtmek gereklidir . 1957 yılında Roma'da imzalanan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kuran anlaşmanın en önemli hedeflerinden birisi de “topluluk sınırları içerisinde kişilerin serbest dolaşımı” olmasına rağmen, bu anlaşma, söz konusu hedefle ilgili sınır geçişleri, göç ya da vize politikasına ilişkin düzenlemeler getirmemiştir.(ATA md.48-51) Aslında söz konusu serbest dolaşım da büyük ölçüde ekonomik nitelikli ve sadece emek ve işçilerle ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında, tam bir özgür, adaletli ve bunlara bağlı olarak ve bu sayede güven içinde olan bir alanın varlığını düşünmek pek de doğru değildir. Sonraki yıllarda söz konusu serbestliğin herkesi kapsayacak şekilde genişletilmesi yönünde harcanan çaba ve arzuya birlikte, bu serbestlikten kaynaklanan sınır aşan organize suçlar, yasadışı uyuşturucu ticareti, yasadışı göç ve iltica ile terörizm gibi bir takım problemler

de, kurumsal nitelikte düzenlemelerin eksikliği nedeniyle, gittikçe artan bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak da AT üyesi ülkeler arasında, adalet ve içişleri konularında işbirlikleri tesis etmek ve geliştirmek ihtiyacı belirmiştir.

1975'lerden itibaren öncelikle terörizm olmak üzere, göç, iltica hakkı, polis ve adli konularla ilgili olarak, AT'nin kuramsal çerçevesi dışında, "*hükümetler arası işbirliği*" esasına dayanan, üye ülkeler arasında deneyim ve tecrübelerin paylaşılması, bilgi ve uzman görevli değişimi ile üye ülkeler arasındaki bağlantıyı sağlayacak şebekelerin kurulması gibi hususlarda, terörizmle mücadele ve iç güvenlik konularında gayri resmi olarak yılda iki kez üye ülkelerin ilgili birimlerinin üst düzey bürokratlarını bir araya getiren, bugünkü birlik düzeyinde oluşturulan ortak politikanın ilk adımlarının atıldığı ve hem siyasi hem de bürokratlardan oluşan çalışma grupları şeklindeki TREVİ İşbirliği teşekkül ettirilmiştir. Bu işbirliğinin temel amacı, terörizme karşı mücadeledir, bu nedenle detaylı bir şekilde aşağıda anlatılmaya çalışılacaktır.

3.1.1.1. TREVİ İşbirliği:

AT ülkeleri arasında uyuşturucu kaçakçılığı ve polis işbirliği konusunda işbirliğinin olmaması, iç güvenlik bağlamında yeni bir işbirliğini kaçınılmaz hale getirmiştir (Özcan, 2004:133). Bununla birlikte Avrupa Ülkeleri, özellikle 1960'lı yılların sonlarında ve 70'li yıllarda terörist eylemlerle yüz yüze geldiklerinde, terörizmin demokratik toplumlara olan tehdidini ve içinde buldukları yapının terörizme elverişliğini fark etmişlerdir. Ülkeler, kendi ulusal sınırları içinde faaliyet gösteren terör örgütlerine karşı yasal çerçeveleri içinde, insan haklarına dayalı, hukukun üstünlüğünü koruyucu, teknik donanımı ve bilgi düzeyi gelişmiş polis birimlerinin denetlenebilir ve saydam politikaları ile başarılı mücadeleler gerçekleştirmiştir (Bal, 2004:240). Bu bağlamda, teröristlerin ileri sürdükleri ideolojik söylemlere karşı Avrupa'da sosyal, politik, yasal, ekonomik ve kültürel alanlarda düzenlemelere gidilmek suretiyle, örgütlerin ellerindeki propaganda gücü alınmaya çalışılmıştır. Teröre karşı mücadeleden öte terörizmle kapsamlı mücadele önem kazanmıştır. Ancak, 1972 Münih Olimpiyatları'nda meydana gelen terörist saldırılar, uluslararası terörizm sorununun da Avrupa'ya taşındığının bir göstergesi olmuş ve bu tehlikenin ciddiyetinin daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Bu dönemde zaman zaman Avrupa içinde örgütlü suç ve terör eylemleri olmasına rağmen Münih Olimpiyatları'nda İsraili atletlerin Filistinli

teröristler tarafından rehin alınıp öldürülmesi olayının, uluslararası bir terörist eylemi olması, yeni bir yapılanmanın doğmasına neden olmuştur (Özcan, 2004:134). AT 'na üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının, Avrupa Konseyi'nin kararını dikkate alarak, 01-02 Aralık 1975 tarihinde aldıkları ortak karara göre, ülkelerin iç güvenlik konularından sorumlu içişleri veya adalet bakanlarının güvenlik konusunda işbirliğinin sağlanması için bir çalışma programı oluşturmaları kararlaştırılmıştır. 29 Haziran 1976 tarihinde Lüksemburg'da toplanan çalışma programı kararıyla, hem uyuşturucu kaçakçılığı hem de terörizm faaliyetlerine karşı daha etkin bir yanıt verebilmek için TREVI İşbirliği uygulamaya geçirilmiştir. Bu işbirliği de, AT 'nda üye ülkeler arasındaki resmi polis işbirliğinin ve kamu güvenliği doğrultusunda ortak suçla mücadelenin başlangıç noktası olmuştur.

Bir organizasyon olmaktan ziyade gerçekte bir forum niteliğinde olan bu işbirliği, ilk basta 9, 1993 yılına kadar da 12 AT üyesi ülkeden oluşuyordu. Bunların yanında Kanada, Fas, İsviçre, Avusturya, Norveç, İsveç ve ABD yetkilileri de TREVI dostları olarak adlandırılarak, toplantılara katılıyorlardı.

Terörizme karşı mücadele amacıyla ve Avrupa düzeyinde daha geniş bir işbirliğini gerçekleştirme temelini oluşturmak için meydana getirilen söz konusu işbirliği, uyuşturucu trafiği ve diğer ciddi nitelikteki örgütlü suçlarla mücadeleyi de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. TREVI İşbirliği, ilk çalışmalarında özellikle terörizm ve özel polis eğitimi olmak üzere, polis örgütlerinin sorunları üzerinde odaklanmıştır. Gruplar halinde bir oluşum olan bu işbirliği, üç farklı düzeyde faaliyet göstermiştir. En üst düzeyde, üye ülkelerin polis ve iç güvenlik konularından sorumlu içişleri ve adalet bakanlarının oluşturduğu ve başlıca siyasi sorumluluğa sahip olan TREVI Bakanları; orta seviyede, üye ülkeleri temsil eden kıdemli kamu görevlileri ve üst düzey emniyet mensuplarından oluşan, bakanlara politikalar konusunda tavsiyede bulunma ve çalışma gruplarından gelen raporları koordine etmekten sorumlu Kıdemli Memurlar Grubu; en alt düzeyde ise, kamu görevlileri, çeşitli seviyelerdeki emniyet görevlileri ve konu ile ilgili örgütlerin temsilcilerinden oluşan çalışma grupları vardı. TREVI Çalışma Grubu, terörizm ve terörizme karşı mücadele; TREVI II Çalışma Grubu, kamu düzeni, eğitim, teçhizat ve polis işbirliği; TREVI III Çalışma Grubu, uyuşturucu ve organize suçlar ve TREVI 1992 olarak da bilinen TREVI IV Çalışma Grubu de dahili sınırların

kaldırılması ve kişilerin serbest dolaşımı konularıyla ilgili olarak çalışıyordu. Tüm gruplarda başkanlık müessesesi, dönem başkanlığını yürüten üye ülke tarafından üstlenilirdi. TREVI Bakanları, 6 ayda bir toplanırlar ve toplantılar, dönem başkanı olan üye ülkede gerçekleştirilirdi. Kıdemli Memurlar ve Çalışma Grupları ise, bakanlardan daha sık toplanırlardı. Çalışma Grupları, TREVI Bakanları'nın toplantısından önce birer rapor hazırlar ve bunu Kıdemli Memurlar Grubu vasıtasıyla bakanların toplantısına iletirlerdi. Bu toplantılar, Avrupa Toplulukları (AT) Anlaşmaları çerçevesinin dışında, düzenli olarak gelişen ancak resmi olmayan bir yapılanma içerisinde sürdürülmekteydi (Özcan, 2004:133).

Sonuç olarak TREVI İşbirliği'nin genel amacı, ulusal hukuk sistemlerinin değişkenliğinden dolayı polis ve güvenlik teşkilatlarının yapısından ve ceza muhakeme makamlarının sorumluluklarından dolayı ortaya çıkan problemlerin çözümünü araştırmak, suçla mücadele için topluluk seviyesinde gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak ve ceza hukukunda belirlenen hükümlerin uygulanması esnasında üye ülkelerin polisleri ve idareleri arasında ortaya çıkan pürüzleri asgariye indirmektir. Sonraları, iç güvenlik bakımından bir takım anlaşma ve sözleşmeler sayesinde gerekli karşılıklı tedbirlerin alınmasıyla, 31 Aralık 1992 tarihine kadar, sınır kontrolü olmaksızın iç ticaretin yapılması (Ortak Pazar'ın tesisi) hedefine ulaşılması, bu işbirliğinin asgari ağırlık noktası haline gelmiştir. TREVI İşbirliği'nde sürekli ve merkezi bir teşkilat yapısı olmadığından işbirliğinin gelişimi belli aşamalarda fazla ilerleme olanağı bulamamıştır. Bu işbirliği, daha çok, üye ülkelerin polis teşkilatları arasında güvenli iletişim ağı oluşturmak, suçlara karşı geliştirilen taktik operasyonlar konusunda bilgi alışverişinde bulunmak ve bazı uluslararası suçlar konusunda bilgi ve veri paylaşımından ibaretti (Özcan, 2004:134). Terörizme karşı mücadele konusunda, Avrupa düzeyinde ortak hareket edebilmeyi sağlamak üzere TREVI Bakanları tarafından 31 Mayıs 1977 tarihinde kurulan TREVI I Çalışma Grubu'nun; eylemleri bilinen ve muhtemel terörist gruplarla ilgili düzenli analizler yapmak, bunlar hakkında bilgi toplamak amacıyla güvenli bir hızlı iletişim ağı kurmak, terörist grupların finansmanı ile ilgili ortak çalışma zemini hazırlamak ve diğer konularda sınırlı bilgi akışı ile alışverişini ve değişimini sağlamak gibi görevleri vardı. TREVI I Çalışma Grubu, o zamanki tüm AB üyesi ülkeler tarafından benimsenmiş bir terörizm tanımı da

yapmıştır: "Terörizm, organize olmuş bir grup tarafından, siyasi hedefleri gerçekleştirmek için şiddet kullanma ya da şiddet kullanma teşebbüsüdür."

3.1.1.2. Avrupa Tek Senedi:

1980'li yılların başlarında dünyada var olan ekonomik durgunluk ve mali yükün paylaşımı konusundaki iç çekişmeler bir Avrupa karamsarlığı havasının doğmasına neden olmuş, 1984'ten sonra bunun yerini Topluluğun canlandırılması konusunda daha umutlu beklentiler almıştır. AT Komisyonu'nun, Toplulukların gösterdiği gelişmenin ilerlemediği, hatta gerilediği, bu gerilemenin önüne topluluk iç pazarının tamamlanması ile geçileceği yönünde 1984 yılında hazırlanan Beyaz Kitap ile AT 'na üye ülkeler, Roma Antlaşması'nın 236. maddesine dayanarak Roma Antlaşması'nda bir takım değişiklikler yapılması kararını almışlardır. 17 Şubat 1986 tarihinde toplanan Lüksemburg Zirvesi'nde, AB için Anlaşma Taslağı, "Tek Avrupa Senedi" adı altında kabul edilerek 28 Şubat 1986 tarihinde Lahey'deki Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda üye ülkelere imzalanmış, Danimarka ve İrlanda'daki işlemlerin uzaması nedeniyle 1 Temmuz 1987 yılında yürürlüğe girmiştir.

Tek Avrupa Senedi, üye ülkelerin kişilerin serbest dolaşımı için gerekli güvenlik şartlarını oluşturmak için işbirliği yapacaklarını ifade etmiştir. Buna rağmen üye ülkeler de diğer üye ülkelere ya da dışarıdan gelen göçün kontrolü ile, bir bakıma buna da bağlı olan terörizm, uyuşturucu madde ve tarihi eser kaçakçılığına karşı mücadele gibi konuların kendi yetki alanlarına girdiğini de ortaya koymuşlardır (Tezcan, 2005:273). Ancak sınır kontrolleri ve yasadışı göç ve iltica gibi konuların Topluluklar nezdinde değerlendirilmesi ve özellikle terörizm ve kaçakçılık gibi örgütlü suçlarla mücadelede izlenecek politikaların yakınlaştırılması ve benzer hale getirilmesi, söz konusu güvenliğin sağlanması için oldukça gerekli olmuştur. Bahse konu tehditlerin küreselleşerek daha da tehdit edici hale gelmesi, üye ülkeleri ulusal mekanizmaları güçlendirici ortak çözüm arayışına itmeye başlamıştır.

ATS 'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte, yeni göç, uyuşturucuyla mücadele ile gümrük ve sınır kontrolleri meseleleriyle ilgili telafi edici çalışma gruplarının oluşturulması konusunda AT 'nu zorlamıştır. Fakat bu gruplar, Topluluk yasal çerçevesi dışında meydana gelmiştir. Bu sebeple, bahse konu işbirliği ile daha sonraları sürekli anılacak olan hükümetler arası bir durum söz konusu olmuştur. Bu grupların yapıları da, görev

alanları gibi, Tek Senet'in çıkarmış olduğu gelişmeleri yansıtmıştır. Bu gruplar, Komisyon'dan gözlemcileri bünyesinde barındırmışlar ve bazıları da bürolarını Konsey'in binalarında kurmuşlardır (Beşe, 2002:78). Komisyon'un bu oluşumlardaki salt gözlemci statüsündeki rolünün belirsizliği ve AP 'nun neredeyse yok sayılması, bu dönemde tartışılan ve eleştiri alan konuların basında gelmiştir. ATS ile ivme kazanan bu oluşumlara bakıldığında, 1957 Roma Antlaşması'nda yer alan ve çıkarılacak yasal düzenlemeler ile alınacak kararlarda oybirliğini öngören maddelerde değişikliğe gidilerek, bunlar için nitelikli çoğunluğun yeterli olduğu kabul edilmiş, ancak hükümetler arası işbirliğinin sonucu olarak, yukarıda bahsedilen iç güvenlikle ilgili çalışmalarda kararların hala oy birliği ile alındığı ve alınan kararların sözleşmede, bağlayıcı olmayan karar ve tavsiye kararı gibi hukuki metinlerle sağlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları'na kadar uzanan yeni bir süreç başlamıştır. Tek Senet'in getirmiş olduğu sınırsız bir AT konseptiyle birlikte, Antlaşma 'nın ekinde yer alan protokolle, 1970'li yıllarda ortaya atılan, Avrupa Adli Alanı fikri de yeniden gelişmeye başlamıştır. Buna paralel olarak AT Konseyi, Avrupa ülkeleri arasında bu alanda işbirliğini kolaylaştırmaya yönelik bir takım girişimlerde bulunmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, AT 'nun ve buna bağlı olarak yürürlükte olan diğer müktesebatın tek bir kurumsal çerçevede ele alınması yolunda çalışmalar yapılması ve ilerlemeler kaydedilmesi gerçeğini göz önüne getirmiştir. Ortak Pazar'ın kurulmasından sonraki asama olan ekonomik ve parasal birliğin oluşturulmasında ve üye ülkelerin ortak zeminde entegrasyonu doğrultusu ile politika oluşturma alanında tek bir ses haline gelerek; gerek dış politikalarını gerekse güvenlik ve savunma yapılanmalarını uyumlaştırmada ve üye ülke vatandaşlarının Avrupa vatandaşlığını kazanabilecekleri özgür, güvenli ve adil bir Avrupa'da yaşamalarının sağlanmasında en önemli adımın atılma zamanının geldiği de açıkça görülmekteydi.

3.1.1.3. Schengen Müktesebatı :

AB'de kişilerin serbest dolaşımı esaslarını belirleyen Schengen Anlaşması'nı, Uygulama Sözleşmesi'ni, bunlara bağlı olarak katılım anlaşmaları, protokolleri, deklarasyon ve kararları da kapsayan Schengen Müktesebatı'nın içeriğini, oluşumunu ve gerekleri sebebiyle AB Müktesebatı çerçevesine katılmasını da AB nezdinde bir iç güvenlik sorunu olan terörizme karşı mücadelede yapılacak ve daha etkin çalışmalara

konu olacak etkisini belirtmek yerinde olacaktır. Zira, serbest dolaşımın kişilerle ilgili olması ve bu nedenden kaynaklanan ancak daha önce boyutları çok da büyük olmayacağı düşünülen yeni suçlarla tanışılacağı gerçeğinin farkında olunması, yapılacak mücadelenin çerçevesini çizmesi bakımından oldukça önemlidir. Schengen Müktesebatı'nın önemli bir girdisi kabul edilen Schengen Bilgi Sistemi'nin (SBS) içeriği ile adli ve polisiye soruşturmalarda ortaya koyduğu katkı, bu bakımdan vazgeçilmesi mümkün olmayan bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Schengen Müktesebatı'nın AB'nin tek kurumsal çerçevesi altında ele alınmaya başlaması nedeniyle, söz konusu oluşumun içerik ve konsept bakımından AB'nin terörizme karşı mücadelesinin ele alındığı alanda vazgeçilmez bir enstrüman olarak yer edinmesine neden olmuştur. Lojistik ve siyasal zorlukların doğurduğu engeller nedeniyle uzun süren ve yavaş ilerleyen gelişmeler neticesinde ortaya çıkan Schengen Sistemi, geniş kapsamlı AB politikalarını açıklaması ve AB'nin önündeki öncelikleri işaret etmesi bakımından önem taşımaktadır (Hall ve Bhatt, 1999:7).

Schengen Anlaşması'na islerlik kazandıran Uygulama Sözleşmesi ile benimsenen temel hükümler asıl olarak şunlardır:

- 1- Dış sınırlarda giriş-çıkışlara ilişkin ortak kuralların belirlenmesi,
- 2- Hava ve deniz limanlarında, Schengen Alanı dışından gelen yolcular ile bölge içinde yolculuk yapanların ayrı tutulması,
- 3- Kısa bir süre için Schengen Alanı'na gelen şahıslarla ilgili olarak, giriş, vize ve ikamet şartlarına ilişkin kuralların uyumlu hale getirilmesi,
- 4- Üye ülkelerin iç hava ve deniz limanları da dahil olmak üzere, iç sınırlarında uygulanmakta olan kontrollerin kaldırılarak, bunların dış sınırlara kaydırılması,
- 5- Sınırlar kontrolleri konusunda, ilgili idari birimler arasında koordinasyonun sağlanması (irtibat görevlileri ve personel eğitiminin uyumlaştırılması gibi),
- 6- Bir ülkeden diğerine yer değiştiren üçüncü ülke vatandaşlarının beyanatta bulunma yükümlülüğü;
- 7- Mültecilerle ilgili kuralların Dublin Sözleşmesi etrafında belirlenmesi ve sığınma başvurusu yönteminin uyumlaştırılması,

8- Yasadışı göçle mücadele yöntemlerinin rolünün tanımlanması,

9- Gözetim altında bulunanların haklarının tanımı ve uyumlaştırılması,

10- Suçluların iadesi ve yargı kararlarının daha hızlı yerine getirilmesine ilişkin bilgi dağıtımını hususunda daha hızlı bir sistemin oluşturulması için yargısal işbirliğinin güçlendirilmesi,

11- SBS 'nin oluşturulması

Kurucu 5 üyeden sonra, Schengen alanına İrlanda ve İngiltere hariç AB'ye üye 8 ülke daha katılmıştır. İtalya, 27 Kasım 1990'da, Portekiz ve İspanya 25 Haziran 1991'de, Yunanistan 6 Kasım 1992'de, Avusturya 28 Nisan 1995'te ve son olarak da Danimarka, Finlandiya ve İsveç 19 Aralık 1996'da anlaşmayı imzalayarak alana dahil olmuşlardır (Bayburtlu, 1995:30). Anlaşmaya taraf olan AB ülkeleri yanında; AB üyesi olmadığı halde Norveç ve İzlanda da Schengen Anlaşması'na taraf olmuşlardır. Bunun nedeni, Norveç, İsveç, Danimarka, Finlandiya ve İzlanda'nın, dahili sınır kontrollerinin kaldırıldığı Nordik Pasaport Birliği'nin üyesi olmasıdır. Danimarka, Finlandiya ve İsveç, AB'ye katıldıktan bir yıl sonra anlaşmayı imzaladıklarından İzlanda ve Norveç de bu tarihten itibaren müktesebatın gelişimi ile birlikte anılmaktadırlar. İngiltere ve İrlanda ise AB'ye üye olmalarına rağmen Schengen Anlaşması'nı imzalamamışlardır. Ancak Müktesebatın uygulanması bakımından oldukça farklı bir konumdadırlar. Bu iki ülke, diğer AB'ye üye ülkelerle kara sınırları olmadığını öne sürerek Schengen Anlaşması'na taraf olmamışlar, kendi ülkeleri arasındaki sınırlarda pasaportsuz bir seyahat birliği oluşturmuşlardır. Bunda daha çok bu iki ülkenin güvenlik kaygılarının etkisi büyük olmuştur. Yani İrlanda Cumhuriyeti ile Birleşik Krallık 'a ait bir yer olan Kuzey İrlanda arasındaki karasal sınırlar, kuzeydeki terörist örgütlerin faaliyetleriyle alakalı olan güvenlik amaçlı kontroller dışında, herhangi bir sınır kontrolüne tabi değildir. İngiltere ve İrlanda Cumhuriyeti, AB'nin kişilerin serbest dolaşımı ilkesini; sadece AB vatandaşlarına uygulanması gereken bir kural olarak yorumlamak istemektedirler. Böylece; İngiltere ve İrlanda Cumhuriyeti, nereden geldiklerine bakılmaksızın, bütün üçüncü ülke vatandaşları üzerinde kontrol haklarını sürdürmektedirler. Halbuki Schengen Anlaşması; AB vatandaşı olsun ya da olmasın, kapsamındaki sınırlar içinde herkesin serbest dolaşımına imkan tanımaktadır (Beşe, 2002:80).

Schengen Bilgi Sistemi (SBS): Schengen Müktesebatı, yalnızca sınırların ortadan kaldırılması ve güvenlik önlemlerinin alındığı bir serbest dolaşım bölgesinin yaratılmasına aracı olmakla kalmamış, ayrıca polis, gümrük birimleri ve diplomatik temsilcilikler tarafından kullanılabilen bir bilgi sisteminin de ortaya çıkmasını sağlamıştır (Özcan, 2004:135).

3.1.2. Maastricht Antlaşması:

Maastricht kentinde 9-10 Aralık 1991 tarihinde toplanan AT Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde daha önce yapılan hükümetler arası konferans çerçevesinde şekillenen ve kurucu anlaşmalarda yapılacak geniş çaplı bir revizyon üzerinde mutabakata varılmıştır. Yine Maastricht 'te 7 Şubat 1992 tarihinde üye ülkelerin maliye ve dışişleri bakanlarının katılımıyla yapılan toplantıda, Maastricht Antlaşması olarak da bilinen ABA 'yı imzalamışlardır (Beşe, 2002:82). Böylece AB'nin hukuki temelleri atılmıştır. Anlaşma, bazı üye ülkelerin ulusal onay prosedürlerinden dolayı ancak 11 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu hukuki dönüşüm, 200 maddesi, 17 ek protokol ve 33 adet ekiyle, 1957 yılında imzalanan Roma Anlaşması'nı Tek Senet'ten sonra bir kez daha değiştiren ve hem siyasi, hem de ekonomik nitelik taşıyan, biri siyasi birlik ve diğeri Ekonomik ve Parasal Birliğe ilişkin olmak üzere iki sözleşmenin Topluluğa üye ülke devlet ve hükümet başkanları tarafından paraflanmasıyla sağlanmıştır. Bu Anlaşma ile Topluluğun yanında iki ayrı politika alanını da içeren AB oluşturulmuş, önceden var olan Topluluk ifadesinin yanında Birlik ifadesinin de yer alacağı yapısal değişiklikler oluşturulmuştur. Ayrıca, Anlaşma kapsamında kararların mümkün olduğunca vatandaşlar tarafından alınması ve Avrupa Halkları arasında daha sıkı bir birlik oluşturulması öngörülmüştür. Anlaşma ile ekonomik entegrasyon temelinde başlayan bütünleşmenin, birincisi AT 'nı temsil eden ve yine ekonomik entegrasyonla ilgili konuların yer aldığı, diğerlerinde yeni ve derin politika alanlarının vücut bulduğu üç sütun çerçevesinde ilerleyeceği görülmektedir. Yeni eklenen iki sütun, üye ülkeleri, bugüne kadar sadece ulusal hükümetlerin yetkili oldukları kabul edilen konuların içine ortak olarak sokmaktadır. Bir yanda dış politika ve savunmayı da kapsayacak biçimde dış politika ve güvenlik; diğer yanda göç, iltica politikaları ile terörizm, uyuşturucu ve diğer önemli suçlarla mücadeleyi de kapsayacak biçimde polis ve yargı gibi konuları çerçevesinde gelişen adalet ve içişleri gibi konular

da artık üye ülkelerin ortak politika oluşturmak zorunda oldukları alanlar arasında yer alacaktır. Bu, ileriye doğru önemli bir adımdır; çünkü üye ülkeler, bu alanlarda daha sıkı işbirliği yapmayı kendi çıkarlarına uygun görmekte ve böylece, Avrupa'nın dünyadaki kimliğini teyit ederek bir bütün olarak tanımlanmaya çalışmakta, yurttaşlarının sınır asan örgütlü suç, uyuşturucu ticaretine ve diğer önemli suçlara karşı daha iyi korunmalarını temin etmek istemektedirler.

Maastricht Antlaşması öncesi toplanan hükümetler arası konferans, olumlu sonuçlar doğurmayan, ancak, iç güvenliği sağlama çabasıyla oluşturulan yapılanmaları bir araya getirerek daha da verimli hale sokma ve birlikte hareket etme yönünde adımların atılacağı önemli bir dönem olmuştur. Bu süreçte üye ülkeler arasında şiddetli bir takım tartışmalar da olmuş, uzlaşuya tam anlamıyla varılamamıştır. Dış politika ve savunma konularının derinleştirilememesinin yanında; iltica, üçüncü ülke vatandaşlarının Topluluğa girişi ve Topluluk içinde dolaşması ile üçüncü ülke vatandaşlarına Topluluğa girişte uygulanacak ortak kurallar gibi konuların uluslar üstü nitelikteki Topluluk çerçevesinde ele alınması ve Topluluğun bu alanlarda yetkili olması öngörüsüne karşılık bu alanlarda hükümetler arası işbirliğinin devam etmesi ısrarı, tartışmaları devam ettiren ana unsur olmuştur (Tezcan, 2002:275). Söz konusu tartışmalar uzun süre sürmüş, tam olarak bir uzlaşma olmasa da, bazı alanlarda Topluluğun yetkilendirilmesi, Amsterdam Antlaşması ve sonrası döneme kadar gerçekleşmemiştir.

Üçüncü Sütun kavramı, ilk kez AB'ye ilişkin Maastricht Antlaşması'nda karşımıza çıkmaktadır. Anlaşma, her üç sütuna da kurumsal bir çerçeve oluşturmuştur. Ancak, ikinci ve üçüncü sütunun hukuki karakteri birinci sütundan farklıdır. Bir tarafta supranasyonel Topluluk Hukuku, diğer tarafta klasik devletler hukuku söz konusudur (Arsava, 2000:97). Üçüncü Sütun'un ilk etaptaki amacı, AB'nin liberal demokratik devletlerine bir taraftan terörizm, uyuşturucu ticareti ve örgütlü suç gibi istikrar bozucu, sınır asan tehditlere karşı tek bir bütün olarak AB temelinde daha iyi yapılandırılmış, tutarlı ve sonuç alıcı aynı araç ve vasıtalarla mücadele etme imkanı sağlarken, diğer taraftan da Tek Senet'te temelleri atılan kişilerin serbest dolaşımı ilkesini hayata geçirmek ve bu yönde oluşacak Birlik çapındaki olumsuzlukların, yoğun işbirliği ile önüne geçmektir. Yani üye ülkelerin adalet ve içişleri alanlarında yaptıkları çalışmalarını yakınlaştırarak ortak bir politika çerçevesinde Aİİ 'ni oluşturmaktır. Aİİ, diğer Topluluk

politikalarından farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Asayişle ilgili konuların aşırı hassasiyeti nedeniyle Anlaşma, ağırlığı, üye ülkelere ve onların doğrudan katıldıkları AB kurumlarına vermektedir. Ancak yine aynı sebepten dolayı Avrupa Komisyonu, AP ve ATAD 'nın yetkileri sınırlandırılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, adalet ve içişleri alanındaki uygulamalar, Topluluğun diğer politikalarının uygulamasından farklılık göstermektedir. Maastricht Antlaşması kapsamında adalet ve içişleri alanlarında, diğer Topluluk politikalarında mevcut olan yönerge veya yönetmelik gibi hukuki belgeler bulunmamaktadır. Bu alanlardaki düzenlemelerin Anlaşma 'nın K.9 maddesiyle, ortak eylem, ortak pozisyon ve sözleşme gibi hukuksal düzenleme teknikleriyle yapılacağı kurala bağlanmış ve bütün bu faaliyetlerin, bireylerin AB içinde serbestçe dolaşması hedefini gerçekleştirmeye yönelik olduğu açıkça belirtilmiştir (Tezcan, 2002:277).

3.1.3. Europol:

Topluluğa üye ülkelerin polis yetkililerinin, Uluslararası Polis Teşkilatı (Interpol)'nın yetersizliği konusundaki tartışmaları çerçevesinde gelişen Avrupa çapında operasyonel bir polis gücü oluşturulması fikri, ilk olarak AT Bakanlar Konseyi'nin 28-29 Haziran 1991 tarihli Lüksemburg Zirvesi'nde gündeme gelmiş ve fikir, Avrupa Polisi'ni oluşturmanın yararları çerçevesinde geniş tabanlı olarak kabul görmüştür. Bütünsel bir Avrupa içerisinde suçla mücadele etkinliğinin dünya çapındaki mücadeleden daha fazla olacağı beklentisi, siyasi bütünleşme sürecinde bulunan Avrupa ülkeleri için yeni bir başlangıç olarak algılanmıştır. Avrupa ve uluslararası düzeyde suçla mücadele edecek bir Avrupa Adli Polis Bürosu oluşturma hedefiyle hareket eden öneri ile sınır aşan suçlarla mücadelede gerçek başarının sağlanacağı, Avrupa ülkelerinde yaşayan insanlara daha huzurlu ve güvenli bir yaşam alanı oluşturulması arzulanmıştır. Anılan önerinin gelişmesinde TREVI Çalışma Grubu III 'ün çabaları ve her üye ülkede ulusal düzeyde bir uyuşturucu istihbarat biriminin kurulması yönündeki talepler de önemli rol oynamıştır. Maastricht 'te imzalanan ABA 'nın ilgili hükümlerine de esin kaynağı olan öneri ile üye ülkeler arasında, uluslararası organize suç, terörizm ve uyuşturucu trafiği gibi ciddi nitelikli suçlarla mücadelede işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacak yeni bir yapının teşekkül ettirilmesi ön görülmüştür. ABA 'nın K1 maddesinde Avrupa Polis Bürosu olarak tanımlanan söz konusu yapının, özellikle uyuşturucu ile ilgili olmak üzere, örgütlü suçla mücadele edecek şekilde yetkilendirilerek yapılandırılması

gerektiği belirtilmiştir. Öneri, bakanların çoğunluğu tarafından kabul görmüş, böylelikle AB çapında görev alacak bir i güvenlik biriminin kurulması konusunda ilk tohumlar atılmıştır. Böylelikle, Ağustos 1991'den itibaren faaliyete geçmek üzere, Europol 'ün kurulmasına yönelik çalışmaları yürütmekle görevli, Europol 'e İlişkin Ad Hoc alışma Grubu kurulmuştur. Europol 'ün kurulmasına yönelik çalışmalarla görevli bu grupla birlikte, ileride kurulması düşünülen Europol, resmen şekillenmeye başlamıştır. Aralık 1991'deki Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde son halini alan Maastricht Anlaşması Taslağı'nın VI. Başlığı'na dahil edilen yukarıda bahsi geçen öneri, bu Anlaşma 'ya, Polis İşbirliğine Dair Deklarasyon'un eklenmesine de neden olmuştur. Bunun yanında, önceki bölümde de aktarıldığı üzere, Maastricht Antlaşması'nın KI maddesi, AB ülkelerinin, Avrupa Polis Bürosu (Europol) erevesindeki polis işbirliğini AB genelinde bilgi değişimi için bir ortak yarar konusu olarak göreceklerini ifade etmiştir. Polis İşbirliğine Dair Deklarasyon; Almanya'nın Haziran 1991'deki Lüksemburg Toplantısı'ndaki önerisinde altı çizilen hedefler konusunda, üye ülkelerin hemfikir olduklarını belirtmiş ve Avrupa'da polis işbirliğini pratikte de geliştirmek için çeşitli fikirlerin değerlendirileceğini vurgulamaktadır. Deklarasyon'a göre; üye ülkeler arasında, uluslararası organize suç, terörizm ve yasadışı uyulurucu ticareti gibi ciddi nitelikli suçlarla mücadelede işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacak yeni bir yapının teşekkül ettirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu yapının temellerinin ve çalışma kapsamının belirlenmesine yönelik bir girişimin de olması gerekmiştir. (Beşe, 2002:93) Ad Hoc alışma Grubu, Avrupa'yı meşgul eden birincil konu uyulurucu ticareti olduğu için bu suç türüyle mücadele amacıyla bir sadece istihbarat toplamakla görevli olmayan bir birimin kurulması yönünde sorumlu tutulmuştur. Ancak böyle bir birimin yasal zeminin oluşturulması için öncelikle bir sözlemse hazırlanması, böyle bir sözleşmeden sonra yapısal bir birimin teşkil edilmesi bazı üye ülkelerin istekleri arasındaydı.

Europol'ün görevi, üye ülkelerin polis birimlerinin etkinliğini arttırarak aşağıda belirtilen ve giderek sayısı artan konularda, bu birimler arasında işbirliği kurmaktır:

- Terörizm,
- İnsan ticareti,
- Euro sahteciliği,

- Yasadışı taşıt ticareti,
- Yasadışı uyuşturucu ticareti,
- Uluslararası suçlarla ilgili kara para aklama faaliyetleri.
- Yasadışı göç,
- Yasadışı nükleer ve radyoaktif madde ticareti,

Bunun yanında Europol, sayılan konularla ilgili çalışmalarında aşağıdaki öncelikli görevleri takip edecektir:

- Üye ülkelerdeki suç araştırmalarını desteklemek,
- Üye ülkeler arasında bilgi değişimini kolaylaştırmak,
- Bilgi ve istihbaratı elde etmek, toplamak ve analiz etmek,
- Üye ülkelerin yetkili birimlerini kendileri hakkında ve sınır asan suçlar hakkında bilgilendirmek,
- Suçla ilgili elde edilen bilgileri bilgisayar sistemiyle koruma altına almak. (Europol Convention, <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/114005b.htm>)

Her üye ülke, yukarıda bahsedilen görevleri ulusal seviyede yerine getirmek üzere birer birim kurmak ya da gerekli düzenlemeyi yapakla görevlendirilmiştir. Sadece bu birim Europol'le ve diğer üye ülkelerdeki Europol birimleriyle irtibat kurmak çerçevesindeki ulusal seviyedeki yetkilerle donanmıştır. Bununla birlikte her üye ülke, kendi birim ya da birimlerinden en az bir görevliyi Europol'de temsil edilmek üzere Europol merkezine gönderme yükümlüğüne girmiştir. Europol nezdinde suçla ilgili bilgi değişimi, hemen hemen tüm sınır aşan nitelikli suçlarla ilişkili olduğu için, daha çok uyuşturucu ticareti konusunda gerçekleşmektedir. Örneğin büyük uyuşturucu ticareti yapan organizasyonlar, ülke yönetimlerini dejenere etme ve politikacılara gözdağı vermek gibi siyasi hedefleri için, bir terör örgütü havasında, gittikçe artan bir şekilde şiddet kullanma eğilimine girmektedirler. Aynı şekilde; terörist örgütler de, faaliyetleri için gerekli paranın temini için uyuşturucu ticaretine yönelmektedirler. Çünkü terör örgütlerinin doğrudan finansal destek almaları oldukça zordur. Ancak, uyuşturucu madde ticareti sayesinde, hem bu piyasada bulunanların hem de terör örgütlerinin kendi

menfaatlerini yerine getirmeleri kolaylaşmaktadır. Böylelikle terör örgütleriyle organize suç örgütlerinin müştereken kara para aklama faaliyetine girmeleri hiç de şaşırtıcı olmamaktadır. Bu nedenlerden dolayı, 30 Kasım 2000 yılında kaynağı ne olursa olsun Europol'ün kara para aklama suçuna ilişkin yetki sahasını genişleten bir protokol imzalanmış, Europol Sözleşmesi'ne eklenen bu protokol ile sözleşmede bu yönde değişiklik yapılmıştır. Sözleşmede, Europol'ün iki yıl içerisinde; insan hayatına, vücut bütünlüğüne, kişisel özgürlüklere veya mallara karşı islenen ya da islenmesi muhtemel terörist eylemlerle de ilgileneceği açıkça belirtilmiştir. Konsey'in, üçüncü sütun gereklerine uygun bir şekilde, bu süreden daha önce de, Europol'ü bu gibi terörist eylemlerle mücadele için görevlendirebileceği açıksa da 03 Aralık 1998 tarihli Konsey Kararı, Europol'ü insan hayatına, vücut bütünlüğüne, kişisel özgürlüklerine veya mallara karşı islenen ya da islenmesi muhtemel terörist eylemlerle mücadele ile görevlendirmiştir. Europol Sözleşmesi, yedi başlık ve kırk yedi madde ile bir ek ve bir beyannameden oluşmaktadır. Terörizm, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile uluslar arası suçların diğer ciddi tiplerinden kaynaklanan acil problemlerin farkında olunarak imzalanan sözleşmenin başlıkları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Kuruluş ve Görevler (1. ve 6. maddeler arası)
2. Bilişim Sistemi (7. ve 9. maddeler arası)
3. Analiz Amaçlı Çalışma Dosyaları (10. ve 12. maddeler arası)
4. Bilgi İşlem ile ilgili Ortak Hükümler (13. ve 25. maddeler arası)
5. Yasal Statü, Organizasyon ve Mali Hükümler (26. ve 37. maddeler arası)

3.1.4. Amsterdam Antlaşması:

Gerek Topluluk Kurumları, gerekse Birliğe üye ülkelerin vatandaşlarından oluşan çalışma ve fikir üretme grupları, 1995 yılı boyunca ABA'nın fonksiyonel işleyişi konusunda çalışmalar yapıp raporlar hazırlamışlar, 1996'da yapılan hükümetler arası konferansta da, bu gruplar tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda, yapılacak reform için çeşitli görüşler belirtilmiş ve bu görüşler ışığında konferans sonrası hazırlanan bildiriye, Aİİ'nin kısa süreden beri hayatta olduğu, tam anlamıyla bir gelişmenin sağlanamadığı ve bu alanda atılması gereken adımların oldukça fazla olduğu

ortaya konulmuştur. Atılması gereken adımlarla ilgili zayıflıkların, “hukuksal düzenleme tekniklerinin eksikliği ve kurumsal yapının tam sağlanamaması” sebebiyle meydana geldiğini ortaya koyan bu konferans, 17 Haziran 1997’de, Amsterdam’da, Devlet ve Hükümet Başkanları’nın oluşturduğu Zirve Toplantısı’nda en üst düzeyde siyasi uzlaşma ile neticelenmiştir. Avrupa vatandaşlığı, AB’nin uluslararası sahnedeki rolü, kurumların çalışmalarındaki gelişmeler ve AB’nin genişleme süreci gibi konuların yanında terörizm, uluslararası suçlar, yasadışı uyuşturucu ticareti gibi iç güvenliği tehdit eden ve daha sıkı polis işbirliğini öngören meseleler de bu uzlaşma içinde yer almıştır.

Söz konusu tartışmalı çalışma 15 ay gibi uzun bir süre sürmüş, ABA ve ATA ’da geniş çaplı değişiklik yapılmasını öngören Anlaşma, 2 Ekim 1997’de Amsterdam’da imzalanmıştır. Amsterdam Antlaşması, 15 üye ülkenin kendi anayasa hukuk ve prosedürlerine uygun olarak onaylanmasından sonra, 1 Mayıs 1999’da yürürlüğe girmiştir.

Amsterdam Antlaşması; Birliğin, vatandaşlarına yüksek seviyeli güvenlik sağlama amacının, terörizme özel atıfta bulunarak sınır aşan diğer ciddi örgütlü suçların önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi yoluyla başarılacağına işaret etmektedir. Ayrıca söz konusu mücadelenin de; Europol aracılığıyla üye ülkelerdeki polis örgütleri, gümrükler ve diğer yetkili kurumlar arasında daha yakın bir işbirliği geliştirmek, üye ülkelerin adli ve diğer yetkilileri arasında daha yakın bir işbirliği oluşturmak ve gerektiğinde, üye ülkelerin cezai konulardaki kural ve prosedürlerinin birbirine yakınlaştırılması yoluyla yürütüleceğini bildirmektedir (ABA’nın 29.md.).

Antlaşmanın 30. maddesi bağlamında polis işbirliği konusundaki düzenlemeleriyle terörizme karşı mücadelede polis işbirliğini artırıcı ve adli işbirliği alanındaki konularla ilgili 31. maddesiyle de, suçluların iadesi prosedürlerini kolaylaştırıcı adımların atılmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle ABA ’nın 31/e maddesi, ceza hukukuna ilişkin konularda üye ülkelerin mevzuatlarının yakınlaştırılması hususunda; suç teşkil eden eylemlerin temel niteliklerine ve terörizm suçlarına verilecek cezalara ilişkin minimum kurallar oluşturulması için gerekli tedbirlerin alınmasını istemektedir. Bu husus, ayrıca, Konsey ve Komisyon’un Amsterdam Antlaşması’nın ÖGA Alanı’yla ilgili hükümlerinin nasıl uygulanacağına ilişkin 03 Aralık 1998 tarihli Eylem Planı’nda da tekrar belirtilmiştir. Nitekim bu amaçla, yani ABA ’nın 31/e maddesinin üye

ülkelerin terörizm suçlarına ilişkin yasalarının yakınlaştırılmasını sağlayarak yerine getirilmesini mümkün kılmak için, terörizmle mücadeleye ilişkin yasal girişimler yapılmıştır.

3.1.5. Tampere Zirvesi :

Finlandiya'nın dönem başkanlığında, birliğin terörizme karşı mücadelesinde, Aİİ süreci kapsamında önemli bir yer edinen ve sadece Aİİ konularının görüşüldüğü Tampere Zirvesi, 15-16 Ekim 1999 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Özellikle Adalet ve İçişleri Alanı'na ithaf edilen Zirve, Amsterdam Antlaşması'nda kabul edilen bazı oryantasyonları onaylamaktadır. Zirveye katılan on beş ülkenin devlet ve hükümet başkanları, genişleme ile birlikte adalet ve içişleri alanında işbirliğinin giderek önem kazandığına dikkat çekerek, Bütünleşmiş Avrupa Politikası'nın gelecekteki beş yıl içerisindeki seyrini çizmişlerdir. Devlet ve hükümet başkanları, Avrupa güvenlik ve adli sisteminin geliştirilmesi konusunu, üç sepet çerçevesinde ele almışlardır. Söz konusu üç sepet; ortak mülteci ve göçmen politikası oluşturulması, bir adli alan yaratılması ve organize suç ile ortak mücadeledir. Tampere Zirvesi sonucunda yayınlanan bildiri de , Aralık 1998 tarihinde Viyana Zirvesi'nde kabul edilen eylem planı temel alınarak ne tür somut eylemlerin yapılacağı oldukça detaylı bir biçimde ifade edilmiştir:

- a- Birlik çapında suçlara karşı mücadele,
- b- İltica ve geriye göç konularında ortak bir politika oluşturulması,
- c- Gerçek bir adalet alanının oluşturulması,
- d- Dışarıya yönelik daha güçlü bir eylem (Tezcan, 2002: 347).

Tampere Zirvesinde terörizm de dahil olmak üzere suçların Birlik çapında önlenmesi amacıyla ulusal programların geliştirilmesi, bu amaçla iç ve dış politikalar çerçevesinde ortak önceliklerin tanımlanması, bu önceliklerin yeni yasal düzenlemeler göz önünde bulundurularak hazırlanması, ayrıca yetkili ulusal birimler arasında bilgi değişimi ve işbirliğinin etkin bir şekilde güçlendirilmesi, Tampere Zirve Sonuç Bildirisi'nde yer almış olup ele aldığımız konunun geniş perspektifli yönü bakımından önemli olduğu için özellikle belirtmekte yarar vardır. Bununla birlikte, sınır asan suçlarla etkin mücadele için Birlik çapında ortak bir ceza hukuku politikası oluşturulması ihtiyacı da

Tampere 'de değinilen bir diğer konudur. Örgütlü ve sınır asan ciddi suçlarla mücadelenin güçlendirilmesi kararlılığı doğrultusunda ÖGA Alanı'nda yüksek bir güvenlik düzeyinin, her türlü suç biçimine karşı etkin ve küresel bir yaklaşımla sağlanacağı, ayrıca, Amsterdam Antlaşması'yla ön görülen ortak soruşturma ekiplerinin ilk olarak terörizm ve insan kaçakçılığıyla mücadele amacıyla gecikmeksizin kurulması kararlılığı ortaya konmuştur. Bu ortak ekiplere, Europol'ün de etkinliğini arttırmak amacıyla, bir temsilcinin katılmasının sağlanmasına da işaret edilmiştir. Ayrıca üye ülkelerin Europol ile ilişkili olmak üzere, sınır asan suçlarla ilgili bilgi deneyim ve uygulamaları paylaşmanın yanı sıra düzenlenecek ortak operasyonların işleyişleri ile gerekli düzenlemeleri sağlayacak bir operasyon bağlantı birimi kurmaları istenmiştir. Dolayısıyla Europol'ün görevleri ve işleyişi ile ilgili olarak üye ülkelerce desteklenmesi istenmiş, ayrıca Europol'ün işleyiş rolünün güçleneceği, bazı özel nitelikli suçlarla ilgili olarak üye ülkeler arasında ortak soruşturma ekibi oluşturulmasını isteyebileceği belirtilmiştir.

3.2. 11 Eylül Saldırıları ve AB:

3.2.1. Giriş:

11 Eylül 2001 saldırıları sonrası dünya genelinde olduğu gibi AB'de de terörizme bakış açısı iyiden iyiye değişmiştir. Önceki yüzyılın dünya düzeninde devletlerin koz olarak kullanabildikleri önemli siyasi araçlar arasında olan bu olgu, artık tüm insanlığı amaç dışı tehdit eder hale gelmiştir. Bundan sonra, insanlığın ve çağdaş ortak değerlerinin karşısında ciddi tehdit olarak küresel veya uluslararası olarak nitelendirilen, dolayısıyla çok taraflı bir düzlemde hareket kabiliyetine sahip, sınırlarla bağımlı kalmayan, teknoloji, iletişim ve ulaşım alanındaki hızlı gelişmelerden yararlanma yönünde boyut değiştiren terörizm söz konusudur (Özcan, 2004:39).

Küresel dünya sisteminin ve güvenliğinin bugüne kadar yaşadığı en büyük trajedi olan bu saldırılar, küreselleşmenin insanlığı ne şekilde ilgilendirdiği sorusuna verilen en beklenmedik ve en dramatik cevap olmuştur. Bu saldırı yağmuru, etkisi Amerika ile sınırlı kalmayan ve bütün dünyayı aynı oranda ilgilendiren; sadece New York'ta, Washington'da değil, bütün dünya merkezlerinde aynı şiddetle hissedilen küresel bir terör olayı olmuştur. 11 Eylül 2001 olayları, Amerikan halkının varlığını tehdit eden bir olgudan ziyade, Amerikalıların ve Batı Dünyası'nın asimetrik ve konvansiyonel

olmayan tehditlere ne kadar açık olduklarını göstermiştir. Uluslararası ilişkilerde artık stratejilerin değişimi söz konusudur. 11 Eylül 2001 saldırıları ve buna paralel gelişen olaylar, daha önce var olan birçok stratejik öngörünün yok olmasına, yazılmış birçok kitabın raflardan indirilmesine sebep olmuştur. Tek süper güç olan ABD, daha önceden asla böylesi bir saldırıya maruz kalmamıştır. 11 Eylül 2001 saldırılarını gerçekleştirenlerin asıl kimlikleri ve amaçları hakkında çeşitli spekülasyonlar yapılmaya devam ederken elimizdeki en somut gerçek, bu eylemlerin sıradan terörist saldırılar olmadığıdır (Öztürk, 2002:32).

3.2.3. AB Tarafından Saldırıya Gösterilen İlk Tepkiler:

AB Genel İşler Konseyi, ABD’de yaşanan terör olaylarının ardından 12 Eylül 2001 tarihinde olağanüstü bir toplantı yapmış, toplantı sonucunda üye ve aday ülkeler tarafından kabul edilen ortak bildiri çerçevesinde; “ABD’ye yönelik insanlık dışı saldırıların cezalandırılması gerekmektedir” söylemi ifade edilmiş, “teröristlere karşı işbirliği içinde hareket edilecektir” düşünceleri vurgulanmış ve 14 Eylül 2001 tarihinde, AB genelinde terör olayları ile ilgili olarak, yas ilan edileceği açıklanmıştır. Bahse konu terörist saldırıların kınanarak AB’nin, ABD hükümeti ile dayanışma içinde olduğu ifade edilen bildiride, saldırıların tüm insanlığa yapılmış olarak kabul edildiği, uluslararası terörizmle mücadelede ABD ile yakın ilişki içerisinde olunacağı ve BM ile diğer uluslararası organizasyonların terörizmle mücadele ile ilgili (özellikle terörizmin finansal kaynakları açısından) gerekli bütün önlemlerin uygulanacağı vurgulanmıştır. Terörizmle mücadele konusunda bir eylem planının yapılması gerektiği kararlaştırılmış, 27-28 Eylül 2001 tarihlerinde ya da olası koşullara göre daha önce toplanacak Adalet ve İçişleri Konseyi ile 14-15 Eylül 2001 tarihlerinde toplanacak Ulaştırma Konseyi’nden terörist saldırıları engelleyebilecek tüm önlemleri almasını istenmiştir.

İkinci adım olarak, AB Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi, 20 Eylül 2001 tarihinde olağan üstü toplanmış, toplantıda bakanlar, terörizmin engellenmesine yönelik önlemleri görüşmüşlerdir. Bu görüşmede;

a- Yargısal işbirliği alanında ortak terörist eylem ve terörizm tanımı yapmak ve teröristlerin yasal korunmasını önlemek için çerçeve kararların çıkarılması,

- b- AB ülkeleri arasında Kriminal Konularda Karşılıklı Yardıma İlişkin Sözleşme'nin 262 bir an önce yürürlüğe girmesi,
- c- AB genelinde terörizm konusunda uzman polis ve savcılardan oluşan ortak bir soruşturma ekibinin kurulması,
- ç- Üye ülkelerin polis ve istihbarat servisleri arasında işbirliğinin ve bu birimler ile Europol arasında düzenli bilgi değişiminin sağlanması,
- d- Europol bünyesinde terörizm ile mücadele biriminin kurulması,
- e- Sınırların güvenliği açısından ciddi denetimlerin yapılması ve gerek görüldüğü taktirde Schengen Sistemi'nde kısıtlamaların yapılması (bu bağlamda uzun süreli Schengen vizelerinin verilmemesi, üçüncü ülke vatandaşlarına verilen vize, oturma izinleri ve kimlik kontrollerinin dikkatlice gözden geçirilmesi ve sıkılaştırılması),
- f- Terörizmin finans kaynakları açısından özellikle BM Sözleşmeleri'nin üye ülkelere onaylanması ve yürürlüğe sokulması,
- g- Terörist örgütlerin finansmanını önleyecek önlemlerin alınması ve,
- ğ- ABD ile işbirliğinin artırılması konusunda öncelikler belirlenmiştir.

Ayrıca yukarıda bahsedilen AB genelinde geçerli olacak ATE 'nin 2001 yılı Aralık ayından itibaren geçerli olması ve terörist eylemlerin ortak tanımı konularında uzlaşma sağlamışlardır. Ancak bahsedildiği üzere, konu ile ilgili Çerçeve Karar, söz konusu toplantıdan 6 ay sonra, 2002 yılının Haziran ayında kabul edilmiştir.

Yine, 20 Eylül 2001 tarihinde Washington'da, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell ve AB Dönem Başkanlığını yürüten Belçika'nın Dışişleri Bakanı Louis Michel bir araya gelerek uluslararası terörizme karşı alınacak önlemler konusunda ortak bir bildiri yayınlamışlardır. Söz konusu bildiri, terörizmle mücadelede tarafların yakın işbirliği içerisinde hareket edecekleri vurgulanmış ve terörizmin önlenmesine yönelik olarak havacılık ve diğer ulaşım yollarının güvenliğinin sağlanması, suçluların iadesini de içerecek şekilde polis ve adli işbirliğine gidilmesi, terörist faaliyetlerin finansmanı ve diğer destek kaynaklarının yok edilmesi, ileri teknoloji, nükleer ve kimyasal silahların yayılmasının engellenmesi, vize ve güvenlik belgeleri de dahil olmak üzere sınır

kontrollerinin ve ihracatın kontrolünün daha etkili hale getirilmesi, elektronik veri ve bilgi aktarımının denetlenmesi şeklinde birtakım öncelik alanları tespit edilmiştir (İkv, 2001:1).

21 Eylül 2001 tarihinde, ABD'ye yapılan saldırılar ve bu saldırılara ABD'nin tepkisinin değerlendirildiği AB Genel İşler Konseyi Toplantısı gerçekleştirilmiş, toplantı sonunda AB'nin terörizmle mücadele politikasının çerçevesini çizen ve terörizmle mücadeleye katkı sağlamak amacıyla bir takım yeni önlemleri içeren eylem planı doğrultusunda bir bildirme yayınlanmıştır. Bildirmede, dünya ve Avrupa için gerçek bir tehdit olan terörizmle mücadelenin AB'nin öncelikli hedefleri arasında yer aldığı ve ABD'nin, BM Güvenlik Konseyi'nin 1368 sayılı kararı çerçevesinde bu saldırıya cevap vermesinin meşru olduğunun altı çizilmiş, ABD halkı ile dayanışma içinde bulunduğu ve teröre destek veren ve yataklık eden bütün ülkelere karşı ABD önderliğinde yürütülecek mücadeleye AB ülkelerinin de imkanları dahilinde katılmaya hazır olduğu, bu yönde AB'nin terörizmle mücadelede uluslararası etkinliğin artırılması ve uluslararası hukuk araçlarının işlevsel hale getirilmesi amacıyla ODGP'nin geliştirilmesi ve AGSK'nin bir an önce operasyonel hâle getirilmesinin önem kazandığı ifade edilmiştir. BM bünyesi altında terörizme karşı oluşturulacak ittifakın, ortak değerleri savunmaya hazır bütün ülkeleri kapsamı gerektiğinin de altının çizildiği bildirimde, özellikle insani yardım, hava ulaşımı, polis ve adli işbirliği, dış ilişkiler ve ekonomik ve mali politika alanlarında olan önlemlerin; Amerikan Halkı ve Afganistan'ın sivil nüfusu ile dayanışma içinde bulunulması, hava ve diğer ulaşım sektörlerinde artırılmış güvenlik işbirliği, ABD ve AB üyesi olmayan diğer ülkelerle polis ve adli işbirliğinin geliştirilmesi ve terörizme karşı daha geniş bir koalisyon oluşturmada diplomatik işbirliğinin artırılmasına yönelik kararlılık anlayışı çerçevesinde gerçekleşeceği de vurgulanmaktadır. Ayrıca, genel politika açısından AB'nin; ABD, Rusya ve İslam dünyasındaki ortakları ile işbirliği içerisinde, Ortadoğu'daki sorunları sona erdirmek için BM düzenlemeleri çerçevesinde çaba göstereceğine işaret edilmiştir. AB, uluslararası terörizmle mücadele açısından özellikle BM çatısı altında global çapta hareket edilmesine önem verdiğini açıklamıştır. Terörist faaliyetlerin finans kanalları ile mücadele edilmesi gerektiği konusunda üzerinde durulması gerektiği açıkça belirtilmiştir. 21 Eylül 2001 tarihli AB Devlet ve Hükümet Başkanları Olağanüstü Zirve Toplantısı sonucu kabul edilen bildirgenin Terörizmle Mücadelede Avrupa Politikası

başlıklı bölümünde yer alan eylem planı, birliğin terörizme etkili bir şekilde darbe vurmak amacıyla hazırladığı ilk temel belge niteliğindedir. Planda ilk olarak, AB'nin kurumsal yapısıyla ilgili arzu edilen önlemler yer almaktadır. Plana göre;

a- AB'nin terörizmle mücadelesinde Europol'ün etkinliğini geliştirmek amacıyla, bu kurum bünyesinde ve 15 Ekim 1996 tarihli Konsey Ortak Eylemi'nde266 de vurgulandığı gibi, uzman bir terörle mücadele birimi kurulması,

b- AB genelinde polis ve yargıçlardan oluşan ortak bir soruşturma timi kurulması,

c- 01 Ocak 2002 tarihinden itibaren faaliyete geçmek üzere ise yargıç, savcı ve polis yetkililerinden oluşan özel bir koordinatör yapı (Eurojust) kurulması,

ç- Europol ve ABD'nin ilgili organları arasında terörizmle mücadelede işbirliği anlaşması yapılacağı,

d- Üye ülkelerin yetkili kurumları ve Europol arasında, terörizme ilişkin düzenli bilgi ve veri değişiminin sağlanacağı,

e- Gerek görüldüğü takdirde Schengen Sistemi'nde kısıtlamalara kadar varan bir takım sıkı tedbirlerin yürürlüğe konması,

f- Bir terör envanterinin oluşturulması konularında uzlaşmaya varılmıştır.

Böylelikle üye ülkelerin polis ve adli birimleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesinin hedeflenmekte olduğu, bu açıdan da yukarıda bahsedilen ve Komisyon tarafından da kabul edilen suçluların iade prosedürünü kolaylaştırarak yeniden düzenleyecek olan ATE ve Üye Ülkeler Arasında Teslim Prosedürlerine Dair Konsey Çerçeve Karar Tasarısı ile terörist eylemlerin ortak bir tanımını yapan Terörizmle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Karar Tasarısı'nın önemli işleve sahip olduğu belirginleşmiştir. Eylem Planı'na göre; ABD'yle sıkı işbirliğine gidilerek bu ülkedeki uygulamanın bir benzerini yürürlüğe koymak suretiyle Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi, Avrupa topraklarındaki teröristlerin, terör örgütlerinin ve bunları destekleyenlerin listesini hazırlayacak, üye ülkelerin istihbarat örgütleri, aralarındaki işbirliğini ve bilgi değişimini artıracak, gerekirse ortak soruşturma ekipleri kurulacaktır. Konsey'in bu kararı çerçevesinde, AB İçişleri ve Adalet Bakanlıkları'ndan yetkililerle güvenlik ve istihbarat birimleri bir araya gelerek, hangi grupların terörist niteliğe sahip olduklarını

belirleyecek ve bu örgütlerin AB sınırları içinde faaliyetlerine ya da örgütlenmelerine hiçbir şekilde izin verilmeyecektir. Bu konudaki çalışmalar, özellikle IRA ve ETA'nın bu listeye dahil edilip edilmemesi konusundaki uzlaşmazlık nedeniyle oldukça hararetli geçmiştir. Plana göre ayrıca, sınır geçişlerinde kısıtlamalara gidileceği de üstü kapalı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, AB sınırları derhal daha ciddi bir denetime alınarak, kontrolsüz dolaşıma olanak sağlayan, 13 AB ülkesi ve İzlanda ile Norveç için geçerli olan Schengen vizeleri uzun süreli olarak verilmeyebilecektir. Üçüncü ülke vatandaşlarına verilen vizeler ve oturma izinleri konusunda daha sıkı bir tutum izlenerek, kimlik kontrolleri sıklaştırılacaktır. Ayrıca hedefler arasında, bir terör envanteri oluşturmak da yer almıştır.

3.2.3. Ghent Zirvesi:

AB üyesi ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanları'nı 19 Ekim 2001 tarihinde bir araya getiren Ghent Zirvesi'nin gündemine terörizm konusu damgasını vurmuştur. 11 Eylül 2001 olayları sonrası Avrupa'daki ekonomik istikrarın ve Euro'ya geçiş hazırlıklarının değerlendirildiği gayri resmi zirve sonunda yine söz konusu saldırılar ve terörizmle mücadele konusunda bir bildirge yayınlanmıştır. Bildirge ile, terör olaylarının AB ekonomik istikrarına duyulan güveni sarsmadığı ve AB'nin sağlam ekonomik temelleri ile elde edilmiş olan mali konsolidasyonun söz konusu olayların etkilerini sınırlı ve geçici kılacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede, AB'nin mevcut ekonomik stratejisinden sapılmayacağına, istikrar ve Büyüme Pakti'na bağlılığın süreceğine ve Avrupa'nın uzun vadeli büyüme potansiyelini artırmaya yönelik Lizbon sürecinin hızlandırılacağına dikkat çekilmiştir. Terörizmle mücadele konusuna ağırlık verilen bildirge ile ne türden ve nerede olursa olsun terörizmle mücadelede kararlı olduklarını belirten devlet veya hükümet başkanları, bu tür bir mücadelede, BM çatısı altında uluslararası koalisyonun güçlendirilmesi için gerekenin yapılmasını istemişlerdir. ABD'nin Afganistan'da gerçekleştirdiği operasyonların meşruluğu yinelenmiş, Afganistan'da olağan demokrasi süreci başladıktan sonra her türlü politik ve insani yardımın sağlanacağı belirtilmiştir. Liderler, AB'nin genişlemesi konusunu ve aday ülkelerle yapılan müzakerelerin son aşamasını da ele almışlar; terör olaylarından sonra AB'nin genişleme planlarında değişiklik yapması olasılığından söz edilmesinin aday ülkelerde yarattığı rahatsızlığı engellemek amacıyla bu konuda güvence içeren bir mesaj vermişlerdir. Ayrıca liderler,

21 Eylül 2001 tarihinde de Belçika'nın başkenti Brüksel'de yapılan olağan üstü zirvede hazırlanan terörizmle mücadele eylem planını incelemişler, eylem planının başarısı açısından bazı noktaların önemine dikkat çekmişlerdir. Bunlar;

- 6-7 Aralık 2001'deki Aİİ Bakanlar Konseyi'nde ATE Çerçeve Karar Tasarısı ile Terörizmle Mücadeleye ilişkin Çerçeve Karar Tasarısı'nın ve malvarlıklarının dondurulması ile ilgili uygulamaya yönelik ayrıntıların kabul edilmesi,

- Europol, istihbarat servisleri, polis ve yargı yetkilileri arasındaki işbirliğinin artırılması,

- Terörizmle etkin mücadele için kara para ile ilgili direktiflerin ve ilgili BM Sözleşmesi'nin üye ülkelerce yürürlüğe konması ve,

-Hava taşımacılığı güvenliğine ilişkin tasarının onaylanması gibi konulardır.

Ayrıca planda belirtilen 79 eylemin belirli bir ritme tabi olarak somutlaştırılması gerektiği ifade edilmiş olup üye ülkeler arasında da bir takım tedbirlerin alınmasının gerektiği bildirilmiş, Arap ve İslam dünyası arasında bir ayırım yapılması gerektiği görüşü paylaşılmıştır (Tezcan, 2002:373).

3.2.4. Laeken Zirvesi:

14-15 Aralık 2001 tarihleri arasında gerçekleştirilen zirvede, AB'nin geleceği, Euro, AGSP, genişleme süreci, ekonomik ve sosyal gelişme, adalet ve içişleri ve terörle mücadele ile dış ilişkiler gibi konular derinlemesine ele alınmıştır. AB'nin geleceğinin genel çerçevesinin belirlendiği ve 21 Eylül 2001 tarihindeki olağanüstü toplantıda alınan kararların teyit edildiği zirvede, bir hafta önceki Adalet ve İçişleri Bakanları Toplantısı'nda ele alınan terör suçları konusundaki ortak bir tanımın yasal mevzuata kazandırılması, ATE'nin benimsenerek yürürlüğe konması, dünya üzerinde faaliyet gösteren terör örgütleri ve teröristlerin listesinin belirlenmesi, BM Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı kararı uyarınca bu örgüt ve kişilere yönelik finans yardımlarının engellenmesine ilişkin önlemlerin alınması, hava yolu taşımacılığı güvenliği ile polis ve istihbarat birimleri arasındaki işbirliğinin artırılması konularında görüş birliğine varılmış, uluslar arası terörizmle mücadelede kararlılık gösterilmiştir. Ayrıca, bu gelişmelerin, konu ile ilgili olarak somut girişimler olduğunun da altı

çizilmiştir. Avrupa Konseyi, Tampere’de belirlenmiş olan amaçlara ve politikalara olan bağlılığını vurgulamış, bazı konulardaki gecikmelerin telafi edilmesi gerektiğini ve ÖGA Alanı’nın zaman geçirmeden güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. AB, kişisel hak ve özgürlüklere saygı çerçevesinde, terörizmle mücadele konusunda ABD halkına tam destek verdiğini tekrarlamıştır. Ayrıca, 21 Eylül 2001 tarihinde kararlaştırılan eylem planının uygulama aşamasının, önceden belirlenmiş olan takvim çerçevesinde ilerlediği de ortaya konmuştur. Ayrıca AB için önemli bir kavşak olan Laeken Zirve Sonuç Bildirisi’ne eklenen AB’nin Geleceğine İlişkin Bildiri’de, iki dünya savaşının ardından barışın sürekliliğinin sağlanması yönünde AB’nin ilerleme kaydettiği, AB’nin ekonomik bütünleşmesini tamamladığı belirtilmiştir. 10 yıl önce Maastricht Antlaşması ile ortaya koyulan siyasi bütünleşme hedefini gerçekleştirme yönünde; sosyal politika, istihdam, mülteciler ve göç politikası, polis ve adli işbirliği, dış politika gibi alanlarda emin adımlarla ilerlediği ifade edilmiştir. Bildiride AB’nin, sınırlarına ilişkin olarak küreselleşen ve hızlı değişim gösteren bir ortam ile karşı karşıya olduğu ifade edilmiş ve Berlin Duvarı’nın yıkılması ile birlikte insan haklarına dayalı bir sistem çerçevesinde istikrarlı ve sorunsuz bir yapının hakim olacağı beklentisinin 11 Eylül 2001 olaylarının yaşanması ile birlikte sona erdiği belirtilmiştir.

3.3. AB’de Saldırı Sonrası Yapılan Yasal Düzenlemeler ve ODGP Oluşumu:

3.3.1. 2580/2001 Sayılı Tüzük ve Tüzüğe İlişkin 2001/927/EC Sayılı Konsey Kararı

Laeken Zirvesi sonrası çalışmalarına hız veren Konsey, 27 Aralık 2001 tarihinde terörizmle mücadele çerçevesinde bazı kişi ya da örgütlere karşı kısıtlayıcı önlemlerin alınmasıyla ilgili 2580/2001 sayılı tüzüğü kabul etmiştir. Bu tüzük, daha çok terörizmin finansman boyutuna ilişkin önlemlerin alınmasıyla ilgili olmakla birlikte, tüzüğün ilgili maddelerinin bir an önce uygulanmasına yönelik gerekler de derhal yerine getirilmiştir. 28 Aralık 2001 tarihinde AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanarak yürürlüğe giren ve AT Anlaşması’nın 60., 301. ve 308. Maddeleri temel alınarak hazırlanan tüzükte şu noktalar dikkati çekmektedir:

- Üye ülkelerde bulunacak ve Konsey tarafından hazırlanacak bir listede belirtilen kişi, örgüt veya tüzel kişilikler ile alakalı olarak bu kişilere ait bütün fonlar, malvarlıkları, ekonomik kaynaklar dondurulacaktır. Bu kişi ve gruplar, dolaylı veya doğrudan hiçbir şekilde bu fonlara, malvarlıklarına, ekonomik kaynaklara ulaşmaları ve kullanmaları

engellenecektir. Ayrıca, üye ülkelerde terörist eylemlerin finansmanı için herhangi bir şekilde para toplanması ya da temini yasaklanacaktır.

- Terörist eylemlerin finansmanı için kullanılan kaynaklar dondurulacaktır.
- Terör örgütlerini organize eden, mali destek sağlayan ya da bu örgütlerin eylemlerine katılanlara üye ülkeler tarafından caydırıcı cezalar uygulanacaktır.
- Terörist grup ve eylemler için üye devlet topraklarının kullanılmasına izin verilmeyecektir.

Bu tüzüğün ekinde terörist kişi veya gruplarla ilgili bilgi vermeye ve bu kişi ya da gruplara ait hesapların dondurulmasına yetkili ulusal birimlere yer verilmektedir. 15 üye Ülke'nin yanında AT 'na da listede yer verilmiş olup yetkili ulusal otorite sayısı toplam 16'dır. Tüzük ile birlikte yayınlanan listelerin de katkısıyla AB Komisyonu, bir süre sonra yaklaşık 100 milyon Euro değerinde terörizmle ilgili şüphelenilen kişilere ait malvarlığının dondurulması ile karşı karşıya kalmıştır (Bunyan, 2005:6).

Yine aynı tarih ve 2001/927/EC Sayılı Konsey Kararı ile, bu yönetmeliğin uygulanacağı terörist kişi ve gruplara ilişkin bir liste yayınlamıştır. Bu liste ilk yayınladığında, aşırı dinci 2 terörist grubun ve 8 teröristin ismi yer almıştır. Bu listenin Konsey tarafından oybirliği ile değiştirilebileceği ya da listeye eklemeler yapılabileceği de belirtilmiş olup bugüne kadar Konsey tarafından 14 değişiklik yapılmıştır.

3.3.2. 2001/930/CFSP ve 2001/931/CFSP Sayılı Ortak Tutumlar

Üye ülkelerini terörizmle mücadelede yasal açıdan daha da yakınlaştırmayı amaçlayan AB, aynı zamanda politik açıdan bu ortak harekete zorlamak istemiştir. Böylelikle, saldırılar sonrasında, yine 27 Aralık 2001 tarihli terörizme karşı mücadeleye ilişkin kabul edilen 2001/930/CFSP289 ve özellikle terörist eylem tanımının yapıldığı 2001/931/CFSP290 sayılı ortak tutumlar da oldukça önemlidir. 2001/930/CFSP sayılı ortak tutumda;

- Terör örgütlerine ve teröristlere eylemlerinde kullanabileceği doğrudan veya dolaylı maddi destek sağlamanın suç kabul edilerek cezalandırılacağı,

- Terör örgütlerine veya terörist eylemlere doğrudan ya da dolaylı katılan, yardımcı olan, örgütlerin talimatları doğrultusunda faaliyet gösteren veya malvarlığı bu örgütler tarafından kontrol edilen gerçek ve tüzel kişilerin paraları ile malvarlıklarının dondurulacağı,
- Üye ülkelerin; terör örgütlerine, teröristlere, bunlara yardımcı olanlara ve doğrudan veya dolaylı bu insanların emri altına girenlere karşı hiçbir şekilde herhangi bir fon, malvarlığı, ekonomik kaynak, finansal işler ile ilgili faaliyet göstermemesi için önlemler alması gerektiği,
- Terör örgütlerinin insan ve silah temin etmelerine karşı diğer aktif veya pasif önlemler alınması gibi hususlar yer almaktadır.

Ortak tutum, 21 Eylül 2001 tarihinde kabul edilen eylem planı gibi kapsamlı bir yaklaşım içermektedir ve ortak tutumla AB, terörizme karşı mücadeledeki top yekün kararlılığını bir kez daha göstermiştir. Diğer yandan, üye ülkelerden terörizmle ilgili uluslararası sözleşmeleri ve protokolleri 2001 yılı sonuna kadar iç hukuklarına uygulamalarını isteyen ortak tutumun ekinde 1963'ten beri var olan ve uluslararası terörizmle mücadeleyi konu edinen 13 uluslararası sözleşmenin listesi yer almıştır. AB üyesi ülkelerin ancak 2001 yılı sonunda tüm dünyayı etkisi altına alan terörist saldırılar sebebiyle uluslararası terörizmle mücadele belgelerini tanıma konusunda uzlaşmaya varabilmeleri ve böyle bir öngörü hayli düşündürücüdür (Dedeoğlu, 2003:459).

Bu ortak tutumun ekinde de 13 terör örgütünün ve 29 teröristin isminin bulunduğu liste yer almıştır. Bu listenin de 6 ayda bir gözden geçirilmesi ve yeni eklemelerin yapılması açık hükme bağlanmıştır. Gözden geçirmeler 6 ayda bir olmasa da değişik periyotlarla yapılmış, Nisan 2005 itibariyle birbirini güncelleyen toplam 17 tane ortak tutum kabul edilmiştir.

3.3.3. Eurojust Biriminin Kurulması:

Cezai konularda adli işbirliğini geliştirmek amacıyla 29 Haziran 1998 tarihli Ortak Eylem Kararı ile oluşturulan Avrupa Adli Yargı Ağı (European Judicial Network - EJM), bu konuda çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Suçlarla etkili savaşım ve ülkeler arasında daha etkin ve süratli bir işbirliği yapılmasını amaçlayan Avrupa Adli Yargı Ağı, 1999 yılından bu yana her üye ülke tarafından görevlendirilen yüzü askın

temas noktası ile etkili bir çalışma sürdürmektedir. Temas noktaları aracılığı ile sağlanan işbirliğinin kapsamı ve işbirliğiyle ilgili eylemler ise; temas noktasının ulusal hukuku doğrultusunda yapılmaktadır. Adli Ağı Kuran Ortak Eylem; Schengen Uygulama Sözleşmesi çerçevesinde cezai işbirliğinin doğrudan doğruya ülke temsilcileri aracılığıyla geliştirilmesi fikrine dayanmaktadır.

Tampere Zirvesi sonuçlarınının 46. maddesi hükümleri uyarınca AB bünyesinde örgütlü suçlar ile daha etkin mücadele edebilmek için ve böyle bir ihtiyaç artık iyiden iyiye kendini hissettirdiği için Avrupa Adli İşbirliği Birimi'nin kurulması konusunda uzlaşmaya varılmıştır (Özcan, 2004:76). Eurojust'ın kuruluşundan önce Geçici Adli İşbirliği Birimi 19 Aralık 2000 tarihinde Konsey'in aldığı bir karar ile oluşturulmuştur.

Eurojust'ın yetki sahasına giren suç türlerinin; Europol Sözleşmesi'nde yer alan ve Europol'ün her zaman yetkisi altında bulunan suçlar ile bilişim suçları, sahtekarlık, rüşvet, kara para aklanması, çevre suçları, suç örgütü üyeliği ve bu suçlarla birlikte işlenmiş suçlar olduğu, ilgili Konsey Kararı'nın 4. maddesinde açıkça belirlenmiştir. Europol'ün yetkisi altında terörizm suçunun da bulunduğu göz önüne alınacak olunursa, adli işlemlere yön verecek Eurojust biriminin varlığı, AB'nin terörizmle mücadelesini etkili bir şekilde güçlendirmiştir. Bu da demek oluyor ki, artık AB'nin herhangi bir ülkesinde terör suçu olarak araştırılan ve kovuşturulan suçların, diğer üye ülkelerde de aynı şekilde araştırılması ve kovuşturulması yönünde önemli bir adım atılmıştır. Europol nezdinde daha çok polisiye tedbirler paralelinde ele alınan terörizmle mücadele alanı, Eurojust ile de yargısal düzlemde ele alınacak önlem ve uygulanacak tedbirlerle genişleyerek AB'nin bu konu üzerindeki ısrarını apaçık belirleyecektir.

3.3.4. AB Olarak Terörün Tanımlanması:

Üye ülkelerin bir kısmında terörizm ile ilgili düzenlemeler bulunmayan ve üye ülkelerin genelinin, terörizmle mücadele kapsamına giren suçları ceza kanunlarında genel suçlar bağlamında ele alan AB, bu duruma açıklık getirmek amacıyla Komisyon tarafından 11 Eylül 2001 saldırılarından hemen sonra uygun görülen Terörizmle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Karar Tasarısı'nı 2002 yılının Haziran ayında yasallaştırmıştır. 6-7 Aralık 2001 tarihli Adalet ve İçişleri Bakanları Toplantısı'nda da üzerinde durulduğu üzere, öncelikli olarak terörizmin temel unsurları ve verilecek cezalara ilişkin olan karar, terör gibi nitelikli bir suçun etkin, orantılı ve caydırıcı bir şekilde cezalandırılmasını

amaçlamaktadır. Bunun doğrudan sonucu olarak, AB üye ülkeleri arasında polis ve adli işbirliği kolaylaştırılacak ve üçüncü ülkelerle daha yakın bir işbirliği geliştirilecektir. Bahsedilen terör nitelikli suçların, AB sınırları dahilinde islenen ya da tasarlanan, hedefleri neresi olursa olsun ya da sadece üçüncü ülkelerin çıkarlarını hedeflese bile global nitelikteki bütün suçlar olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, bu suçların ve bu suçlara öngörülen cezaların tanımlamaları da yapılmakta olup üye ülkelerin ya da ilgili kurum ve şahısların yetki ve sorumlulukları da kararda yer almıştır (Kaya, 2005:57).

Çerçeve Karar'ın birinci maddesine göre; her üye ülke, kendi ulusal hukuklarına göre tanımlanmış olan, bir şahıs ya da grup tarafından bir veya birden fazla ülke ile bir uluslararası bir kuruluşun, kurumlarının ya da bir ülkenin halkını sindirmek veya o ülkenin siyasi, ekonomik ya da sosyal temelli yapısını ciddi şekilde değiştirerek islemez duruma getirmek ya da yıkmak amacıyla kasten işlenen;

a- Ölüme sebebiyet verebilecek şekilde bir kişinin yaşamına yönelik saldırılar,

b- Bedensel bütünlüğe verilen zararlar,

c- Adam kaçıрма ya da rehin alma,

ç- Devlet ya da kamuya ait tesisleri, kamuya ait ulaşım araçları, bilgi sistemleri de dahil olmak üzere alt-yapı imkanlarını, kıta sahanlığı üzerindeki sabit platformları, insan yaşamını tehlikeye atma veya büyük ekonomik kayba yol açma ihtimalinde kamunun kullanımına sunulmuş yerleri ve özel mülkiyeti geniş çapta yok etmeye neden olma,

d- Uçak, gemi ya da diğer ulaşım araçlarını kaçıрма,

e- Nükleer, biyolojik ya da kimyasal her türlü silah ya da patlayıcıların imal edilme, bunlara sahip olunma, bunların elde etme, nakletme ya da bunları başkalarına temin etme veya bu silah ve patlayıcılara yönelik araştırma ve geliştirme,

f- İnsan hayatını tehlikeye sokacak biçimde her türlü tehlikeli maddeyi insanlara ya da çevreye zarar vermek amacıyla kullanma veya yangın, sel ya da patlamalara sebebiyet verme,

g- İnsan hayatını tehlikeye sokacak biçimde su, enerji ya da diğer temel olanakların kullanımına müdahale etme veya bunların dağıtımına engel olma, gibi suçların terörist

suçlar olarak kabul edilerek cezalandırılmaları için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacaktır (Peers, 2000:113).

Madde içeriği incelenecek olursa söz konusu suçların kasten isleneceği özellikle belirtilmiş olup, aslında genel anlamda normal olarak islenebilecek sıradan suç eylemleri, bahsedilen çerçevede islenmek kaydıyla terör suçu haline getirilmiştir. Aslında, Çerçeve Karar'da doğrudan bir terörizm tanımlaması yapılmamıştır. Karar'ın dayandığı temel kavram terör suçu kavramı olduğundan, belirtilen suç eylemleri üzerinden ortak bir konsept oluşturulmaya çalışılmıştır. Karar'ın karakteri analiz edildiğinde, AB kurumlarına, üye ülkelere, üçüncü ülkelere ve diğer uluslararası kuruluşlara yapılan saldırılar, terör suçu kabul edilmektedir. Karar'da, daha hafif nitelikli eylemler için asgari 2 yıl ya da 4 yıl, sonuçları itibarıyla çok ağır nitelikte olan eylemler için ise asgari 15 ya da 20 yıl ceza öngörülmektedir. Karar, terör nitelikli saldırının devlet ya da hükümet başkanları, bakanlar, uluslararası düzeyde korunması gereken diğer şahıslar, seçilmiş milletvekilleri, bölgesel ya da yerel yöneticiler, yargıçlar, savcılar, adli görevliler ya da kamu görevlileri ve polis kuvvetlerine yönelik olması halinde, bunu cezayı ağırlaştırıcı bir sebep sayılmasını öngörmektedir.

3.3.5. Avrupa Tutuklama Emri :

Diğer atılan önemli bir adım ise ATE ve Üye Ülkeler Arasında Teslim Prosedürlerine Dair Konsey Çerçeve Kararı'nın kabul edilmesidir. Suçluların iadesi usulünün uygulanmasının zor olması, iadenin çok zaman alması, bazen yargılamayı ve cezalandırmayı imkansız hale getirdiğinden, yeni ve daha etkili bir çözüm yolu Birlik içerisinde aranmaya başlanmıştır. Nitekim, Amerika'da ve Avrupa'da olduğu kadar dünyanın bir çok bölgesinde en önde gelen tehdit algılaması haline gelen uluslararası terörizm ile ilgili olarak, teröristlerin AB'nin üye ülkelerindeki farklı hukuksal sistemlerinden yararlanarak adaletten kaçmalarını engellemek ihtiyacı da gün geçtikçe ayyuka çıkmış olması da, Çerçeve Karar ile üye ülkeler arasındaki karmaşık ve gecikmeye neden olan önceki suçluların iadesi prosedüründe köklü değişikliğe gidilmiş, siyasi suçlu gibi uygulamayı engelleyici bir takım kavramların da yer almadığı bir yasal düzenleme yapılmıştır. Diğerlerine nazaran daha kolay bir prosedür sağlayan olan ATE, hem zaman yönünden tasarruf sağlamakta hem de bu yönüyle gereksiz gözaltı sürelerini azaltarak temel hak ve hürriyetler açısından yapılan tartışmaları en aza indirmiştir. Yeni

sistem ile ÖGA Alanı'nda adli ve polis işbirliğini basitleştiren, üye ülkeler arasında karşılıklı güvene dayanan, suçluların iadesini kolaylaştıran ve adli kurumlar arasında teslim prosedürlerini düzenleyen bir yapı oluşturulmuştur.

AB genelinde geçerli tek suçluların iadesi prosedürü getiren ATE ve Üye Ülkeler Arasında Teslim Prosedürlerine Dair Konsey Çerçeve Karar'ın gereklerini, 2004 yılı itibari ile İtalya hariç bütün üye ülkeler yerine getirmiştir. Çerçeve Karar'la ilgili bazı gerekçeleri olan İtalya ancak 12 Nisan 2005 tarihinde Çerçeve Karar'ı yürürlüğe sokmuştur (Özcan ve Yardımcı, 2005:217).

3.3.6. ODGP ve Terörizmle Mücadele:

3.3.6.1. Giriş :

Şüphesiz dünya tarihinin en önemli ve başarılı ekonomik entegrasyonu olan Avrupa Birliği, ikinci sütununu oluşturan Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını uygulamaya koyarak, uluslararası sistemde yükselen bir siyasi güç olmayı amaçlamaktadır. Özellikle dış politikanın ayrılmaz bir ögesi olan savunma ve güvenlik konularıyla da yakından bağlantılı olarak ekonomik dev, siyasi küre olarak ifade edilen Birliğin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının oluşturulması yönünde attığı adımlar birliğin siyasi geleceği açısından da çok önemlidir. Bu nedenle Avrupa Güvenliği açısından, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasını anlamak için, Avrupa Birliği'nin Tek Senet ile başlayan ve Maastricht Antlaşması ile hukuki nitelik kazanan ortak dış politikasının incelenmesi gereklidir.

3.3.6.2. ODGP Oluşumunun Gelişim Süreci:

Avrupa siyasi işbirliğinden daha ileri düzeyde işbirliği öngören ODGP, Maastricht Antlaşmasıyla, AB'ni oluşturan üç sütundan birisi olmuştur. Bu anlaşmayı takip eden diğer anlaşma ve zirve kararlarında da ODGP 'nin içeriğinin genişletildiği görülmüştür.

a- Maastricht Antlaşması:

AB Anlaşması olarak da isimlendirilen Maastricht Antlaşması, radikal değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Avrupa Tek Senedi ile gelen “ *siyasal işbirliği*” kavramı metinden çıkarılmış ve yerine “*siyasal birlik*” kavramı konulmuştur. Siyasal birlik kavramı ile ortak dış politika ve ortak savunma politikası hedeflenmiştir. Maastricht

Antlaşmasına göre ODGP 'nin hedefleri şu şekilde belirtilmiştir: (Gürkaynak, 2004:172).

- Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak
- Birliğin ve üye ülkelerin güvenliklerini her bakımdan güçlendirmek
- Barışı korumak ve uluslararası işbirliğini güçlendirmek
- Uluslararası işbirliğini güçlendirmek
- Demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına ve temel hak özgürlüklere saygıyı geliştirmek.

Maastricht Antlaşması J.4,1. maddesine göre ODGP zamanla, ortak savunmayı da içine alacak şekilde AB güvenliğine ilişkin tüm konuları kapsayacaktır. Bunun yanı sıra J.4,2. maddede de BAB 'ın Birlik tarafından savunma konularında yetkilendirildiği açıklanmıştır Böylece, Maastricht Antlaşmasında Batı Avrupa Birliği'nin Avrupa Birliği'nin savunma kanadında faaliyet göstermesi kararı alınmıştır. Böylece, ortak dış politikaya savunma boyutu da eklenmiştir.

b- Amsterdam Antlaşması:

Maastricht Antlaşması'nda eksik kalan bazı yanların tamamlanması için, Haziran 1997'de kabul edilen ve Ekim 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması'nın 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girmesiyle, ODGP alanında bazı kurumsal değişiklikler yapılmıştır. Amsterdam Antlaşması'nın Avrupa güvenliğine 12. madde ile getirdiği 2 yeni önemli nokta vardır. Bunlar ortak strateji ve ortak eylem kararıdır. Ayrıca Amsterdam Antlaşması'nın 18. maddesi Avrupa'da güvenlik ve savunma konularını yürütmeyi AB Başkanlığına vermiştir. Ayrıca AB ortak dışişleri ve güvenlik politikası yüksek temsilciliği makamı da resmen kurulmuştur. Amsterdam Antlaşması'nın 17. maddesinde, BAB 'ın AB Konseyi kararı ile AB'ye entegre edileceği kabul edilmiştir (Çakmak, 2003:231). Ayrıca ODGP 'ni etkileme çerçevesinde ağırlık üye ülkelerin dışişleri bakanlarından alınarak, Brüksel'deki Daimi Temsilciler Komitesine verilmiştir. Böylece Amsterdam Antlaşması'nın, ağırlığın birlik doğrultusunda kullanılmasını hedeflediği görülmektedir. Yani ODGP 'nin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında Siyasi Komite değil Konsey Genel Sekreterliği yetkilidir. Tüm bunların yanı sıra,

Amsterdam Antlaşması'nın bir özelliği de güvenlik ve dış politikayı yakın ilişki içine sokmasıdır. Amsterdam Antlaşması Madde 13'te dış politikanın yapısına “*Ortak strateji*” kavramı ile bir mekanizma daha getirmiştir. Ortak strateji üye ülkeler arasında dış politikada ortak payda da buluşmak amacıyla, devlet ve Birlik tarafından belirlenen, fakat nitelikli çoğunluk sistemiyle Konsey tarafından idare edilecek amaçların, sürenin ve araçların, ortak pozisyon ve ortak eylem aracılığıyla uygulanmasıdır (Efeler, 2004:97).

3.3.6.3. ODGP 'nin Temel Özellikleri:

ODGP 'nin temel özelliklerini, üç temel madde ile açıklayabiliriz. Bu üç madde tamamıyla ODGP sürecinde oluşturulan politikanın özelliklerini yansıtmaktadır.

a. Hükümetlerarası Yapı: Avrupa Birliği içerisinde, geçmişten günümüze ve özellikle anayasa oluşturulması çabaları ile birlikte en fazla tartışılan konu gelecek perspektifinde, Birliğin uluslar üstü mü, hükümetler arası bir yapı mı göstereceğidir. ODGP 'nin oluşturulması öncesinde, üye ülkelerin üzerinde uzlaşamadığı konuların basında bu politikanın temel yapısının nasıl olacağı üzerine olmuştur. Fransa ve Almanya'nın basını çektiği ülkeler, dış politikanın ileride oluşturulabilecek ortak savunma politikası için bir temel olacağını ve bu nedenle dış politika konusunda daha etkin bir bütünleşme oluşturulmasını öngörmüşlerdir. Ancak İngiltere ve diğer Atlantikçi ülkeler, bu durumun ABD'nin Avrupa savunmasında yerinin korunması konusunda ısrarcı olmuşlardır. Bu nedenle oluşturulan ODGP, ASİ 'nin hükümetler arası yapısını sürdürmüştür.

Maastricht Antlaşması, ODGP 'nin işleyişini AB'nin uluslar üstü yapısının dışında bırakmıştır. Bu nedenle, Kararların alınması ve uygulanması üye ülkelere bağlı olmakta ve karar alma sürecinde hükümetler arası konferanslar etkin olmaktadır.

b. ODGP ve Güvenlik Boyutu: ASİ ile temelleri atılan ODGP 'nin Maastricht Antlaşması sonrası bir boyutu da savunma ve güvenlik konuları olmuştur. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) olarak isimlendirilen ODGP'nin savunma ve güvenlik boyutu, soğuk savaş sonrası NATO belgelerine giren, NATO'nun Avrupa kanadı anlamına gelen Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'nden (AGSK) bütünüyle farklıdır. Bu nedenle konumuz gereği Avrupa Birliği üyelerinin Avrupa'da NATO

dışında, kendi savunma ve güvenliklerini kendilerinin sağlamasını öngören AGSP, son bölümde ayrıntılarıyla incelenecektir. Burada belirttiğimiz, kuruluşunda itibaren ilk kez ortak savunma boyutunun vurgulanmasıdır. Güvenlik konusu, ODGP ile beraber ilk kez yazılı metinlere girmiştir.

c. Nice ve Amsterdam Antlaşmalarıyla Getirilen Yenilikler: Amsterdam Antlaşması, ODGP uygulanış tarzını radikal bir şekilde değiştirmemiştir. Topluluk kurumlarından Parlamento'nun politika belirlemede ve karar almada bir etkisinin olmaması, ODGP kapsamında alınan kararların Adalet Divanı'nın yargı yetkisine tabi olmaması, Konsey'in ODGP 'de temel belirleyici kurum olmaya devam etmesi gibi yaşamsal öneme sahip değişikliklerin yapılmadığı görülmektedir. (Özcan, 2005:57) Böylece ODGP 'nin hükümetler arası yapısı korunmuştur. Amsterdam Antlaşması ile “*yapıcı çekimserlik*” uygulamasına geçilmiştir. Buna göre kararların alınması yine oybirliğine dayanmakta, ancak çekimser kalmak isteyen üyelerin kararda yer almamaları, kararı etkilemeyecektir. Amsterdam Antlaşması ile ODGP Yüksek Temsilciliği makamı da kurulmuştur. Ekim 1999'da Konsey kararıyla yüksek temsilcilik görevine 5 yıl için Javier Solana getirilmiş ve görev süresi 2004 sonunda bir dönem daha uzatılmıştır. Bu makamın temel görevi, ODGP alanında AB'yi temsil etmek olarak açıklanmıştır.

ODGP işleyişinde yenilik getiren bir diğer anlaşmada Nice Anlaşması'dır. Daha çok genişlemiş AB'de kararların alınmasında etkinliğin artırılmasıdır. Nice Anlaşması ile “*güçlendirilmiş işbirliği*” kavramı kabul edilmiştir. Ancak ODGP alanında öngörülen güçlendirilmiş işbirliği yönteminin kapsamı çok sınırlı tutulmuştur. Buna göre, ODGP alanında, AB'nin alandaki ortak eylem ve veya tutumlarının uygulamaya konulmasına yönelik olacağı, askeri ve savunma alanlarını doğrudan etkileyebilecek konulara uygulanmayacağı belirtilmiştir. Burada güçlendirilmiş işbirliği, AB içerisinde 8'den fazla üye ülkenin ülke kendi aralarında işbirliğine vardığı takdirde diğer üye ülkeleri beklemeksizin daha yakın ilişkiye girmelerini ifade etmektedir (TR-AB Karma Komisyonu, 2003).

3.3.6.4. AGSP:

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik olarak gerçekleştirilen Terörist Saldırıları sonrasında AB tarafından 21 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen AB Konseyi'nin

olağanüstü toplantısında ortak dış politika ve güvenlik politikasının gereksinimlerine ilişkin eksikliklerin tamamlanması ve operasyon kabiliyetine sahip bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) oluşturulması yönündeki irade ortaya konmuştur ve AB Konseyi tarafından bu politika resmen onaylanmıştır. Açık bir şekilde görülmektedir ki, 11 Eylül saldırılarının kıta Avrupa'sındaki izdüşümü, AB Konseyi'nin ortak dış politika ve güvenlik politikaları geliştirme bağlamında tetikleyici bir misyon üstlenmiştir (Özlem, 2005).

AGSP 'nin beş temel özelliği bulunmaktadır. Öncelikle AGSP Petersberg görevleri ile sınırlandırılmıştır. Petersberg görevleri olarak adlandırılan; insani görevler, arama kurtarma faaliyetleri, barış koruma operasyonları ve barış inşası faaliyetleri dahilinde kriz yönetimi ve güç kullanımı görevleri ile sınırlı tutulmuştur. Bu çerçevede, AB'nin kolektif savunma ve otomatik müdahaleyi düzenleyen Washington Antlaşması'nın 5. Maddesi ile Brüksel Antlaşması'nın 5. maddesi konusunda hiçbir fonksiyon üstlenmemiştir. Söz konusu fonksiyon NATO bünyesinde ve BAB bünyesinde tutulmuştur. (Özen, 2001:2). AGSP 'nin Petersberg görevleriyle sınırlı tutulmasının en temel nedeni de soğuk savaş sonrası değişen güvenlik ortamı nedeniyle, risklerin artık belli bir Tehditte kaynaklanmamasıdır. Soğuk savaşın askeri tehdidi içeren özelliği yerini, çatışmaların önceden önlenmesini de içeren kriz yönetimine bırakmıştır. Bu nedenle klasik tehdit ile kriz yönetiminin etkin şekilde sürdürülebilmesi olanaksızdır. AGSP 'nin ikinci temel özelliği de, BAB 'ın operasyonel faaliyetlerinin AB içine alınmasıdır (Özen, 2001:2). Nice Zirvesi, BAB 'nin operasyonel faaliyetlerinin AB içine alınmasını karara bağlamıştır. Bu bağlamda, 1994'ten beri NATO içerisinde geliştirilen ve esas itibarıyla BAB 'ın varlığına dayanan AGSK büyük yara almıştır. AB, AGSK' nin temel unsuru ve NATO ittifakının Avrupa ayağını oluşturmuştur. Ancak AGSP 'nin en önemli getirilerinden biri, AGSK 'nın bir hükmünün kalmaması olmuştur. AGSP 'nin öne çıkan diğer bir unsuru da AB'nin karar verme otonomisi ve örgütsel çerçevesinin korunmasıdır. Buna göre, AB'nin güvenlik ve savunma konularında karar alırken otonomi prensibine saygı gösterilmesi gereği ilk olarak Saint-Malo Deklarasyonu'nda belirtilmiştir. Daha sonraki AB Zirveleri'nde de bu yönde kararlar alınmıştır. Burada ifade edilmek istenen, AB'nin NATO'dan bağımsız olarak kararlarını alacak ve uygulayacak olmasıdır (Özen, 2001:3).

AGSP 'nin dördüncü özelliği “*Acil Müdahale Gücü*”nün oluşturulmasıdır. AB, Helsinki Zirvesi'nde bir acil müdahale kuvvetinin kurulmasını kararlaştırmıştır. Bu noktada, acil müdahale kuvvetinin “*Avrupa Ordusu*” olmadığına altını çizmekte de yarar vardır. Bu askeri gücün sadece operasyon zamanında toplanması planlanmıştır ve sadece Petersberg görevleri için kullanılması hedeflenmiştir. Brüksel'de 20 Kasım 2000'de yapılan “Askeri Taahhüt Konferansı” ve sonrasında ilan edilen bildiri ile bu kuvvet için 100 bin kişilik bir rezerv oluşturulması kararı kabul edilmiştir (Özen, 2001:3).

AGSP 'nin besinci özelliği NATO imkan ve yeteneklerinden otomatik olarak yararlanılmasıdır . AB ülkelerinin büyük operasyonlar yürütebilecek planlama, komuta kontrol, lojistik, istihbarat, muhabere vb. imkân ve kabiliyetleri yoktur. Dolayısıyla, çok küçük ölçekli operasyonlar hariç olmak üzere, orta vadede AB'nin yapacağı bir operasyonda, NATO imkan ve yeteneklerine başvurması kaçınılmazdır. Böylece, AB'nin müdahale etmek istediği bir krizde, Kuzey Atlantik Konseyi'nin onayıyla birlikte, NATO olanaklarının kullanılacağı esası belirlenmiştir.

3.3.6.5. AGSP Gelişim Seyriyle Alakalı Zirveler:

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP), özellikle Saint Malo Toplantısı sonrası Avrupa'nın gündemine gelmiştir. Dönemin güvenlik açısından soğuk savaş dönemiyle farklı bir yapıda olması, özellikle Balkanlar'da yaşanan etnik çatışmalar, AB'nin bu gibi sorunlara müdahalesini gündeme getirmiş, bu nedenle 90'ların sonunda AB zirve kararlarında, sıkça AGSP 'ye vurgu yapılmıştır. AGSP 'nin AB'nin geleceği açısından önemi büyüktür. Birlik entegrasyonunun dış politikayı ve en önemli boyutu olarak ortak güvenliği de içine alarak genişlemesi, şüphesiz AB'nin dış ilişkilerde etkinliğini arttıracaktır. Bahse konu zirvelerde öne çıkan bir gelişme, önceleri hep NATO içindeki AGSP 'den söz edilirken, onun yerine artık bir ortak AGSP hakkında açıklamalar yapılmasıdır. Gözlemlenen tüm farklılığı, yani kimlikten politikaya geçiş ortak güvenlik ve savunma konusunun sadece kavramsal düzeyde tartışılır olmaktan öte, uygulamaya da konulacağına habercisi olmuştur (Ülger, 2005). AB'nin ODGP 'nin güvenlik ve savunma boyutuyla ilgili kararlar ilk kez ODGP 'nin oluşturulduğu Maastricht Antlaşması ile başlamıştır. Bunun ardından toplanan hemen hemen tüm zirvelerde AGSP konusunda yeni düzenlemelere gidildiği görülmektedir.

a-Maastricht Antlaşması

b-Amsterdam Antlaşması

c-Köln Zirvesi

ç-Helsinki Zirvesi

d-Nice Zirvesi

e-Feira Zirvesi

f-Leaken Zirvesi

g-Sevilla Zirvesi

ğ-Kopenhag Zirvesi

h-Selanik Zirvesi

ı-Brüksel Zirvesi

3.3.6.6. Terörle Mücadele ve AGSP:

AB'nin terörizmle mücadelesinin diğer bir ayağını Ortak Güvenlik ve Dış Politikası (ODGP) oluşturmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra kabul edilen eylem planında; AB'nin ODGP ve AGSP dahil bütün politikaları ile koordineli ve çok disiplinli bir yaklaşım sergileyeceği belirtilmiştir. Küresel bir hal alan terörizmle mücadele etmek amacıyla dış politikanın da bir araç olarak kullanılması gerektiğine karar veren AB liderleri, 2002 Haziranı'nda gerçekleştirilen Sevilla Zirvesi sonucunda yayınladıkları deklarasyonla ODGP'nin AGSP'de dahil olmak üzere genel politikalarında terörizmle mücadelede önemli bir rol oynaması gerektiği ifade etmişlerdir. Deklarasyonda, terörizm ve terörizmle mücadele konusuna oldukça geniş yer ayıran AB, özellikle 11 Eylül 2001'den sonra AB'nin terörizmle mücadelede ortak bir koordinasyon halinde ve disiplinler arası bir yaklaşımı geliştirmek için hareket etmesi gerektiğinin altını çizmiştir. AB'nin ABD ve diğer ortaklarıyla terörizmle mücadele konusunda sonuna kadar işbirliğini sürdüreceği belirtilen bildiriye, AB'nin terörizmle mücadele konusunda ve AB'nin dış ilişkileri boyutunda bazı somut önlemlerin alınmasına karar verildiği kaydedilmiştir. Bu önlemler arasında, çatışmaların engellenmesi için AB enstrümanlarının güçlendirilmesi, üçüncü ülkelerle terörizmle mücadele ve silahsızlanma konusunda siyasi diyalogun geliştirilmesi, AB'nin bundan

sonra üçüncü ülkelerle yapacağı anlaşmalara terörizm karşıtı ifadelerin eklenmesi ve üçüncü ülkelerle olan ilişkileri bu ülkelerin terörizme karşı aldıkları tavır doğrultusunda tekrar gözden geçirmek ve terörle mücadele karşısında olumlu tutum sergilemeyen ülkelere bazı gerekli önlemlerin almak olacağı sıralanmıştır. Bununla birlikte AB'nin uluslararası yapı ve organizasyonlarla da terörizmle mücadelede ortak zeminde hareket edeceği belirtilmiştir. Diğer yandan ODGP 'de AB'nin attığı en önemli adım olan ve AGSP 'yi bu alanda ne şekilde kullanması gerektiğini açıklayan belge, Avrupa Güvenlik Stratejisi'dir. Bu belge, AB'nin terörizmle mücadelesini ODGP alanında da yürüteceğinin en somut belgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. AB, ODGP Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından hazırlanan ve "Daha iyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa - Avrupa Güvenlik Stratejisi" başlıklı bu belge, 2003 yılı Aralık ayında Brüksel'de AB üyesi ülkeler devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla düzenlenen zirve toplantısında onaylanmıştır. 12 Aralık 2003'te Zirve tarafından benimsenen belge, AB üyesi devletlerin daha iyi ve güvenli bir dünya nasıl oluşturulabileceğine dair ortak vizyonlarını paylaştığı ve tartıştığı ilk Zirve olma özelliğine de sahiptir. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terörist saldırılar sonucu tüm dünyayı geniş çapta etkileyen güvenlik sorunları, bunun verdiği güvenlik bunalımıyla artan uluslararası terörizm ve kitle imha silahlarının verdiği tehdit, AGSP 'nin gelişim süreci ve ABD'nin Irak'a müdahalesinde AB üye ülkeleri arasında yaşanan uyum sorunu, belgenin hazırlanmasının ana sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Belge'de; "Herhangi bir AB üyesi ülkenin sıcak savaş gibi top yekün bir saldırıya hedef olma olasılığı ortadan kalkmış gibi görünmekle beraber, Avrupa Ülkeleri daha çeşitli, yani daha az görünür ve daha az öngörülebilir tehditlerle karşı karşıyadır. Avrupa'nın maruz kaldığı bu tehditler de; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, siyasi sorunları olan devletler ve organize suçlardır" şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır (Buharlı, 2004:18).

Bu tehditlerin, AB'nin askeri ve politik gücünün eksikliği karşısında ekonomik gücünün ön planda olmasının da etkisiyle ortaya çıktığı da ayrıca belirtilmiştir. Daha önceden bu şekilde açık bir stratejinin belirlenememiş olması, AB üyesi ülkeler arasında bir dış politika belirsizliğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. AB'nin küresel aktör rolünün iyi bir şekilde belirlenmesi gerektiği üzerinde önemle durulmasını ifade eden belge, AB olarak yeni tehditlerin üstesinden gelinirken fırsatlardan da üst seviyede faydalanılması

gerektiğini açıkça belirtmiştir. Dünyanın sorunlu bölgelerindeki yönetim bozuklukları ve siyasi çalkantılara karşı AB'nin kayıtsız kalmaması gerektiği üzerinde duran Belge'nin, konumuz itibarıyla terörizmle mücadeleye de önem vermesi oldukça memnuniyet vericidir. Terörizm, belgede Terörizm ve Temel Sebepleri başlığı altında yer almış, bunun temelinde ise yeni gelişen uluslararası terörizmin yanında kıta içindeki terörist faaliyetlere de önem verildiği olduğu değerlendirilmiştir (Göral, 2005:91).

Belge, AB'nin, küresel güvenliği sağlamada sorumlu olduğunu ifade etmiş ve terörizmin tüm dünyada olduğu gibi, Avrupa güvenliğine de yönelik en önemli tehdit haline geldiğini belirtmiştir. Belgeye göre küresel bir anlam kazanan terörizmin son şekli, aşırı dinle bağlantılı şiddeti içeren bir terörizmdir. Terörizmin dini şiddetle ilişkilendirilmesinin ve sebeplendirilmesinin asıl sebebi de Belge'de, modernleşmenin dine aykırı olduğu görüşünün kitleleri etkileyerek kültürel, sosyal ve siyasi yönde yaptığı baskı ve bölgesel etnik çatışmalar olarak nitelendirilmiştir. Genç nüfusun bu yöndeki modernleşme karşıtı hareketi de tehdidin boyutunun artmasına sebep olmaktadır. Avrupa'nın hem hedef hem de kaynak olarak ifade edildiği belgede; terörist grupların kitle imha silahlarına sahip olmalarının tehlikesine, organize suç örgütlerinin terörizmle ilişkili olduğuna ve terörist şebekelerin artık daha tehlikeli olduğuna dikkat çekilmektedir. Avrupa'nın hedef olarak seçilmesi; dünya genelinde Avrupalılara yönelik saldırıların meydana gelmesi, kaynak olarak belirlenmesi ise bazı üye ülkelerde 11 Eylül 2001 saldırılarının sorumlusu olarak kabul edilen El-Kaide örgütüyle bağlantılı hücrelerin tespit edilmesi etkisiyle Belge'de yer almıştır. Çağdaşlaşmanın baskısı, kültürel, sosyal ve siyasi krizler ile değişik toplumdaki genç insanların yabancılaşması olarak belirlenen terörizm kaynaklarının, Avrupa toplumları içerisinde de yer aldığı vurgulanan strateji belgesi, terörizmin askeri olmayan sebeplerden kaynaklandığını, dolayısıyla askeri yöntemlerle çözümlenebilecek bir sorun olmadığını, terörizmle etkin mücadele etmek için artık istihbarat, polis, adli ve askeri ve diğer alanlarda işbirliğinin zorunlu hale geldiğini ifade etmiştir. Askeri yöntemlerin sadece savunma amacıyla kullanılması gerektiği, belgenin bu konuda belirlediği vizyonun temelini oluşturmaktadır. Zira ABD'nin 11 Eylül 2001 saldırılarından hemen sonra NATO Anlaşması'nın 5. maddesine göre Afganistan'a müdahalesinin bu çerçevede ele alınmış olması, yani savunma amacıyla müdahalenin meşruluk kazanması sonucu AB'nin ABD'ni desteklemesi, ancak Irak'a terörizmle mücadele amacıyla ve bu

nedenle kitle imha silahları bulunduruyor iddiasıyla yapılan müdahalede AB'nin ciddi sorunlar yaşaması, bu belgede birleştirilerek somut hale getirilmiştir. Terörizmle mücadelenin askeri yöntemlerle yapılmayacağını farkında olan AB, bu şekilde yapılacak mücadelenin her bakımdan olumsuz sonuçlar doğuracak nitelikte olacağını da çok iyi şekilde benimsemiştir. Zira terörizmle mücadele, ekonomik, sosyal ve hukuki boyutlarıyla ele alınması gereken en önemli iç güvenlik sorunlarından. Askeri yöntemlerin bir orantısızlık ve dengesizlik sorunu ortaya çıkaracağı ve temel hak ve hürriyetlere telafisi zor sorunları gün yüzüne çıkaracağı gayet açıktır. AB'nin terörizmle mücadelesinin ODGP boyutunda da ele alınması, AB'nin geniş çerçeveli bir mücadele anlayışına sahip olduğunun bir göstergesidir ve elbette ki olumlu bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Ancak bu boyutta yapılacak mücadelenin iç güvenliğe sağlayacağı katkının, üçüncü ülkelerle ve uluslar arası kuruluşlarla ortak zeminde hareket etmeyle ve AB'nin ve üye ülkelerinin adli ve polis birimlerinin üçüncü ülkelerle ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğine gitmeleriyle, yani dış politika boyutuyla ivme kazanacağı, askeri tedbirlerin kullanılmasıyla da söz konusu ivmede olumsuz kazanımlar meydana gelebileceğini görülmektedir.

3.4. Madrid ve Londra Terörist Saldırıları:

3.4.1. Madrid Terörist Saldırıları :

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terörist saldırıların ardından AB, ABD'ye yakınlığını sürekli olarak dile getirmiş ve olaylarla ilgili olarak ABD'nin acısını paylaştığını söylemiş, bunun yanında ABD'nin terörizmle mücadele yönünde ele aldığı birçok girişimde ABD ile birlikte olduğunu göstermeye çalışmıştır. Bunun yanında AB, terörist eylemlerin bütün batılı ve demokratik ülkeleri tehdit eden bir unsur olduğunu tanımış, bu yönde girişilecek mücadelenin işbirliği ve dayanışma içerisinde olması gerektiği üzerinde ısrarla durmuştur. Ancak, yapılanlara rağmen, AB tarafından bu süreçte somut adımların atıldığı da söylenemez.

1 Mart 2004 sabahı Madrid'de meydana gelen El Kaide bağlantılı bombalı saldırılarda 200'e yakın kişi hayatını kaybetmiş ve 1200'den fazla kişi de yaralanmıştır. Saldırıların sonrasında ülkede 3 gün yas ilan edilmiştir. Madrid'de iki milyon olmak üzere ülke genelinde on bir milyon kişi, kendilerini sindirmeye çalışan teröre rağmen bundan

önceki terör saldırılarında olduğu gibi sokakları doldurarak terörizme lanet okumuşlardır (Yılmaz, 2006:133).

Saldırıları 11 Eylül 2001'de ABD'de yaşananlar benzer şekilde sabah saatlerinde ve insan yoğunluğunun en fazla olduğu bir zamanda gerçekleştirilerek etkili bir mesaj verilmesi amaçlanmıştır. Bu saldırılarla, insan hayatının en temel ilke olduğu AB üyesi bir ülkede yaşayan insanlar hedef alınmış, terörist eylemlere karşı en gelişmiş ülkelerin bile huzur ve güvenliğinin sağlanmasında aciz kaldığı mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Saldırıları, AB'nin o döneme kadar olan politikasını esaslı bir şekilde gözden geçirmesine sebep olmuş ve sonraki süreçte daha hızlı ve etkin bir şekilde hareket etme düşüncelerini ortaya koymuştur. Birlik nezdinde o zamana kadar yapılanların, yasal düzenleme ihtiyacını gidermekten öteye gitmediği anlaşılmıştır. Olaylardan sonra 19 Mart 2004'te olağanüstü toplanan Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi ile de, terörizmle mücadelede daha önce alınan önlemlerin uygulamaya konmamasının sıkıntısının çekildiği belirtilmiş, bu önlemlerin derhal güçlendirilerek işlevsel hale getirilmesi yönünde karar alınmış ve işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik vurgu yapılmıştır. Bakanlar, AB'de terörizm konusunda uzman bir koordinatör belirlenmesi, bürokratik engellerin aşılması gibi hedefler üzerinde görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Toplantıda, 25-26 Mart 2004 tarihinde yapılacak olan AB liderler zirvesinde sunulacak olan AB Komisyonu'nun eylem planının; NATO'nun dayanışma ilkesinin benzerinin kabul edilmesi, ortak sabıka belgeleri ve veri bankaları oluşturulması, terör örgütleri listesine alınacaklara ilişkin kararların oybirliğiyle değil oy çokluğuyla alınması, bu listenin gizli tutulması gibi boyutlarda ele alınması konusu da görüşülmüştür. Bunun hemen sonrasında, AB Devlet ve Hükümet Başkanları, 25-26 Mart 2004 tarihlerinde Brüksel'de, Lizbon Stratejisi ile AB içindeki ekonomik, sosyal ve çevresel şartlara ve AB'nin terörizmle mücadele stratejisine ilişkin yıllık toplantısını gerçekleştirmiştir. İspanya saldırılarından sonra ilk kez toplanan Avrupa Konseyi, zirve toplantısıyla, AB'nin terörizme karşı mücadelesindeki bugün için de temel yapıtaşlarından kabul edilebilecek ve aşağıda detaylı bir biçimde incelenecek olan Terörizmle Mücadele Deklarasyonu'nu kabul etmiştir (Avrupa Konseyi Kararları, 2004).

3.4.1.1. Terörizmle Mücadele Deklarasyonu :

25-26 Mart 2004 tarihinde toplanan Avrupa Konseyi Zirvesi sonucu kabul edilen Terörizmle Mücadele Deklarasyonu ile liderler ilk olarak, saldırıda hayatlarını kaybedenlerin aileleri ve İspanyol Halkı ile birlikte aynı acıyı paylaştıklarını ve dayanışma içinde olunduğunu belirtmişlerdir. Yine, Birlik ve üye ülkelerin Birlik'in temel ilkelerine, BM Şartı'na ve BM Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı kararı ile ortaya konmuş prensiplere aykırı biçimde yapılan her türlü terörist saldırıyla mücadele için elinden gelen her şeyi yapacağı taahhüt edilmiş olup her hangi bir ülkeye yapılan terörist saldırılar karşısında, uluslararası toplumun bütünüyle etki altına kalacağı bildirilmiştir. Deklarasyon, asıl olarak AB ülkelerinin dayanışmasını ve kararlılığını yansıtmaktadır. O tarihte taslak halinde bulunan Anayasa çalışmalarına da atıfta bulunan Konsey, üye ülkelerin terörist saldırılar karşısında dayanışma ruhu içinde müşterek hareket etmelerini istemiştir. Bu konudaki görüş de sözü geçen deklarasyona ekli bir şekilde zirve sonuç bildirgesinde yayımlanmıştır. Zira, 18 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen Anayasa'daki ÖGA Alanı ile ilgili en orijinal hüküm, daha önceki kurucu anlaşmalarda yer almayan dayanışma maddesidir. AB Anayasası'nın I-43. maddesinde yer alan bu hükme göre; "herhangi bir ülkenin terörist saldırılardan kaynaklanan bir felaketin kurbanı olması durumunda Birlik ve üye ülkeler bir dayanışma ruhu içerisinde hareket ederler. Birlik, üye ülkelerin bölgelerindeki terörist tehdidin önlenmesi; demokratik kurumların ve sivil halkın herhangi bir terörist saldırıdan korunması ve terörist saldırı durumunda, bir üye ülkenin siyasi makamlarının talebi üzerine, o ülkeye kendi bölgesinde yardımda bulunmak amacıyla üye ülkeler tarafından sağlanan askeri kaynaklar da dahil olmak üzere, tüm araçları bu üye ülkenin kullanımı için seferber eder (Özcan, 2005:59-75). Deklarasyon, yedi stratejik hedeften oluşmaktadır:

- 1-Terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği ve çabaların arttırılması
- 2- Teröristlerin mali ve ekonomik kaynaklara erişiminin engellenmesi
- 3-AB Kurumları ve Üye Devletler içinde Teröristleri Bulacak, Araştıracak, Yargı Önüne Çıkartacak ve Terörist Saldırıları Önleyecek Kapasitenin Artırılması

4-Uluslararası ulaştırma güvenliğinin sağlanması ve sınır kontrolüne ilişkin etkili sistemler geliştirilmesi

5- AB'nin ve üye ülkelerin terörist saldırıların sonuçları ile baş edebilme yeteneklerinin geliştirilmesi

6- Teröre destek veren unsurların belirlenmesi

7-Terörizmle mücadele konusu çerçevesinde öncelikli üçüncü ülkelere yönelik faaliyetlerin AB dış ilişkileri kapsamında ele alınması

AB'nin terörizmle mücadelesinde önemli bir kilometre taşı olan bu deklarasyonda temelde hazırlanacak eylem planının etkililiğine gölge düşürülmemesi bakımından AB'ye üye ülkelerin terörizmle karşı karşıya kalmasını engellemek amacıyla en küçük ayrıntılarda bile ortak müsterekte buluşulmaya örnek bir iç güvenlik stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Deklarasyonun uygulanmasıyla ilgili 2004 Haziranı'nda yapılacak olan Avrupa Konseyi Toplantısı'nda sunulmak üzere hazırlanan rapor da bu bakımdan oldukça önemlidir. (AB Konsey Raporu,2004) Genel itibariyle; üç aylık bir dönemde olumlu gelişmelerin yapıldığına değinilen raporda, özellikle; her hangi bir üye ülkeye yönelik gerçekleştirilecek bir terörist saldırı karşısında tüm üye ülkelerin, askeri birimleri de dahil olmak üzere tüm kaynaklarını kullanarak birlikte dayanımsa içerisinde olunacağına ve saldırıya maruz kalmış üye ülkelere yönelik hızlı ve ortak sivil koruma yardımının desteklenerek kolaylaştırılması amacıyla, bir sonraki başkanlık döneminde, Sivil Koruma için Topluluk Mekanizması'nın, AB ilk Yardım Destekleme Takımı (EU-FAST) da dahil olmak üzere, güçlendirileceğine vurgu yapılmıştır. Raporda ayrıca, terörizmi tüm Avrupa'yı etkisi altına alan küresel bir tehlike olarak tanımlayan ve terörizmle mücadelede AB için önemli bir stratejik çerçeve haline gelen Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin önemine de değinilmiştir Tüm bunların yanında AGSP 'nin terörizmle mücadele bakımından işlevsel hale getirilmesi, terör kurbanlarına yardım ve mevcut işbirliğinin geliştirilmesi konuları raporda ayrıca belirtilmiştir (AB Konsey Raporu,2004).

3.4.1.2. 17 - 18 Haziran 2004 Brüksel Zirvesi :

17 - 18 Haziran 2004'te yapılan Avrupa Konseyi Toplantısı'na da Mart ayında kabul edilen Terörizmle Mücadele Deklarasyonu ve bu bağlamda yeniden düzenlenen eylem

planı damgasını vurmuştur. Avrupa Konseyi'nin Mart ayındaki oturumunda, Madrid bombalamalarının akabinde kabul edilen ve oldukça geniş çerçeveli olduğu kabul edilen Terörizmle Mücadele Deklarasyonu'nun terörist saldırıların karşısında durulması konusundaki azim ve kararlılığın etraflıca ve amansız bir şekilde doğrulandığının bir göstergesi olduğu bildirilen zirve sonuç bildirisinde, AB Terörizmle Mücadele Koordinatörü'nün atanmış olmasının da AB'nin bu alandaki rolünü ve işbirliğini geliştirmesine yardım edeceğine vurgu yapılmıştır (AB Konsey Raporu, 2005). Yine, 25 Mart 2004'de kabul edilen deklarasyonun uygulanmasına iliksin hazırlanan raporun da Avrupa Konseyi tarafından memnuniyet verici bir şekilde karşılandığına değinilen bildiride, Konsey tarafından kabul edilen terörizm mağdurlarının zararlarının karşılanmasına ilişkin direktifin, ŞBS 'ne terörizmle mücadele de dahil olmak üzere yeni fonksiyonlar tanımlayan tüzüğün, Vize Bilgi Sistemi'ni (VBS) kuran konsey kararı ile Europol ve Eurojust anlaşmalarının dikkate değer adımlar olduğu belirtilmiştir. Bildiride ayrıca, Avrupa Konseyi'nin yeniden düzenlenen Eylem Planı'nın memnuniyet verici olarak karşılandığı ortaya konmuş, bununla birlikte AB kurumlarının ve üye ülkelerin, belirlenen süre içerisinde, belirgin taahhütleri yerine getirmesi istenmiştir. Bununla beraber, terörist saldırıların hazırlanması için yapılan tüm yardımlara ilişkin Konsey Genel Sekreterliği 'nde bir istihbarat kapasitesinin oluşturulması hakkındaki Konsey Genel Sekreteri (ODGP Yüksek Temsilcisi) tarafından hazırlanan rapor da Avrupa Konseyi tarafından memnuniyet verici olarak karşılanmıştır. Genel Sekreter'den, mümkün olan en kısa süre içerisinde, 8 Haziran 2004 tarihinde yapılan Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi'nde belirtilen görüşler doğrultusunda bu gibi uygulamalar yapması ve 2004 yılının Aralık ayında yapılacak toplantıya kadar, çalışmaları hakkında bir rapor hazırlaması istenmiştir.

3.4.1.3. ÖGA (Özgürlük Güvenlik Adalet)' nın Güçlendirilmesi Hakkında Lahey Programı:

AB, uzun yıllardan beri kamu güvenliği, gümrük ve adli işbirliği ile göç, iltica ve ortak sınır kontrolünün koordineli bir politikaya oturtulması konularında oldukça fazla kazanımlar elde etmiştir. Bu kazanımlar, 29 Ekim 2004 tarihinde kabul edilen AB için Bir anayasa oluşturan anlaşmanın imzalanmasıyla daha da arttırılmıştır. Bu başarıda, söz konusu süre zarfında meydana gelen ve iç güvenlik bağlamında derin etkileri

bulunan terörist eylemlerin tetikleyici rolü oldukça fazladır. Diğer yandan, 1999'daki Tampere Zirvesi sonrasında ÖGA Alanı için ulaşılmaması belirlenen hedefler, 5 yıllık bir süre için genel program çerçevesinde uygulamaya sokulmaya çalışılmış, bu beş yıllık süre içerisinde ilk hedeflenen amaçlara ulaşılamasa da ortak bir iltica ve göç politikası oluşturulması, sınır kontrollerinin uyumlaştırılması ile adli ve polis işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla yapılanlar memnuniyet verici bulunmuştur. Tampere Zirvesi ile ön görülen beş yıllık süre sonunda, beş yıllık yeni bir süreç içinde yapılacakların belirlendiği Lahey Programı'yla, 2004'ten sonraki söz konusu beş yıllık süre içinde, AB Anayasası'nın getirdiği yenilikler çerçevesinde hareket edileceği ilan edilmiştir. Programda, AB'nin polis, gümrük ve adli işbirliğini temin etme ile iltica, göç ve dış sınır kontrolleri ile ilgili politika geliştirmede rolünün giderek arttığı, bu gelişmenin de 29 Ekim 2004 tarihinde kabul edilen Bir Avrupa Anayasası Oluşturan Anlaşma'nın ortaya koyduğu ortak bir ÖGA Alanı'nın daha sağlam bir şekilde devam etmesini sağlayacağı üzerinde durulmuştur. Program özel olarak;

-Özgürlüğün Güçlendirilmesi,

-Güvenliğin Güçlendirilmesi,

-Adaletin Güçlendirilmesi ve

-Dış ilişkiler ana bölümleri ve bunların alt başlıkları altında temel haklara saygı ön planda tutulmak kaydıyla yapılması gerekenleri belirlemektedir.

Terörizm açısından programda; temel haklara zarar vermemek şartıyla terörizme karşı etkili önlemler alan ve mücadele eden üye ülkelerin, terörizmi sadece kendi güvenlik meselesi olarak görmemeleri, aynı zamanda konuya diğer üye ülkelerin ve Birlik'in güvenliği açısından yaklaşımları gerektiğinin de altı çizilmektedir. Bunun sonucunda;

- Üye ülkelerin, istihbarat ve güvenlik güçlerini sadece kendi güvenlikleri için diğer bir üye ülkenin iç güvenliğini korumak içinde kullanacakları,

- Diğer üye ülkelerin iç güvenliğini tehdit edici bilgilere ulaşan başka bir üye ülkenin yetkilileri derhal o ülkeyi bilgilendirecekleri,

- Terörist tehditler ile bağlantılı olarak gözetim altına alınan kişi veya eşyaların sınır geçişlerinde kolaylık sağlanacağı ve bu esnada gözetimin kesilmesine imkan verilmeyeceği; programda yer almaktadır.

2005 tarihinde Konsey ve Komisyon tarafından, AB’de ÖGA’in Güçlendirilmesi Hakkında Lahey Programı’nın uygulanmasına yönelik bir eylem planı da kabul edilmiştir. 2006 yılı sonunda revize edilmesi öngörülen eylem planının Güvenliğin Güçlendirilmesi başlığı altındaki terörizmle mücadele edilmesi amacıyla yapılacaklar da maddeler halinde sıralanmıştır. Buna göre terörizmle mücadelede daha genel bir yaklaşımın geliştirilmesi amacıyla;

-Revize edilen AB Terörizmle Mücadele Eylem Planı’nın daha etkili bir biçimde uygulanacağı,

-Terörizm kurbanlarıyla ilgili bir pilot proje üzerinde çalışmaların devam ettirileceği,

-Üye ülkelerde, terörist faaliyetlere ilişkili kişi grup ve tüzel kişilerle ilgili tüm gerekli bilgi ve istihbarat girişinin yapılacağı özel iletişim noktalarının oluşturulması doğrultusunda terörizmle mücadele için yetkili birimler arasındaki işbirliğini kuvvetlendirileceği,

-Terörizmle mücadele için bir “*Avrupa Kanun Uygulayıcıları Ağı (LEN)*” kurulmasının esnekliği ve gerekliliği konusunun araştırılacağı,

-Bomba yapım malzemesi ve patlayıcıların daha fazla güvenli iletimi konusunda belge hazırlanacağı,

-Radikal şiddetle ilgili Komisyon Belgesi, köktencilik ve eleman temini konusunda bir Konsey Stratejisi hazırlanacağı,

-Terörizmin finansmanı amacıyla hayır kurumlarının suiistimalinin ve kötü amaçlı kullanımının önüne geçmek amacıyla için çalışmalar yapılacağı,

-25 üye ülkedeki terörizmle mücadele mekanizmalarıyla ilgili değerlendirme sonuçlarına ilişkin belge hazırlanacağı,

-OECD Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün tavsiyeleri çerçevesinde, tüm üye ülkelerin önlem amacıyla mali yardımların dondurabilmelerini sağlayacak yasal düzenlemelerin gerekliliği ve hedefinin belirleneceği,

-Kimyasal, nükleer ve biyolojik silahların yayılması ve üretiminin önüne geçilmesine ilişkin yapılanların geliştirileceği,

-ATLAS işbirliğinin ve yasal çerçevesinin geliştirileceği,

-AB'nin ya da AT'nun üçüncü ülkelerle yapacağı anlaşmalarda terörizmle mücadeleyle ilişkin düzenlemelerin bulunup bulunmadığına dikkat edileceği,

-Terörizme karşı mücadelenin ve terörizmin önlenmesinin iyileştirilmesi amacıyla ortaklığın geliştirileceği konuları tek tek maddeler halinde belirtilmiştir.

3.4.1.4. 16-17 Aralık 2004 Avrupa Konseyi Zirvesi :

Lahey Programı'nın kabul edilmesiyle birlikte, 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde Brüksel'de toplanan zirve sonucu kabul edilen bildiri de, Birlik'in terörizmle mücadele konusunda artık daha kararlı ve uzun dönemli bir strateji kabul ettiği açıkça ortaya konmuştur (AB Konsey Kararı,2004). Zirve sonuç bildirgesinin terörizm başlıklı ikinci bölümünde Avrupa Konseyi, devam etmekte olan terörizm tehdidiyle AB'nin kurulduğu ilkelere uygun olarak, AB içerisinde ve uluslararası alanda kapsamlı ve bütünleştirilmiş bir yaklaşımla mücadele etme yönündeki kesin kararlılığını yinelemektedir. Demokrasi ve temel haklara saygının terörizm tarafından yok edilmesine izin verilmemesi gerektiği, terörizmle mücadelenin insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olması gerektiği ve Avrupa Konseyi'nin; evrensel değerler, hoşgörü, karşılıklı güven, kültürler arası diyalog ve tüm toplumun katılımına dayalı saygının güçlendirilmesinin önemini belirttiği bildirmede açık olarak yer almaktadır. Avrupa Konseyi, Birlik'in terörizme vereceği yanıtın uzun vadede etkili olabilmesi için öncelikli olarak terörizmin nedenlerine yönelmesi gerektiğine inandığını yinelemektedir. Radikalleşme ve terörist sayısının artması birbirine çok yakından bağlı olabilmektedir. Bu paralelde Avrupa Konseyi, 2005 yılı sonuna kadar Konsey'in terörizmle ilgili yeni kabul ettiği raporu temel alarak, uzun vadeli bir strateji ve eylem planı ortaya koymasını için Bakanlar Konseyi'ne çağrıda bulunmakta ve Genel Sekreter/Yüksek Temsilci ve Komisyon'u bu etkiye sahip olacak öneriler getirmeye

davet etmektedir. ÖGA' nın Güçlendirilmesi Hakkında Lahey Programı'nda belirtilen önlemlerin acilen uygulanması da Avrupa Konseyi'nin üzerinde durduğu diğer bir konudur. Özellikle, teröristlerin aralarındaki bilgi alışverişini izleme kapasitesinin geliştirilmesi gerektiğine değinilen bildiriye Avrupa Konseyi, hazırlanmakta olan çalışmayı dikkate alarak, Komisyon'u Lahey Programı'yla uyumlu, bilgi akısına ilişkin soruna dayalı öneriler sunmaya davet etmektedir.

3.4.1.5. 16-17 Haziran 2005 Avrupa Konseyi Zirvesi :

16-17 Haziran 2005 tarihlerinde Brüksel'de düzenlenen AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi'nde, gerek Lahey Programı gerekse terörizmle ilgili yeni tespitler ve uygulamalar üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Zirve sonucunda kabul edilen bildirinin ÖGA Alanı başlıklı bölümünde ilk olarak 2004 yılının Kasım ayında kabul edilen Lahey Programı'na değinilmiş; ÖGA Alanı'nın güçlendirilmesini amaçlayan Lahey Programı'nın uygulanmasına yönelik yukarıda açıklanan Faaliyet Planı'nın Konsey ve Komisyon tarafından kabul edilmesini memnuniyetle karşılanmıştır (AB Konsey Kararı,2005). Bildiriye, ÖGA Alanı'nın dış boyutunun artan önemi sebebiyle, Faaliyet Planı'nın, Konsey tarafından yıl sonunda kabul edilecek bir strateji ile güçlendirileceği net bir şekilde ifade edilmiştir. Üye ülkelerin öngörülen faaliyetleri öngörülen zaman dilimlerinde uygulamaları, büyük önem taşıdığı için bir değerlendirme metodu geliştirileceği de bildiriye yer almaktadır.

Bildiriye göre Avrupa Konseyi, Faaliyet Planı'nda, Birlik' in iç güvenliğinden sorumlu aktörlerin (Europol, Eurojust vb.) aralarında gerçekleştirilecek operasyonel işbirliğine yapılan vurgudan memnuniyet duymakta, Lahey Eylem Planı'nın uygulanmasını da 2006'nın ikinci yarısına kadar değerlendirmeye karar vermiştir. Bildiriye ayrıca, terörizmle mücadeleye ilişkin olarak ise Avrupa Konseyi'nin, Terörle Mücadeleye Yönelik Eylem Planı'nın uygulanması hakkındaki Konsey raporunu dikkate aldığı, yasal olarak adli ve polis bilgilerinin değişimi konusunda ilerleme kaydedilmesini talep ettiği bildirilmektedir. Avrupa Konseyi, Terörle Mücadeleye Yönelik Eylem Planı'nda yer alan tüm alanlarda ilerleme sağlanmasına, özellikle mücadelenin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için alınan önlemlerin belirlenen zaman dilimleri içinde yürürlüğe girmesine büyük önem vermiştir ve 2005'in ikinci yarısında aşağıdaki hususların öncelikler arasında yer almasını istediğini belirtmiştir:

- Polis ve adli işbirliğini güçlendirmeye yönelik yeni yasal düzenlemeler yapılması,
- Lahey Programı'na uygun olarak üye ülkeler arasında ve bunlarla yetkili kurumlar arasında stratejik ve operasyonel bilgilerin daha iyi paylaşılmasının sağlanması,
- Radikal dincilik ve terör üzerine bir strateji ve eylem planı taslağının hazırlanması,
- Ulusal terörle mücadele düzenlemelerinin es zamanlı gözden geçirilmesinden çıkarılan tavsiyelerin takip edilmesi,
- Terörizmin mali kaynakları ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi,
- Sivil koruma yetkinliğinin, özellikle de biyokimyasal bir saldırıya karşı tıbbi kaynakların artırılması yoluyla güçlendirilmesi,
- Üçüncü ülkelerle ve uluslararası alanda terör konusunda siyasi işbirliğinin, özellikle de BM'nin uluslararası teröre karşı sözleşmesinin kabul edilmesi yoluyla güçlendirilmesi,
- Terörle mücadelede öncelik tanınan bazı üçüncü ülkelere yönelik destek programlarının sonuçlandırılması ve bu kapsamda üçüncü ülkelere gelen teknik destek taleplerine karşılık verebilmek için uzman ağı kurulması,
- Arz zincirinin güvenliğini geliştirmek için gümrük işbirliği tedbirleri alınması.

Zirve sonunda 25-26 Mart 2004 tarihinde kabul edilen eylem planı gözden geçirilmiş ve plan yukarıda bahsedilen önlemler çerçevesinde revize edilmiştir.

3.4.2. Londra Saldırıları:

İngiltere, uluslar arası terörizmin esas hedefleri arasında ve terörizmin saldıdığı korku ve endişenin en fazla yaşanması gereken ülkelerden biri olduğunu, bununla beraber, böyle bir tehlikenin tüm AB için en önemli tehditler arasında olduğunu, 7 Temmuz 2005 sabahı Londra'da meydana gelen kanlı saldırılar sonucu iyice anlamıştır. Üç metro istasyonu ve bir otobüste meydana gelen bombalı saldırılar, Londra'da insanların işe gitmek üzere olduğu sırada meydana geldiği için tıpkı Newyork ve Madrid'de olduğu gibi planlı ve koordineli terör saldırıları olarak meydana gelmiş ve patlamaların etkisiyle, kentin ulaşım sistemi felç olmuş, kentte acil durum ilan edilmiştir. Kentin en işlek noktalarından Liverpool Street, Russell Square ve Edgware Road istasyonlarındaki patlamaların kısa aralıklarla 08:50 civarında meydana geldiği açıklanmıştır. İki katlı bir

otobüsü hedef almış olan, Tavistock Square'deki patlama ise 09:47'de meydana gelmiştir. Patlamaları, daha önce hakkında bilgi bulunmayan ve kendisini 'Avrupa'da Cihad Örgütlenmesi için Gizli El Kaide' olarak adlandıran El Kaide bağlantılı bir örgüt, islamcı bir internet sitesinde yayınladığı bir açıklama ile üslenmiştir.

İngiltere'de meydana gelen eş zamanlı terör saldırılarının ardından, AB ülkeleri basta olmak üzere, ABD, Rusya, Çin, Kanada, Avustralya ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerin yanında, Pakistan, Suriye ve Irak gibi terörizme kaynaklık ettiği iddia edilen ülkelere de terörizme tepkiler yağmış, Kasım 2003'teki İstanbul saldırılarında İngiltere'nin büyük destek verdiği Türkiye de dost ve müttefik İngiliz halkının her zaman yanında bulunulacağı mesajı verilmiştir.

Resmi rakamlara göre metroda 35 kişi, otobüste 2 kişi ve patlamada aldığı yaralar sonucu bir kişi hastanede yaşamını yitirmiştir. 45'i ciddi olmak üzere, en az 700'e yakın kişi yaralanmıştır. Yaralananların bir kısmı uzuvlarını kaybederken kimileri de kötü şekilde yanmışlardır. Ayrıca patlamalardan sonra yapılan araştırma sonucu İngiliz polisinin patlamalardan sonra iki tane patlamamış bomba bulduğu açıklanmıştır.

AB Komisyonu'nun Adalet ve Güvenlik Müdürü Jonathan Faull, saldırılardan sonra, 10 Temmuz 2005 günü Brüksel'de bir basın toplantısı düzenlemiştir. Faull toplantıda, AB ülkeleri arasında iletişim ağları kurulması amacıyla projeler geliştirildiğini bildirmiş, terörizmle mücadelede yeni bir yapılanmaya gidileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede bir bilgi merkezinin oluşturulacağı ve terör saldırılarına hedef olan ülkelerin AB'den sivil savunma yardımları isteyebileceği yönünde açıklamada bulunan Faull, AB üyesi ülkelerin bazılarının Madrid saldırıları sonrasında çeşitli önlemler alınmasına yönelik verdikleri sözleri tuttuklarını, ancak çeşitli nedenlerden dolayı tüm önlemlerin alınmasına olanak verilmediğini, ayrıca, AB'nin ortak bir kader belirlediğini ve üye ülkelerin tamamının terör tehdidinin ve meydan okumasının bilincine vardığını belirtmiştir.

NATO Konseyi de, Londra'daki terör eylemlerini görüşmek üzere 8 Temmuz 2005 günü olağanüstü toplantı yapmış, Konsey, terörizme karşı ortak mücadele ve önlemler konusunu ele almıştır (NATO Konseyi Kararı,2005). Toplantı sonrasında basın toplantısı düzenleyen NATO Genel Sekreteri Jaap De Hoop Scheffer, İngiltere'nin saldırılar sonrasında NATO'dan 5. maddeyi yürürlüğe sokmak da dahil olmak üzere

henüz herhangi bir yardım istemediğini, ancak, bir talep olması halinde NATO müttefiklerinin yardıma hazır olduğunu belirterek, NATO'nun terörizme karşı yürüttüğü mücadelenin hız kesmeden devam edeceğini bildirmiştir. Bununla birlikte, BM Güvenlik Konseyi, Londra'daki terör saldırılarını kınayan kararı onaylamış, kararda, saldırılarda ölenlerin yakınlarının acılarının paylaşıldığı ifade edilmiştir. İngiltere tarafından kaleme alınan kararda, saldırıların sorumlularının yakalanıp yargılanması için bütün ülkelere yardım çağrısında bulunmuş ve Konsey'in terörizmle mücadeledeki kararlılığı vurgulanmıştır. Interpol'de, Londra'da meydana gelen patlamaların, bombalı terör saldırıları olduğunu belirtilerek, teşkilatın bütün kaynaklarının İngiliz yetkililere açık hale getirildiğini kaydetmiştir.

Londra'da düzenlenen saldırılar, artık İngiltere'nin olduğu kadar AB'nin de acı bir bilançoyla karşı karşıya olduğunu gözler önüne sermiştir. Terörist eylemlerin, esas olarak yeni bir meydan okuma değil var olan ve nicelesen terör tehdidinin süregelen yansıması olduğu ve bu yüzden saldırıların sadece bir ülkeyi değil tüm AB'ni ilgilendirdiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu yüzden AB üyesi ülkeler arasında daha sağlıklı ve kalıplaşmış bir polis işbirliği ile bilgi alışverişi üzerinde daha fazla önlemler alınması üzerinde durulmaya başlanmıştır.

Patlamalar sonrasında, Dönem Başkanı İngiltere ve AB Komisyonu, tüm AB üyesi ülkelere çağrıda bulunarak Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi'ni acilen toplanması yönünde talepte bulunmuştur. İç İşleri Bakanları'nın bir araya gelerek AB genelinde terörle mücadele planlarını tartışacağına belirlendiği toplantıda, terör zanlılarının Avrupa'da seyahatini zorlaştırabilecek bir dizi önlem, cep telefonu konuşmaları ve elektronik posta kayıtlarının tutulmasında ortak kurallar benimsenmesi hakkında telkinlerde bulunulması, havayollarında yolcu bilgilerinin daha geniş çerçevede paylaşılması, çalınmış silahlar için tek bir Avrupa veri bankası oluşturulması ve güvenlik yetkililerinin var olan soruşturmalardan elde edilen istihbarata ulaşmalarını sağlayacak Avrupa çapında geçerli yetkiye sahip olması konularının görüşülmesinin beklendiği açıklanmıştır.

Dönem Başkanı İngiltere, AB'nin diğer üyelerine, siyasi şiddete başvuran örgütlerin mal varlıklarını tespit etme ve bunlara el koyma çağrısı yapmıştır. Bilindiği üzere, ABD'nde 11 Eylül 2001'deki saldırılar sonrası Birlik nezdinde oluşturulan terörizmle

mücadeleye yönelik eylem planı doğrultusunda, terör gruplarının maddi kaynaklarının kesilmesi konusunda Birlik üyeleri arasında tam bir görüş birliği bulunmaktaydı. Terör örgütlerinin maddi kaynaklarının kesilmesi yönünde harekete geçmeyen ülkelere yaptırımlar uygulanması konusunun da ilerleyen aylarda, para politikaları kuruluşlarının da gündemine girecek olması, AB'nin çalışmalarında doğru yolda olduğunun bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır.

Saldırıları, AB çapında oldukça hissedilir bir güvenlik endişesinin yaşanmasına sebep olmuş, beraberinde, üye ülkelerde de güvenlikle ilgili radikal önlemler üzerinde yoğun tartışmaları getirmiştir.

3.4.2.1. 13 Temmuz 2005 Olağanüstü Adalet ve İçişleri Konseyi :

Brüksel'de bir araya gelen üye ülke Adalet ve İçişleri Bakanları, daha önce kararlaştırılan terörizmle mücadele önlemlerinin yıl sonuna kadar uygulamaya konulmasını ve üye ülkeler arasında işbirliğinin daha da arttırılmasının kararlaştırıldığı bir bildiri yayınlamışlardır (AB Konsey Bildirisi, 2005). 13 Temmuz 2005'te gerçekleşen toplantıda özellikle meydana gelen saldırıların kınanarak saldırıda mağdur olanlar ve yakınları için taziyede bulunulmuş, AB'ne üye ülkelerde 14 Temmuz 2005 günü, Londra saati ile saat 14:00'te saygı duruşunda bulunulacağı ilan edilmiştir.

Bildiride, teröristlerin planlarını engellemek, teröristlere destek olan şebekeleri çökertmek, mali kaynaklarını kesmek ve adalete teslim etmek için; teröristlerin sınır ötesi takibi ve soruşturulmasına yönelik mevcut olan ve güçlü bir nitelik arz eden AB çerçeve kararları üzerine tesisi edilmek üzere çeşitli eylemler belirlenerek bunlara öncelik verilmesi yönünde telkinde bulunulmuştur. İçişleri ve Adalet Bakanları, daha çok 28-26 Mart 2004 tarihinde toplanan Adalet ve İçişleri Konseyi'nde üzerinde anlaşmaya varılan ancak henüz uygulamaya konmayan bazı güvenlik önlemlerini yıl sonuna kadar hayata geçmesini sağlayacak bir yol haritası çizmiştir. Söz konusu faaliyetler, şu şekilde belirlenmiştir:

-Terör Suçları İle İlgili Bilgi Değişimine Dair Konsey Kararı (Eylül 2005),

- Üçüncü Kara Para Aklama Direktifi (Eylül 2005),

-Nakit Para Akışının Kontrolüne ilişkin Tüzük (Eylül 2005),

- Telekomünikasyon Verilerinin Muhafazası Çerçeve Kararı (Ekim 2005),
- Avrupa Delil Müzekkeresi Çerçeve Kararı (Aralık 2005),
- Kolluk Makamları Arasında Bilgi Değişimine Dair Çerçeve Karar (Aralık 2005),
- Elektronik Transferlere Dair Tüzük (Aralık 2005),
- Yardım Kuruluşlarının Teröristler Tarafından Kötüye Kullanılmasının Engellenmesine Dair Etik Kurallar Kodu (Aralık 2005).

3.4.2.2. 01-02 Aralık 2005 AB İçişleri Bakanları Konseyi Toplantısı :

01-02 Aralık 2005 tarihlerinde Belçika'nın başkenti Brüksel'de toplanan AB İçişleri Bakanları, hem Londra'da meydana gelen patlamalar, hem de bu patlamalar sonucu ortaya çıkan üst düzey güvenlik ihtiyacını gidermek amacıyla, AB'nin terörizmle mücadelesine yeni bir boyut katacak önemli değişiklikler ele alınmış ve bu konuda önemli adımlar atılmıştır. Öncelikle Birlik üyesi ülkeler arasında terörle mücadele önlemleri konusunda daha geniş işbirliğine gidilmesi çağrısında bulunulan toplantıda, terörizmle mücadele kapsamında o zamana kadar pek çok konuda bariz bir ilerleme sağlandığı belirtilmiştir. Özellikle kara para aklamaya yönelik mücadele çabalarının ve Avrupa genelinde geçerli olan tutuklama emirlerinin yaygın şekilde kullanıldığını ifade eden üye ülke İçişleri Bakanları, buna rağmen üye ülke hükümetlerinin, alınacak önlemleri uygulamada yavaş davranmaları nedeniyle, terörizmle mücadele çabalarının darbe aldığını da ortaya koymuşlardır.

Toplantıda AB'de güvenlik ve istihbarat örgütlerine bilgi akısının hala yavaş olduğundan endişe duyan İçişleri Bakanları, terör faaliyetlerine kaynak sağlanmasının engellenmesi konusunda belirlenen hedeflere de tüm yapılanlara rağmen henüz ulaşamadığını kaydetmişlerdir.

Bahse konu toplantıda en çok tartışılan konu ise, daha önce Komisyon tarafından tasarı olarak sunulan elektronik posta ve telefon konuşmalarının kayıtlarının saklanması ve gerekli görülürse güvenlik güçleriyle paylaşılması konusu olmuştur. Bu konuda İngiltere, bu bilgilerin 3 yıl saklanması gerektiğini belirtirken Avrupa Komisyonu ise bu sürenin 12 ayla sınırlandırılmasından yana olduğunu belirtmiştir.

Konsey toplantısı sonrasında, Avrupa ülkelerine yönelik başka saldırıların meydana gelebileceği ve alınan önlemlerin daha da sıkılaştırılması amacıyla hazırlanan yeni bir terörizmle mücadele stratejisi kabul edilmiştir (AB Konsey Stratejisi, 2005). Teröristlerin yetiştikleri ülkelerde reformların desteklenmesi ve terör örgütlerine yeni elemanlar yetiştirilmesinin önlenmesi üzerinde durulan strateji belgesinde, terörizmi tetikleyen nedenler de sıralanarak AB'nin dış sınırlarında güvenliğin artırılması, terör zanlılarının izlenmesi için telefon görüşmeleri ve internet verilerinin kayıt altına alınması, kamuya açık alanlarda güvenliğin daha fazla sağlanması, pasaport ve kimliklerde sahtecilik yapılmasının engellenmesi gibi yeni terörle mücadele önlemlerinin benimsenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Belge ile, terör suçları soruşturmaları kapsamında cep telefonu ve internet kayıtlarını saklamaya yönelik bir plan üzerinde anlaşılmış olup, plan kapsamında telekomünikasyon şirketlerine polise yardım amacıyla bu bilgileri saklama zorunluluğu getirilmiştir. Aynı zamanda, AB üyesi ülkelerin güvenlik güçleri arasında işbirliğinin artırılması önerisi üzerinde durulan belgede, AB içindeki Müslüman çevrelerde oluşum ve hareketlerin takip edilmesi, polislerin ve eğitimcilerin radikal dinciliğin tırmanışı konusunda bilinçlendirilmeleri, ılımlı Müslümanların desteklenmesi, politikacıların duygusal ve bölücü tavırlardan uzak durmaları istenmiştir.

4.BÖLÜM: ABD VE AB'NİN 11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

11 Eylül Terör Saldırıları daha önce bir çok kere belirtildiği gibi sonrasında yaşanan gelişmelerle birlikte ele alındığında pek çok açıdan dünya siyaseti açısından önemli bir mihenk taşı olma özelliği taşımaktadır. Saldırıları sonrasında pek çok ülkenin ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarında gözle görünür bir değişim yaşanmıştır. Bu konuda en dikkat çekici değişimler ise, hiç şüphesiz, saldırılara maruz kalan ABD'de ve AB'de yaşanmış olanlardır. Bu bölümde ABD ve AB'nin 2. ve 3. bölümlerde özellikle yasal düzenlemeler ve bu düzenlemeler sonrası atılan adımlar şeklinde ele alınan kurumsal bakış açılarının bir karşılaştırması yapılacaktır.

ABD, 11 Eylül 2001 tarihinde kendi topraklarında yaşadığı ve yaklaşık 3000 kişinin öldüğü terörist saldırıları neticesinde bir çok alanda politika değişikliklerine gitmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan Soğuk Savaş dönemi ve ABD'nin uyguladığı “*denge politikası*” Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte geçerliliğini kaybetmiş bir durumdayken bahse konu terör saldırıları neticesinde ABD tarafından artık yeni bir politika oluşturulmuştur. Bu noktada ortaya atılan komplo teorileri de bu noktayı ele almakta ve ABD tarafından Ortadoğu'ya hakim olabilmek için bahse konu saldırıların planlandığı iddia edilmektedir.

Komplo teorileri bir kenara bırakıldığında, ABD, saldırıları sonrasında bir yandan saldırıları sebebiyle güvenlik eksikliği düşüncesiyle psikolojisi bozulan halkını koruma adına bir dizi yasal düzenleme yapmış, bir yandan da uluslararası anlamda terörizmle mücadele etmek için çeşitli stratejiler ortaya koymuş ve bu stratejileri hayata sokmak için harekete geçmiştir. Bu stratejiler çerçevesinde öncelikli olarak saldırılardan sorumlu tutulan El Kaide örgütüne yönelik olarak Afganistan'a daha sonra da Kitle İmha Silahları bulundurduğu gerekçesiyle Irak'a müdahalelerde bulunmuştur. Bununla birlikte terörle mücadele kapsamında Özbekistan, Pakistan başta olmak üzere 13 ülkede üst kurma kararı almıştır.

ABD tarafından 2002 yılında ortaya konulan ve Bush Doktrini olarak da anılan “*Önleyici Meşru Müdafaa Prensipleri*” düşüncesi ile terörün önlenmesi için güç

kullanılabileceği belirtilmiştir. Yani ABD kendisine yönelik bir tehdidin var olmasını beklemeden, tehdidin oluşması sırasında güç kullanabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte ABD saldırılar sonrası kitle imha silahlarının terörist güçlerce kullanılmasını önlemek için yukarıda bahsedilen füze savunma sisteminin kurulması yönünde 2003 yılında yaklaşık 400 milyar dolarlık bir terörizmle mücadele bütçesi ortaya koymuştur ki bu bütçe 2000 yılında sadece 10 milyar dolar seviyesindedir.

ABD, İran ve Kuzey Kore gibi devletleri haydut devletler olarak adlandırarak meşru müdafaa durumu konusunda bir anlamda bu ülkeleri uyarmıştır.

Bu gelişmeler ışığında bazı yazarlara göre, ABD, Soğuk Savaş dönemi sonrasında yaşadığı bahse konu terörist saldırılar ile bir anlamda bu saldırılarla da fırsat bularak, oluşturmak istediği “*Yeni Dünya Düzeni*” olarak adlandırılan sistemi kurmak için hamleler yapmaya başlamıştır.

Konuya AB açısından baktığımızda ise 90’lı yıllarda ortaya çıkmaya başlayan Güvenlik Konusundaki gelişmelerin, bahse konu terör saldırıları neticesinde bazı değişimler yaşayarak hızlandığını söyleyebiliriz. 90’lı yıllardan 2000’lere kadarki süreçte hükümetler arası olarak ele alınan Güvenlik konuları, saldırılar sonrasında ikinci sütuna dahil edilmiş, bir çok konuda mevzuat değişikliğine gidilmeye başlanmıştır. Daha önceleri göç, iltica, yasadışı göç, Euro sahteciliği, yasadışı göç gibi konularla birlikte ele alınan ulusal güvenlik düşüncesi saldırılar sonrasında terörizm unsurunu ile daha ciddi olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Ancak bu noktada her ne kadar AB tarafından ABD’ye yönelik saldırılar konusunda özellikle Afganistan Müdahalesi sırasında tam destek ifade edilmesine rağmen Irak Müdahalesi sırasında bu destek aynı şekilde sağlanamamıştır ve bazı ülkeler endişelerini dile getirmişlerdir.

11 Eylül sonrası küresel terörizmle mücadele, AB Konseyi tarafından öncelikli amaç olarak ilan edilmiş ve Birlik o zamana kadar görülmemiş çapta, terörizm tanımından terörizmin finansmanına kadar yasal ve politik ilerlemeler kaydetmiştir.

Saldırılar sonrası Europol ve üye devletlerin polis ve adli birimleri ile ABD birimleri arasında yakın işbirliği kurulmuştur. Söz konusu yakın işbirliği, AB içinde, ulusal mevzuat uyumlaştırması aracılığıyla güvenlik politikalarının “*Avrupalılaştırılması*”

olgusu yanında, İçişleri ve Adalet alanının “*transatlantikleşmesi*” algısının da yaygınlaşmasına neden olmuştur. Dahası birlik içinde doğrudan bir terörizm tanımlaması yapamayan ve terörist suç kavramı adıyla suç eylemleri üzerinden ortak bir konsept oluşturmaya çalışan AB içinde, güvenlik algılanmasının “*Amerikanlaşması*” söz konusudur. Özellikle Londra ve Madrid saldırıları sonrasında terörizmle mücadelede polisiye yöntemlerin yanı sıra askeri yöntemlerin kullanılmasını öngören yaklaşım ve politikalar, küresel terörle mücadelede Birliğin, ABD’nin bu yöndeki uygulamalarından etkilendiğini göstermektedir. Terörizmle mücadelede Amerikan yaklaşımının belli ölçüde benimsenmesi ve söz konusu transatlantik yakınlaşmanın doğurduğu işbirliği ve bu çerçevede yapılan anlaşmalar birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir (Özcan, 2006).

AB’nin 11 Eylül saldırılarından sonra 2003 yılında Madrid’te yaşanan terörist saldırılar ile daha önce sahip olduğu ılımlı ve sakin havanın değişmeye başladığı ve artık bir anlamda paranoya içerisinde hareket ettiği söylenebilir. Bu yaklaşımın en önemli neticesinin ise askeri araçların terörizmle mücadelede bir araç olarak kullanılmasının yasal altyapısının, AB Anayasası ve Ortak Dış Güvenlik Politikası’nda (ODGP) yer alması sonucu oluşturulduğunu söylemek mümkündür. AB’nin terörizmle mücadeleye olan bakış açısındaki değişimler, AB üyesi ülkelere yapılan saldırılar sonucu daha fazla kendini göstermiştir. Bunlardan birisi de terörizmle mücadelenin ODGP alanına yani ikinci sütun konuları içine dahil edilmesi olmuştur. Bu noktada AB’nin terörizmle mücadelede polisiye yöntemlerin yanı sıra askeri yöntemlerin kullanılmasını öngören yaklaşım ve politikaları, ABD’nin Irak politikasında yürüttüğü mantığa benzer bir görünümün AB içinde de destek gördüğünü ifade etmektedir. Bu anlamda özellikle mültecilerin neredeyse potansiyel birer suçlu olarak değerlendirilmeye başlanması da oldukça dikkat çekici bir durumdur. Bununla birlikte ABD, AB arasındaki anlaşmalar ile havayolu taşımacılığında bilgi paylaşımı adı altında yolcuların bilgilerini iletme (PNR) konusu da AB içinde çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Dolayısıyla terörle mücadele adı altında alınan ve alınması planlanan önlemlerin ne derece kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlarına saygılı olduğu ya da olacağı konusu uluslararası platformda ve hatta AB içinde tartışılan en önemli konulardan biri haline gelmiştir (Özcan, 2006).

Mart 2003'te gerçekleşen Madrid saldırılarından sonra tekrar gözden geçirilen Eylem Planı 'Statewatch' tarafından incelenmiş ve alınan 57 önlemin 27'sinin ya terörle mücadele konusuyla çok az ilgili olduğu ya da en önemlisi terörle mücadeleyle hiçbir ilişkisi bulunmadığı kanısına varılmıştır. Bu açıdan bakıldığında AB'nin bahse konu saldırıları kılıf olarak mı kullandığı sorusu akla gelmektedir.

Terör saldırıları sonrasında ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri de AGSP 'nin gelişim süreci ile alakalıdır. İnsani görevler, barış ve koruma gibi amaçlarla yani Petersberg Görevleri'ni uygulamak için oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, Terörizmle mücadele konusunu aslında misyon olarak belirlememiştir ancak yine de ele alınmaktadır, bununla birlikte operasyonel olamama şeklinde bir durum da söz konusudur. Bu noktada oluşturulmak istenilen "*Acil Müdahale Gücü*" yani ortak askeri güç, çok yavaş bir ilerleme kaydetmektedir. Bu konuda ABD'nin önceleri NATO'ya rakip olabileceğini düşündüğü askeri güçle alakalı olarak kısmen ılımlı bir tavır takınarak oluşabilecek olaylara müdahale açısından faydalı olabileceği konusu gündeme gelmiştir.

2003 Madrid Saldırıları sonrasında 7 Temmuz 2005'te gerçekleşen Londra Terörist Saldırıları ile birlikte AB tarafından atılacak adımların daha da hızlanması ve bir çok alanda alınan önlemlerin yeniden gözden geçirilerek tedbirlerin sıklaştırılması gerektiği gündeme gelmiştir. Saldırıları sonrasında birçok bildiri ve karar yayınlanmıştır.

Sonuç olarak 11 Eylül terör saldırılarıyla ilgili olarak saldırı sonrası dönem açısından ABD ve AB politikaları ele alındığında, genel anlamda her ikisi için de, Güvenlik ve Terörizm konularının en önde gelen gündem maddeleri arasında olduğu ve bu konularla alakalı olarak farklı alanlarda pek çok adım atıldığı göze çarpmaktadır.

ABD açısından bu adımların yasal düzenlemelerle birlikte, "*askeri hareket*" şeklinde gerçekleştiği ve gerçekleşebilecek müdahaleler için de hali hazırda gerekli yasal düzenlemeler mevcut olduğu söylenebilir. ABD'nin askeri yönde güç kullanma yönünde bir politika belirlemesi AB içerisinde de bir takım fikir ayrılıkları ortaya çıkarmıştır. Bazı ülkeler bu müdahalelere destek verirken bazıları olumsuz yönde tavır almıştır. Bu açıdan bakıldığında AB'de 11 Eylül saldırıları sonrası daha çok yasal düzenlemeler yapma yönünde ve yavaş adımlarla başlayan süreç, Madrid ve Londra saldırıları ile bir miktar hız kazanmış ve yasal düzenlemelerle birlikte bazı konularda

uygulamaya geçilerek belli bir noktaya ulaşılmıştır. Ancak yine de AB içerisinde bahse konu Güvenlik Algılaması'nın terörizm merkezli olmaması ve daha genel bir güvenlik anlayışını ele alması gerektiği yönünde de düşünceler mevcuttur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

11 Eylül 2001 terörist saldırıları ile birlikte bir değerlendirme yapıldığında ülkelerin gelişen tehditler karşısında kendi güvenliklerini sağlamak adına devamlı yeni çözümler üretirken farkında olmadan doğru orantılı olarak tehditlerin niteliğini de güçlendirdikleri söylenebilir. Soğuk savaş sonrası birçok ülke ve kuruluşun, özellikle askeri tehditleri klasik bir savunma anlayışı içinde değerlendirmeye tabi tutması dünya güvenliğini küresel anlamda zafiyete uğratmıştır. Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan yeni dünya artık eskisi gibi net çizgilerle bloklara ayrılmış olmadığı gibi tehditler de, nereden geldiği belli olan, organize olmuş ve iyi tanımlanmış düşman tehditlerinden oluşmamaktadır. Ekonomik faaliyetlerin, teknolojinin, bilginin ve insan hareketliliğinin küreselleşmesi sonucu çok boyutlu, birbirine bağımlı karmakarışık bir yapı ve yeni bir dünya oluşmuştur. Bu durum yeni bir savunma yaklaşımına, yeni tehdit tanımına ve savaş anlayışına gereksinim duyulmasını ortaya çıkarmıştır.

Bu noktada 11 Eylül olayları, bilinen tüm uluslararası ilişkiler ve güvenlik kavramlarının yeniden tanımlanmasına veya mevcut tanımlara yeni anlamlar yüklenmesine neden olmuştur. Saldırıya maruz kalan ABD'nin, siyasi ve ekonomik anlamda devamlılığını sağlamak üzere giriştiği “*tek kutuplu*” dünya yaratma projesi çerçevesinde, başta dünya düzeni olmak üzere (*yeni dünya düzeni*); terörizmin tanımına varana kadar belirlediği kavramlar, bir anda değişmiş ve bunun yerine yeni kavramlar ve tanımlar ortaya çıkmıştır. Buna örnek olarak ABD, 11 Eylül öncesinde sıklıkla “*serseri devletler*” olarak andığı; Kuzey Kore ve İran gibi devletleri, 11 Eylül sonrasında, Başkan Bush'un ifadeleriyle “*şer eksenli*” olarak tanımlamış ve bu ülkelerin tüm dünyada kötülük ürettiğini ve terörizmle bağlantılı olduklarını savunmuştur. ABD'nin küresel güvenliğini sağlamak ve devamlı kılmak için kötülük üreten devletler olarak nitelendirdiği ülkeler başta olmak üzere, bazı ülkelerde rejim değişikliğine gitmesi veya buna yönelik çabaları desteklemesi, bugün beklenen sonuçları doğurmamış gibi görünmektedir. Bu konuda ABD'nin serseri devlet listesinde yer alan ve El Kaide lideri “*Usame Bin Laden*” i Amerikan yönetimine teslim etmediği için Müdahalede bulunularak devrilen Afganistan'daki Taliban yönetimi sonrasında, geride kalan yaklaşık 8,9 yıllık süre zarfında Afganistan, beklenildiği gibi istikrarlı bir ülke olmadığı gibi; Afganistan'a söz verilen ekonomik yardım ve projeler de halen

gerçekleştirilmemiş olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, geride kalan süre zarfında Afgan halkının gelir seviyesinde ve hayat standartlarında önemli bir değişiklik de olmadığı değerlendirilmektedir.

Irak'a bakıldığında ise durumun çok daha ciddi olduğu iddia edilmektedir. İddia edildiği gibi “*Kitle İmha Silahları*”nın bulunamamasının yanında Irak, El Kaide'nin Amerikan yönetimine ve müttefiklerine karşı yürüttüğü silahlı mücadelenin arenası haline gelmiştir ve sonraki süreçte ABD askerleri büyük ölçüde çekilmiş olmasına rağmen beklenen istikrara ne zaman kavuşacağı sorusu da belirsizliğini korumaktadır.

Bu iki ülkede gelinen son durum 11 Eylül sonrasında ABD'nin tehdit algılamalarının ve bunun bir sonucu olarak ortaya koyduğu askeri müdahale yaklaşımının hatalı olduğu yönündeki eleştirilere neden olmuştur. Bu çerçevede 11 Eylül sonrası Amerikan politikalarının uygulanması sonucunda gelinen nokta ile, son dönemde gündemin önemli bir kısmını meşgul eden İran'a yönelik stratejilerde çok daha dikkatli olunmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Güvenlik ve güvensizlik konularında ciddi karmaşıklıklara ve belirsizliklere yol açan 11 Eylül sonrası süreç ile ilgili olarak aslında Amerikan politikalarının da aynı şekilde belirsizleştiği yönünde bir değerlendirme yapılabilecektir. Bir başka ifadeyle; ABD geride kalan süreci iyi değerlendirdiğinde, değişen Bush yönetimi ve iktidara gelen Barack Obama ile politikalarını devam ettirmek ve mevcut projesini sürdürmek istiyorsa, yeni yaklaşımlar ortaya koyması gerektiği değerlendirilebilir. Bu da, büyük olasılıkla, Amerika'nın “*Büyük Orta Doğu Projesi*”nde; önleyici saldırı anlayışına dayalı olan Bush Doktrini'nde ve mevcut küresel güvenlik tehdidi algılamalarında önemli değişiklikler yapmasını ve tüm bu süreci ve politikaları revize etmesi anlamına gelecektir. ABD'nin, önümüzdeki dönemde, daha fazla diyaloga dayalı politikaları uygulamaya koyması ve tek taraflı karar alma mekanizmasına son vermesinin daha iyi sonuçlar ortaya koyabileceği ileri sürülmektedir.

11 Eylül sonrası, ABD politikalarından en fazla eleştirilen yönlerinden biri de; İslam dünyasının ve dininin, küresel terör ile bağlantılı olduğu düşüncesidir. Şüphesiz ki, sadece İslam dünyasında değil bir çok dinde, kültürde ve medeniyette terörü amaçlarına ulaşmak için yöntem olarak belirleyen kesimler olduğu bir çok olayda ortaya çıkmıştır. Bu noktada bir milyarı aşkın bir islam coğrafyasının “terörist” şeklinde algılanması da

son derece yanlış bir yaklaşımdır ve bu şekildeki bir algılamayla Amerikan yönetimi, 11 Eylül sonrasında bilerek ya da bilmeyerek; doğu-batı kültürleri arasındaki çatışma olasılığını ortaya çıkarmakta ve bunun sonucunda küresel dünyada insanların birbirlerine saygı, hoşgörü ile yaklaşmasının, yerini kültürlerarası yabancılaşmaya bırakmak ihtimalini doğurmakta ve bu kültürler arasında küresel güvenliği orta ve uzun vadede riske atacak ciddi güvenlik sorunlarını muhtemel hale getirmektedir.

Amerikan yönetiminin, 11 Eylül sonrası güvenlik düşüncesiyle ortaya koyduğu politikalarından en çok eleştiri alanlardan bir diğeri de, ülke içinde uygulanmaya başlanılan bazı yeni hukuki düzenlemelerle ortaya çıkan durumdur. Benzer olayların bir daha yaşanmaması ve ulusal güvenliğin sağlanması amacıyla, Amerikan yönetiminin, bu çalışmada da incelenen bazı yasal düzenlemeler gerçekleştirerek, özgürlüklerin kısıtlanması konusunda bir miktar ileri gittiği iddia edilmektedir. Bu da, ABD'nin "özgürlükler ülkesi" olması sıfatını gitgide kaybetmesi sonucunu doğurduğu gibi; insanların sürekli bir tehdit durumu olduğunu düşünmeleri şeklinde bir tür psikolojik korku ortamı yaratılmasına ve Amerikan toplumunun kendine güvenen, özgür ve açık bir toplumdur, korku toplumu haline dönüşmeye başlamasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Bu psikolojik ortamın, vatandaşların 11 Eylül süreci sonrasındaki Amerikan politikalarına inanması ve bu politikaları eleştirmeden onaylaması sonucunu da doğurduğu iddia edilmektedir. 11 Eylül sonrası, ABD'nin küresel güvenliği kendi ulusal güvenliği olarak algılayıp bundan korunma şeklindeki politikasının, aslında ülkenin küresel güvensizliğe düşmesi ve küresel güvensizliğinde doğrudan ulusal güvensizlik anlamına gelmesi şeklinde sonuçlar doğurmuş olabileceği iddia edilmektedir.

Başka bir açıdan bakıldığında, ABD'nin 11 Eylül olaylarını küresel amaçları gerçekleştirmek doğrultusunda kullanması ve bir tür "beklenen itici bir güç" olarak değerlendirmesi de küresel güvensizlikten küresel güvenliğe geçişi sağlama şeklindeki ters bir güvenlik algılamasını ortaya koymaktadır. Bazı iddialara göre ABD yönetiminin düşüncesinin; "ABD'nin yüzlerce yıl etkin bir küresel güç olarak ayakta kalması ve dünyaya hükmetmesi için, 11 Eylül olaylarını kullanması ve bunların sonucunda kalıcı bir "Yeni Amerikan Yüzyılı"nın yaşanmasını teminat altına alması olduğu şeklindedir. Dolayısıyla; ABD 11 Eylül olayları sonrasında, yukarıda ve ifade edilmeye çalışıldığı

gibi, riskli bir güvenlik politikasının uygulanmasına kalkışmış olup; hedeflerinin gerçekleşmemesi halinde başta kendi güvenliği; sonra da tüm dünyanın güvenliği, ciddi anlamda tehlikeye atılmış olacağı yönünde düşünceler ortaya çıkmıştır.

AB açısından yaşanan bu sürece bakıldığında ise; önceleri Avrupa Birliği iç sınırların kaldırılması ve genişlemeye paralel olarak giderek artan bir örgütlü suç tehdidinin altında kalmıştır. Bu tehditlerle üye ülkelerin tek başlarına mücadele etmesi neredeyse imkansız bir hal almış ve bu suçlar ile mücadelenin artık kaçınılmaz olarak birlik düzeyinde olması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimi fark eden AB liderleri Maastricht Antlaşması ile arzulanan işbirliğini gerçekleştirmekte başarılı olamaları bile en azından bu alanda önemli bir adım atılmış ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin konular üçüncü sütundan çıkarılarak birinci, yani Topluluk Sütunu'na eklenmiştir. Ancak yine de Amsterdam'da bilindiği gibi her alanda istenilen değişiklikler anlaşma metnine girememiştir..

Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra AB'de, İçişleri ve Adalet alanındaki çalışmalar daha da hız kazanmış ve Avrupa Birliği boyutlu suçla mücadele için gerekli siyasal kararlılık biraz daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde Europol'un yetki alanı geliştirilmiş ayrıca Eurojust gibi yeni kurumlar ortaya çıkmıştır. Eurojust özellikle cezai alanda üye ülkeler arasında yeni bir iletişim aracı ve AB boyutlu suçla mücadelede soruşturma ve kovuşturma için ortak bir zemin tasarlamıştır. Ancak Europol üyelerinin Avrupa Birliği yerine üye ülkeler tarafından yetkilendirilmesinde ortaya çıkan endişeler bu üyeler arasında uzun vadede ciddi sorunların çıkmasına neden olabilecektir.

Gün geçtikçe yeni terör yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Terörizmle mücadelede, polis teşkilatları, istihbarat ajansları, yetkili makamlar, sınır yetkilileri ve savcılar arasındaki koordinasyon ne kadar geliştirilirse başarının elde edilmesi de o denli kolay olacaktır. AB'de bu düşünceler hakimken ABD'de 11 Eylül olaylarının yaşanması ile bu konularda yapılacak olan işbirliği ile ilgili çalışmalara hız kazandırmıştır.

Bazı eleştirilere maruz kalsa da saldırıların verdiği dinamik heves, etkileri ve sonuçları itibariyle daha önceleri AB gündeminde pek de detaylı olmayan ancak iç güvenlik ve adalet alanında bütünleşme çabalarının eksik ayağını oluşturan meselelerde önemli bir gelişme olarak adlandırılmaktadır. Özellikle sıkılaştırılmış polisiye işbirliği ile AB genelinde aynı seviyede adalet uygulamalarının sağlanmaya çalışılması konuları,

AB'nin bu dönemde önemli ilerlemeler kaydettiği alanlardır. Europol, Eurojust ve üye devletlerin polis ve adli birimleri ile ABD birimleri arasındaki yakın işbirliği de önemli bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Bu konudaki yasal düzenlemeler yapılırken AB'nin iki temel ilke üzerinde ciddiyetle durduğunu da ifade etmek gerekir. AB'nin terörizmle mücadelede oluşturmaya çalıştığı mevzuatın hemen basında yer edinen terörizmi finanse eden kaynaklarla mücadeleye başlamasında olduğu gibi, terörizmin organize suçlulukla aynı zeminde ele alınması gerektiğini çok iyi gösteren bu iki ilkenin uluslararası alanda da terörizmle ve organize suçlarla mücadelede işbirliği ve demokratik değerlere saygı perspektifinin oluşturulmasına katkıda bulunabileceğini söylemek mümkündür :

Bu süreçte yasal düzenlemeler konusunda önemli ilerlemeler kat edilmiş olmasına rağmen somut adımlar atılmaması 11 Mart 2004 saldırıları ile son bulmuştur ve AB, küresel terörizm gerçeği ile yüz yüze kalmıştır. Bu noktada AB kurumlarında hakim olan düşünce, daha öncesinde alınan önlemlerin derhal yürürlüğe sokularak etkililiğin sağlanması, üye ülkeler arasındaki işbirliği ve uyumun sağlanması, daha fazla bilgi paylaşımı ile analiz kapasitesini geliştirmek ve eylemsellik bağlamında daha operasyonel davranmaktır. Üye ülkeler arasında istihbari bilgi değişimi ve paylaşımı azlığı ile güvensizlik, tartışılan konuların başında geldiği için saldırılar sonrasında 2001 Eylem Planı yeniden ele alınmıştır. Ancak, korkuyla karşı karşıya kalınmışlığın bir sonucu olarak, terörizmle mücadeleye askeri araçların da müdahil olması konusu, yasal altyapının ODGP' de yer alması ve AGSP ile birlikte ele alınması sağlanmıştır. Bu noktada iç güvenliği ilgilendiren bir sorun olarak terörizmle mücadelenin askeri yöntemler çerçevesinde ele alınması, demokratik düzenin zafiyete uğradığının bir göstergesi olarak algılanmaya başlamasına neden olmuştur.

Bu düşünceler ortaya atılırken İngiltere'nin başkenti Londra'ya yapılan saldırılar da AB üyesi ülkelerin her zaman uluslararası terörizmin hedefleri arasında olabileceğinin bir göstergesi olmuştur. 2005 yılının Temmuz ayında meydana gelen terörist saldırılar ile etkileri ve sonuçları itibariyle oldukça geniş çerçeveli bir durumun, terörizmin tam ortasında olduğunun iyice farkına varan AB üyesi ülkeler, 11 Eylül 2001 Newyork ve Washington ile 11 Mart 2004 Madrid saldırılarının verdiği dinamik hevesle AB düzeyinde yapılan yasal düzenlemeler doğrultusunda oluşturulmaya çalışılan siyasi

bakış açısının sorgulanarak bundan sonrası için yapılması gerekenlerin daha açık şekilde ortaya konması gereğini tartışmaya başlamışlardır.

AB’de uzun yıllar süren çabalar sonucu insan hakları ve özgürlükler konularında gelinen noktanın başta 11 Eylül olayları olmak üzere Madrid ve Londra terörist saldırıları ile sekteye uğraması ve bir anlamda gerilemeye başlaması bir çok kesim tarafından kaygıyla izlenmektedir. Saldırıları sonrası atılan adımlarla başarı elde edilip edilemeyeceği tartışmalarıyla birlikte yaşanan her yeni olayda insan hakları, özgürlük ve adalet konularında gerilemeler yaşanacağı endişesi mevcuttur.

Sonuç olarak, uluslararası terörizmle mücadelede kullanılması gereken en önemli aracın diplomasi olduğu, diplomasinin kapsayıcı ve uzun soluklu uluslararası terör örgütlerini politik olarak gözden düşüren, operasyonel olarak zayıflatan ve nihayetinde de en radikal gruplar üzerinde bile mutlak bir galibiyetle sonuçlanan çok etkili bir terörizmle mücadele stratejisi olduğu unutulmamalıdır. Bununla birlikte, ABD ve AB’nin terörizmle mücadele yürütebilmek için, sadece sıkı güvenlik önlemleri adı altında insanların özgürlüklerini kısıtlayan uygulamalarla başarı elde edilemeyeceğini fark etmeleri gerekmektedir. Başarılı ve etkin bir istihbarat ile tespit edilecek doğru hedefler ve bu doğrultuda atılacak adımlar hem toplumun büyük bir kesimini potansiyel terörist olarak algılanma kaygısından uzak tutacak hem de temel hak ve özgürlükleri kısıtlanmayan toplum bu politikaların uygulanmasında devletin en büyük destekçisi ve işbirlikçisi olacaktır.

Son olarak tekrar belirtmek gerekirse, ABD ve AB’nin terörizmle mücadele ederken diplomasi kanallarını kullanarak, inançlar arası diyalogun güçlendirilmesiyle ve hukukun üstünlüğü, insan hakları, adalet ve özgürlükler konularını birinci planda tutarak atacağı adımlar insanlık adına çok daha faydalı olacak ve bu düşüncelerle ortaya konulacak samimi uygulamaların dünya barışı dolayısıyla dünya geleceği açısından da son derece olumlu neticeler doğuracağını unutmamaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ABD'nin Yeni Stratejik Hedefi İran (2010), www.ntvmsnbc.com/news/365391.asp, 12.11.2010.
- ABD'nin Yeni Stratejileri (2010), <http://www.biggllook.com/usa/terror.html>, 12.08.2010.
- Air Transportation Safety and System Stabilization Act (2008), <http://www.ustreas.gov/offices/domestic-finance/atsb/hr2926.pdf>, 26.07.2010.
- ALKAN, Necati (2002), *Gençlik ve Terörizm*, EGM TEMUH Daire Başkanlığı Yayınları Ankara.
- ARSAVA, Füsün (2000), “Amsterdam Antlaşması'nın AB Hukuku'na Katkıları”, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 589, Ankara.
- AVŞAR, B.Zakir (1992), “*Kitle İletişim Araçları ve Terör*” Kamer Yay. İstanbul.
- BAL, İhsan (2004), *Küresel Terörle Mücadelede Türkiye-AB Eksenli Güvenlik Politikaları: Yeni Bir Alternatif Olabilir mi?, Türkiye'nin Üyeliğinin AB'ye Olası Etkileri: Türkiyeli Avrupa*, Hayat Yay. İstanbul.
- BAL, İhsan (2006), “Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve bölgesel Deneyimler” USAK Yayınları, Ankara.
- Barack Obama, Kişisel Web Sitesi <http://www.barackobama.com/issue/defense/>, 10.01.2011.
- BALBAY, Mustafa (2004), “Terör Küreselleşirken” Cumhuriyet Gazetesi 13.03.2004.
- BAŞEREN, S.Hamdi (2000), *Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme, Terörizm İncelemeleri Teori, Örgütler, Olaylar*, Editörler: ÖZDAĞ, Ümit ve O.M. Öztük, Jeopolitik Strateji, Ankara.
- BAŞEREN, Sertaç (2003), *Terörizm ve Uluslar arası İlişkiler, Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Ankara.

- BAYBURTLU, Mustafa (1995) “Schengen: Tarihsel Gelişim-Uygulama Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlarına Etkisi”, Konya Ticaret Odası Dergisi, Kasım Sayısı.
- BEŞE, Ertan (2002) , *Terörizm, AB ve İnsan Hakları*, Seçkin Yay. Ankara.
- BOZKURT, E., A. KÖKTAŞ ve M. ÖZCAN (2004), *AB Hukuku*, Asil Yay. Ankara.
- BOZKURT, Enver (2007), *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanımı*, 3. Baskı, Asil Yayınları, Ankara.
- BUHARLI, Can (2004) , *Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi: AB Türkiye ile Daha mı Güvenli Olacak?*, TÜSİAD Yayını, İstanbul.
- BUNYAN, Tony (2004), “Statewatch: Analysis Reports on Post-11 September”, No.6., <http://www.statewatch.org>, 14.03.2009.
- BYERS, Michael (2002), “Terrorism The Use of Force and International Lawafter 11 September”, *International Law and Comparative Law Quarterly*, Cilt:51, No: 2.
- CLARK, Wesley K. (2004), “Modern Savaşları Kazanmak: Terörizm ve Amerikan İmparatorluğu”, Çev., Atilla Berkeoğlu, Truva Yayınları, İstanbul.
- Council of the European Union, Brussels European Council 25 and 26 March 2004 Presidency Conclusions, 9048/04 POLGEN 20, Brussels, 19 May 2004.
- Council of the European Union, Report to the European Council on the implementation of the Declaration on combatting terrorism, 10009/3/04 REV 3, Brussels,11 June 2004.
- Council of the European Union, Brussels European Council 17 And 18 June Presidency Conclusions, 10679/2/04 REV 2, Brussels, 19 June 2005.
- Council of the European Union, Extraordinary Council meeting Justice and Home Affairs, 11116/05 (Presse 187), Brussels, 13 July 2005.
- Council of the European Union, “The European Union Counter-Terrorism Strategy”, Justice and Home Affairs Council Meeting, Brussels, 1 December 2005.
- ÇAĞLAR, Ali (1997), “Terör ve Örgütlenme”, *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Dergisi*, C:30.

- ÇAĞRI, Erhan (2002), *Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Güvenlik Algulamaları*, Editörler: İNANÇ, R., ve H. Taşdemir, *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye*, Seçkin Yay. Ankara.
- ÇAKMAK, Haydar (2003), *Avrupa Güvenliği*, Akçağ Yay. Ankara.
- ÇAYCI, Sadi (2006), "BM Güvenlik Konseyi'nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları", *Stratejik Analiz*, <http://www.asam.org.tr/temp/temp25.pdf> , 03.08.2009.
- ÇINAR, Özen (2000), "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Temel Özellikleri", *ATAUM Bülteni*, Yıl:1, Sayı:1.
- DEDEOĞLU, Beril (2003), *Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar, Düünden Bugüne AB*, Editör: DEDEOĞLU, Beril , Boyut Kitapları, İstanbul.
- DİLMAÇ, Sabri (1997) , *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM Yayınları Ankara.
- DÖNMEZER, Sulhi ve S.ERMAN (1985), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım)* 9. Baskı,Cilt 1, İstanbul.
- DRAKE, C.J.M. (2000), "*The Role Of Ideology in Terrorists Target Selection*" *Terrorism and Political Violence*, *Curzon Press*.
- EFELER, Kadir (2004), "Avrupa Birliği'nin Dış Politika Yapılanması ve Orta Doğu Dış Politikası", *Stratejik Öngörü*, Sayı:3.
- ERDOĞAN, Davut (1999), "*Terörle Mücadelede Halkla İlişkiler ve Propagandanın Yeri ve Önemi*" , TODAIE, Ankara.
- ERGİL, Doğu (1980) , *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Turhal Kitapevi, Ankara.
- ERSOY, Hamit (2000), "Ulusal Çıkar Aracı olarak Uluslararası Politikada Terörizm" Sempozyumu, Fırat Üniversitesi Yayınları.
- ERTAN, Fikret (2003), *Amerika'nın Dönüşümü (1990-)* Kızılelma Yay., İstanbul.
- Fact Sheet: The Protect America Act of 2007 (19??), <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/08/20070806-5.html>, 12.09.2010.

- Europol Convention (19??), <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l14005b.htm>, 12.09.2010.
- FBI Raporu (1996), “Counterterrorism Threat Assessment and Warning Unit National Security Division: Terrorism in the United States 1996”, <http://www.fbi.gov/publications/terror/terroris.pdf>, 17.11.2009.
- FEYZİOĞLU, Turhan (2000), *İBO, İbrahim Kaypakkaya*, Ozan Yayınları, İstanbul.
- FRANCIS, Fukuyama (2008), *Ulus İnşası*, Hasan Kaya (çev.), Profil Yayıncılık, İstanbul.
- GÖKDAĞ, Remzi (2001), *Amerikan Medyasında 11 Eylül*, E Yayınları, İstanbul.
- GÖÇER, Orhan (2005), “Uluslar arası Terörün Soğuk Savaş Sonrası ve Gelecekteki Durumu”, *Kara Kuvvetleri Dergisi*, Sayı 14, Ankara.
- GÖRAL, Emir Han (2005), “Avrupa Birliği’nin Teröre Yaklaşımı”, *Stratejik Öngörü Dergisi*, Sayı 7, TASAM Yayınları.
- GÜNDÜZ, Mustafa (1996), *Basın ve Terör*, Saray Kitabevi, İzmir.
- GÜNŞEN, İçli Tülin (2002), “Terörün Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri, Dünya’da ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör der. Ali Tarhan, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Birinci Baskı, Ankara.
- GÜRKAYNAK, Muharrem (2004) *Avrupa’da Savunma ve Güvenlik*, Asil Yay. Ankara,
- GÜZEL, Cemal (2002) , *Korkunun Korkusu: Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- HALATÇI, Ülkü (2006), “11 Eylül Saldırıları ve Afganistan Operasyonu’nun Bir Değerlendirilmesi (Uluslararası Terörizm ve Hukuk Özel Sayısı)”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 7, USAK Yayınları, Ankara.
- HALL, Ben ve Ashish Bhatt (1999), *Policing Europe: EU Justice and Home Affairs Cooperatrion*, Centre for European, Reform Pres, London.
- HOFFMAN, Bruce (1999), “*Terrorism Trends and Prospects*” LESSER, Lan(der.) *Countering the New Terrorism*, Columbia University Press, New York.

- Hurriyetusa (2006), “ABD Yeni Güvenlik Stratejisinde Önleyici Saldırıda Israrlı”, www.hurriyetusa.com/haber_detay.asp?id=8060, 16.04.2010.
- İKV (2001), İktisadi Kalkınma Vakfı Bülteni, Sayı:1, 15 Ekim.
- İSEN, G.B. (1983), “*Terörizm: Değişik Boyutlarıyla Çağdaş Bir Sorun*” Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Diyarbakır.
- JOYNER, Christopher C. Ve Wittess Cofman Tamara (1996), “*International Terrorism and U.S. Policy, Threat and Response, Current World Leaders*, Cilt 39, Sayı 3.
- KAYA , İbrahim (2005), *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, USAK Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen ve Artun ÜNSAL (1996), “Kent ve Siyasal Şiddet (Şiddet Özel Sayısı)”, *COĞİTO*, Sayı 6-7.
- KIZILÇELİK, Sezgin ve Yaşar ERJEM (1992), *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, Saray Medikal Yayınları, İzmir.
- KONGAR, Emre (2003), *Küresel Terör ve Türkiye’de Küreselleşme*, 11 Eylül, Remzi Yayınevi, İstanbul.
- KORKMAZ, Gürol (1999), *Terör ve Medya İlişkisi*, EGM TEMUH Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- LARSON, Eric V. ve John E. PETERS (2001), *Preparing the U.S. Army for Homeland Security: Concepts, Issues, and Options*, CA-RAND Corporation.
- Letter to President Clinton on Iraq (20??), http://www.newamericancentury.org/iraq_clintonletter.htm, 02.10.2010.
- MÜDERRİSOĞLU, Ruhsar (2002), *11 Eylül İle Birlikte Yeni Dünya Düzenine Doğru*, Osman Metin Öztürk (der.) Uluslar arası Terörizm ve Dış Politika, Biltek Yayınları, Ankara.
- NATO's Contribution to the Fight against Terrorism (20??), <http://www.nato.int/terrorism/factsheet.htm>, 25.03.2010.

- NELSON, C. Richard (20??) “NATO’nun Terörle Mücadeledeki Rolü”, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html>, 25.03.2008.
- ÖZCAN, Mehmet (2004), *AB Türkiye İlişkilerinde Yasadışı Göç*, *Türkiyeli Avrupa: Türkiye’nin Üyeliği’nin AB’ye Olası Etkileri*, Hayat Yay. İstanbul.
- ÖZCAN, Mehmet (2005), “Avrupa Anayasası’nın ‘Özgürlük, Güvenlik ve Adalet’ Alanında Getirdiği Değişiklikler”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Ankara, C: 7, S: 1.
- ÖZCAN, Mehmet ve Serkan Yardımcı (2006), *AB ve Küresel Terörizmle Mücadele*, Terörizm, Der. İhsan Bal, USAK Yayınları, Ankara.
- ÖZCAN, Nihat Ali (2003), *Küreselleşme Bağlamında Terörizmle Mücadele*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara.
- ÖKTEN, Kaan H.(2004), *ABD’nin Yeni Ulusal Güvenlik Stratejisi, Kant’ın Radikal Bir Yorumu mu?* Der., ATEŞ, Toktamış, *ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler ve Dünya*, Ümit Yay. İstanbul.
- ÖZEREN, Süleyman ve Hüseyin Cinoglu, (2006) “Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi”, Der., BAL, İ., *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yay. Ankara.
- ÖZLEM, Kader (2005) “Güvenlik Stratejileri” <http://www.turksam.org/tr/a699.html>, 13.05.2010.
- ÖZTÜRK, O. Metin (2002), 11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizm ve Terörle Mücadele”, *2023 Dergisi*, S:11, Mart 2002.
- PEERS, Steve (2000), *EU Justice and Home Affairs Law*, Logman Pres, London.
- Press Conference by NATO Secretary General on the Extra-ordinary Meeting of the North Atlantic Council (20??), <http://www.nato.int/docu/speech/2005/s050708a.htm>, 03.06.2009.
- PULAT, Y. Tacar (1999), *Terör ve Demokrasi*, Bilgi Yayınları, Ankara.
- SEVER, Metin ve Ebru Kılıç (2001), *Düşmanını Arayan Savaş* Everest Yay. İstanbul.

- S. J. RES. 23 (20??), “Authorization for Use of Military Force”, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010918-10.html>, 03.09.2010.
- ŞAHİN, A.Güven (1994) , *Terörle Mücadele ve Polis*, EGM Yay., Ankara.
- TAŞDEMİR, Fatma (2006), “Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi” USAK Yay. Ankara.
- TEZCAN, Ercüment (2005), *Avrupa Birliği Hukuku’nda Birey*, İletişim Yayınevi, İstanbul.
- TDK Türkçe Sözlük (1988), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- The National Security of The United States of America (2002), www.whitehouse.gov/nsc/nss/2002/nss.pdf, 24.08.2009.
- TOPAL, A. Hamdi (2004), *Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- TOPAL, A. Hamdi (2005), *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Beta Yayınları, İstanbul.
- TURHAN, Talat (2004), “*Baskın, 11 Eylül*” ABD Kongresi Komisyon Raporu, 9/11 Comission Report , İleri Yay., İstanbul.
- ÜLGER, İrfan Kaya (2005), “Ortadoğu Sorunu ve Yugoslavya’nın Dağılmasının Avrupa Dış Politikası Çerçevesinde Analizi”, www.stradigma.com/turkce/eylul2003/print_04.html, 05.01.2010,
- YILMAZ, Ömer (2006) , “İspanya Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi ? Terörizm”, Der. BAL, İhsan, USAK Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

1 Ağustos 1984 yılında Kütahya’da doğdu. İlkokulu, Kütahya Zafer İlkokulunda tamamladı. 1995 yılında Kütahya Ali Güral Anadolu Lisesine girdi ve ortaokulu 1999 yılında tamamladı. 1999 yılında Ankara’da bulunan Polis Koleji’ne girdi.2002 yılında bitirdiği Polis Koleji’nden Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi’ne geçiş yaptı. 2006 yılında Polis Akademisi’nden mezun oldu. 2006 yılında Sakarya Emniyet Müdürlüğü kadrosunda Komiser Yardımcısı olarak çalışmaya başladı ve şuan Ankara’da Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Daire Başkanlığı’nda Pilot Komiser olarak görev yapmaktadır.

Akademik kariyerine devam etmek amacıyla 2007–2010 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Yüksek Lisans öğrenimini sürdürmektedir. Tez aşamasında ise incelediği konu “11 Eylül 2001 Terör Saldırıları Sonrası ABD ve AB’nin, Terör Konusundaki Kurumsal Bakış Açıları”dır.